

ISSN: 2667-5676

e-ISSN: 2667-6109

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

(ASBÜ BHD)

Cilt: 2

Vol.: 2

Sayı: 2

no.: 2

Aralık-2020

December-2020

ADALET YAYINEVİ

Ankara - 2020

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ
(ASBÜ BHD)

ISSN: 2667-5676

e-ISSN: 2667-6109

Cilt: 2 Sayı: 2

Vol.: 2 no.: 2

Aralık-2020

December-2020

Dergi İletişim Bilgileri/ ASBU BHD Contact Information:

ASBÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA

Tel: +90 312 596 44 44-45 **Fax:** +90 312 311 86 00

e-mail: bilisimhukukudergisi@asbu.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/bilisimhukukudergisi>

Bilişim Hukuku Dergisi hakemli bir dergidir.

Yayımlanan eserlerden doğan sorumluluk yazara/yazarlara aittir.

Digital Law Review is a peer-reviewed journal.

The liability of the published work is on the author/authors.

YAYINA HAZIRLAYAN

Adalet Yayınevi

Strazburg Caddesi No: 10/B Sıhhiye-Ankara

Tel: (0312) 231 17 00 Fax: (0312) 231 17 10

www.adalet.com.tr

Baskı

Ay-bay Kırtasiye İnş. Gıda Paz. ve Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 33365

Tel: (0 312) 472 58 55 - Ankara

Basım Tarihi:

Aralık, 2020

İMTİYAZ SAHİBİ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Bülent KENT

Editör Kurulu

Doç. Dr. Erdal YERDELEN
Arş. Gör. Abdullah ALTINTAŞ
Arş. Gör. Mustafa BAŞKARA

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Sorumlu Müdür

İsmail ÖZCAN

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Fakülte Sekreteri

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Bülent KENT
Prof. Dr. Cemil KAYA
Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Prof. Dr. Yücel OĞURLU
Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR
Doç. Dr. Barış ERMAN
Doç. Dr. Erdal YERDELEN
Doç. Dr. Gülsün Ayhan
AYGÖRMEZ UĞURLUBAY
Doç. Dr. Hasan SINAR
Doç. Dr. Murat Volkan DÜLGER
Doç. Dr. Olgun DEĞİRMENCİ
Doç. Dr. Armağan Ebru
BOZKURT YÜKSEL
Dr. Öğr. Üyesi Erman BENLİ
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KAPLANHAN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Bedii
KAYA
Dr. Öğr. Üyesi Yahya ŞİRİN
Dr. Ahmet KILIÇ
Dr. Mustafa KÜÇÜKALİ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Üsküdar Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi
TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi
Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İşletme ve
Yönetim Bilimleri Fakültesi
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mühendislik ve
Doğa Bilimleri Fakültesi
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

YAZIM KURALLARI

Başlangıç

1. Makale başlığı: Amerigo Md BT, 15 pt., Tüm harfler büyük, Kalın, Ortalanmış.
2. Yazar adı: Amerigo Md BT, 13 pt., Kalın, Sağa yaslı, İlk harfler büyük, yıldız ile dipnotta yazarın mesleği.
3. Öz, Abstract ve Anahtar Kelimeler: Kalın, İlk harfler büyük.

Metin

1. Metin içi başlıklar: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Başlık başındaki işaretler için yeni liste stili tanımlanması (Word'de Giriş sekmesinde paragraf kutucuğunun içinde üst sıradaki liste işareti/numaralandırma işaretlerinden çok düzeyli liste başlığı altında yeni liste stili tanımla daha sonra sol alttan biçimden numaralandırma seçeneği seçilecek) sıralaması:
  1. **Seviye:** Numaralandırma stili: **I, II, III**... Kalın, Tümü büyük harfler
  2. **Seviye:** Numaralandırma stili: **A, B, C**... Kalın, İlk harfler büyük
  3. **Seviye:** Numaralandırma stili: **1, 2, 3**... Kalın, İlk harfler büyük
  4. **Seviye:** Numaralandırma stili: **a, b, c**... Kalın, İlk harfler büyük
  5. **Seviye:** Numaralandırma stili: *i, ii, iii*... Normal, İlk harfler büyük, İtaliik.
3. Ana metin: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Metin paragrafları: İlk satır 0,75 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 5nk paragraf sonrası 0 nk aralık, satır aralığı 1.

Dipnotlar

1. Dipnot: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Dipnot paragrafları: Asılı 0,5 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 2 nk paragraf sonrası 0 nk aralık, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1. Ancak aynı dipnotta birden çok paragraf verilecekse bu durumda söz konusu iki paragraf arasında aralık 0 olmalıdır (üstteki paragrafın paragraf ayarlarından "sonra" kısmı 0 nk, alttaki paragrafın ise "önce" kısmı 0 nk yapılmalıdır).
3. Dipnottaki cümle ile dipnotta sol baştaki numara arasında 1 boşluk bırakılmalıdır.
4. Dipnotta sonu nokta ile biten bir ifade varsa tekrar nokta konulmasına gerek yoktur, bunun haricinde herhangi bir işaretten sonra mutlaka nokta konulmalıdır.
5. Metin içerisinde gösterilen dipnot numaraları şayet bir noktalama işareti varsa onun hemen ardından boşluk bırakılmaksızın belirtilecektir.

➤ **Yanlış:** verilecektir¹. **Doğru:** verilecektir.¹

Kaynakça

1. Kaynakça ayrı sayfada başlayacaktır.
2. Alfabetik sıralı, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Kaynakça paragrafları: 0,75 cm asılı (ilk satırdan sonraki satırlar 0,75 cm içeride), her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi aralık 3 nk paragraf sonrası aralık 0 nk, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1.

Yazım şekline ilişkin yukarıdaki kurallara uygun olarak hazırlanmış örnek word formu için bkz.

<http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Yazım-İmla Kuralları ve Atıf Usulü

1. Derginin yazım ve imla kurallarında Türk Dil Kurumunun yayınları ve kararları esas alınmaktadır.
2. Dipnot ve kaynakçalarda "The Chicago Manual of Style" atıf sistemi benimsenmiştir. Atıf sistemine ilişkin detaylı bilgi için bkz.

<https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagoquotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>

<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>

3. Eserin yayın dilinin Türkçe olması halinde atıf yapılırken;
  - "and" yerine "ve"
  - "unpublished" yerine "yayımlanmamış" veya "yayınlanmamış"
  - "Anonymous" yerine "Anonim"
  - birden fazla ciltten oluşan eserlerde "volume/vol." yerine "Cilt."
  - "see" yerine "bkz."
  - "in" yerine "iç."
  - "accessed" yerine "erişim tarihi"
  - "trans." yerine "çev."
  - "edited by" yerine "editör"
  - "translated by" yerine "çeviren"
  - "interview by" ifadesi yerine "röportajı yapan"
  - "PhD diss." yerine "doktora tezi"
  - "thesis" yerine "tez"
  - "last modified" yerine "son değiştirilme"
  - "filmed" yerine "çekim" ifadeleri kullanılmalıdır.
  - Tarih belirtirken kullanılan ay isimleri Türkçeleştirilmiştir ancak yazım formatı korunmuştur. Örneğin; Mayıs 8, 2019 şeklinde yazılmalıdır.
  - Dergi sayısını ifade eden "no." ifadesi korunmuştur. Keza "ed." ifadesi aynen korunmuştur.
  - Sayfa numarasında "vd." kullanılmamalıdır. Bunun yerine ilgili numara ile arasına boşluk konulmaksızın "ff." ifadesi kullanılmalıdır. Eğer "ff."dan sonra "." gelecekse kullanılmaz ancak ";", "?" vb. gelecekse onlar "ff."deki noktaya bitişik yazılır.
4. Metin içerisinde dipnotta gösterilen mevzuat veya mahkeme kararı kaynakçada gösterilmeyecektir. Yargı kararlarına yapılan atıflarda aşağıdaki kural ve kısaltmalar dikkate alınmalıdır:
  - Mahkemenin/kurumun adı varsa dairesi, E. esas numarası K. karar numarası tarih[gün.ay.yıl formatında], (kararın ulaşıldığı kaynak, varsa ulaşıldığı kaynaktaki sayfa numarası veya URL veya DOI numarası).
  - Yabancı kararlarda ilgili mahkemenin veya kurumun kendisinin benimsemiş olduğu karar atıf usulü kullanılabilir. Eğer tercih edilirse Türk kararları için kullanılan sistem de uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Ancak, bir eserde aynı mahkemenin veya kurumun bir kararı için hangi sistematik kullanılmışsa diğer kararlarında aynı sistematığın kullanılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi	AYM
Bireysel Başvuru	BB
Bölge Adliye Mahkemesi	BAM
Ceza Dairesi	CD
Ceza Genel Kurulu	CGK
Daire	D
Danıştay	Dan.
Esas	E.
Hukuk Bölümü	HukukB
Hukuk Dairesi	HD
Hukuk Genel Kurulu	HGK
İçtihadı Birleştirme Kurulu	İBK
İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu	İBK
İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı	İDDK
Karar	K.
Uyuşmazlık Mahkemesi	UM
Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı	VDDK
Yargıtay	Yar.

Örnekler:

AYM, E.2017/172, K.2018/32, 28.03.2018.

Yar. 1. HD, E.2015/1456, K.2017/7086, 05.12.2017, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

Ankara BAM 2. HD, E.2016/113, K.2017/21, 23.01.2017,
(<https://legalbank.net/belge/ankara-bolge-adliye-mahkemesi-2-hd-e-2016-113-k-2017-21-t-23-01-2017-bosanmadan-kaynaklanan-tazminat/3040600>).

Rekabet Kurulu, K.19-12/136-60, 13.3.2019,

(<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=c4268558-edce-48b5-996d-152defb6a7e4>).

5. Resmi Gazeteye yapılacak atıflar şu şekilde belirtilmelidir: RG. 02.01.2019, S. 30643.

WRITING FORM

Beginning

1. Title of the works: Amerigo Md BT, 15 pt., bold and capital letter, centered paragraph style.
2. Names(s) of author(s): Amerigo Md BT, 13 pt., bold, first letter capital, right justified. job of author(s) shall be written with an actinoid footnote.
3. Abstract and Keywords: Bold and first letter capital.

Text

1. Titles in the text: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Authors should arrange the text utmost with five-degree heading and the number of the titles has a style as follows:

First level: Numbering style: **I, II, III...** Title: bold and capital letter.

Second level: Numbering style: **A, B, C...** Title: bold and first letter capital.

Third level: Numbering style: **1, 2, 3...** Title: bold and first letter capital.

Fourth level: Numbering style: **a, b, c...** Title: bold and first letter capital.

Fifth level: Numbering style: *i, ii, iii...* Title: italic and first letter capital.

3. Main text: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Paragraphs: 0,75 cm first line indent, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 5/0 nk, 1 line spacing.

Footnotes

1. Style: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Footnotes paragraphs: 0,5 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 2/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled. If there are more than one paragraph in a footnote, pre/post-paragraph space should be 0 nk in this footnote.
3. Between the footnote number and footnote text one character space should be left.
4. All footnotes should be completed with a dot.
5. Footnotes numbers should be demonstrated after punctuations.

➤ **False:** ... given¹.   **True:** ... given.¹

Bibliography

1. Bibliography should start on a separate page.
2. Style: alphabetically ordered, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Bibliography paragraphs: 0,75 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 3/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled.

For the sample word form edited aptly *writing form rules* of the Journal, please see at <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Spelling and Footnotes Rules

1. The works should be prepared aptly the spelling and orthographic rules of Turkish Language Association. See at <http://tdk.gov.tr/>
2. " The Chicago Manual of Style" is accepted for footnotes and bibliography. For further information please see at

<https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>

<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makale Bölümü

- KİŞİLİK HAKKININ 5651 SAYILI KANUN’UN 9. MADDESİ
KAPSAMINDA KORUNMASI 143**
*Protection of Personal Right within the Scope of the 9th Article of
Law Numbered 5651*
Aişe Sena DOĞAN
- İLETİ YÖNETİM SİSTEMİNİN KURULMASI VE TİCARİ İLETİŞİM VE
TİCARİ ELEKTRONİK İLETİLER HAKKINDA YÖNETMELİK’İN
DEĞERLENDİRİLMESİ 181**
*Establishing the Message Management System and Evaluation of
the Regulation on Commercial Communication and Commercial
Electronic Messages*
Mahmut Furkan BALABAN
- KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA İNTERNET ORTAMINDAKİ ASILSIZ
BİLGİ PAYLAŞIMLARININ ÖNLENMESİ 221**
*Prevention of Sharing Misleading Information in Internet with
Regard to the Comparative Law*
Ahmet Taha GEDİKLİ

MAKALE BÖLÜMÜ

KİŞİLİK HAKKININ 5651 SAYILI KANUN'UN 9. MADDESİ KAPSAMINDA KORUNMASI

Protection of Personal Right within the Scope of the 9th Article of Law Numbered 5651

AiŖe Sena DOĞAN*

Öz

KiŖilik hakkı internet ortamında yapılan yayınlar nedeniyle sık sık ihlal edilmektedir. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İŖlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesi ile internet ortamında kiŖilik hakkının ihlal edildiğini iddia edenler, uyar kaldır yöntemine veya yargı yoluna başvurabilmektedir. Bu alıŖmada 9. madde ile getirilen korunma usulleri incelenecektir. Ayrıca söz konusu maddenin 29.07.2020 tarihinde kabul edilen 7253 sayılı Kanun ile uğradığı deđiŖikliklere değinilecektir. Bu doğrultuda sosyal ađ sağlayıcıya başvuru imkânı getirilmesi sebebiyle sosyal ađ sağlayıcının kapsamı tartıŖılacak ve mezkûr maddeye eklenen 10. fıkranın unutulma hakkı ile iliŖkisi ele alınacaktır. Son olarak kiŖilik hakkının ihlali yargı kararları eklenmek suretiyle örneklendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: KiŖilik Hakkı, 5651 sayılı Kanun, Sosyal Ađ Sağlayıcı, Unutulma Hakkı.

---

* AraŖtırma Görevlisi, EskiŖehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, aisesenadogan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9087-3475.

Makale Gönderim Tarihi/Recieved: 03.11.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 02.12.2020.

Abstract

Personal rights are frequently violated because of the publications on the Internet. The ones claiming the violation of personal right on this environment via the 9th article of law 5651 on regulation of publications on the internet and suppression of crimes committed by means of such publications may apply to the method of notice and take down or judicial remedy. In this item, the protection procedures brought via the 9th article will be examined. Besides, the changes coming via the law 7253 accepted on 29.07.2020 on the aforesaid item will be mentioned. Accordingly, the content of the social network provider will be discussed because of bringing application opportunity to social network provider. Also, its relation with the oblivion right of the 10th article added to the aforesaid item will be discussed. Lastly, the violation of the personal right is exemplified by adding the judicial decisions.

Keywords: Personal Right, Law No. 5651, Social Network Provider, Right to Oblivion.

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet kullanımının hayatımızdaki yeri ve önemi artmıştır. İnternetin güncel haber ve bilgiye ulaşma, görüş ve bilgi paylaşma, zaman ve mekân sınırı olmaksızın çevrimiçi veya çevrimdışı olarak iletişim sağlama, ekonomik ve hızlı haberleşme imkânı sunma gibi pek çok faydası bulunmaktadır.¹ *We Are Social* şirketinin Ocak 2020’de yayınladığı rapora göre Türkiye’de toplam nüfusun yüzde 74’üne tekabül etmek üzere 62.07 milyon internet kullanıcısı mevcuttur.² İnternetin artan önemi karşısın-

¹ “İnternetin Getirdiği Fırsat ve Faydalar,” Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, erişim tarihi Temmuz 29, 2019, <https://internet.btk.gov.tr/internetin-getirdigi-firsat-ve-faydalar>.

² “Digital 2020: Global Digital Yearbook,” DataReportal, erişim tarihi Eylül 30, 2020, https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-yearbook?utm_source=Reports&utm_medium=PDF&utm_campaign=Digital_2020&utm_content=Yearbook_Promo_Slide.

da bu alanda hukuki düzenlemeler yapma ihtiyacı hâsıl olmuş ve hukukumuzda bu alandaki ilk kapsamlı düzenleme olan 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun 23.5.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³

İnternet ortamında temel hak ve hürriyetler sıkça ihlal edilmektedir. Bu ihlallerin altında yatan sebepler çeşitlilik arz etmektedir. Örneğin bu ortamdaki ihlallerin sorumlularının tespiti ve ispatı oldukça zordur. Bunun bir nedeni internet ortamının coğrafi sınırlara tabi olmaması ve ülke dışından gerçekleştirilen ihlallerde sorumlulara ulaşmadaki zorluktur.⁴ Diğer bir neden internette anonim kalabilme imkânıdır. Bu imkân, bireylere hukuka aykırı davranışlar sergileme hususunda cesaret vermektedir.⁵ Ayrıca çeşitli yollar vasıtasıyla da kişiler kimliklerini ve IP adreslerini gizleyebilmektedir. Örneğin, aracı sunucular aracılığıyla internete erişim sağlanabilmektedir.⁶

İnternette en sık ihlal edilen haklardan biri de kişilik hakkıdır. 5651 sayılı Kanun'da kişilik hakkının ve özel hayatın gizliliğinin ihlali madde 9 ve madde 9/A'da düzenlenmektedir. Ancak bu çalışmada sadece 9. madde üzerinde durulacaktır. Öncelikle kişilik hakkı ve bu kapsamda korunan hukuki değerler incelenecek, ardından 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine yer verilecektir. Bu kapsamda mezkûr madde kapsamındaki kararların hukuki niteliği ile kişilik hakkının ihlal edildiğini iddia edenlere sağlanan başvuru imkânları ele alınacaktır. Kişilik hakkının Türk Medeni Kanunu çerçevesinde genel olarak korunmasına 9. madde ile ilintili olarak sınırlı bir şekilde yer vermekle yetinilecektir. Son olarak kişilik hakkının konusunu oluşturan değerlerin ihlali halinde bu hakka sağlanan güvenceler yargı kararlarıyla örneklendirilecektir.

---

³ RG. 23.5.2007, S. 26530.

⁴ Habip Oğuz, İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 56-57; Sibel Özel, Uluslararası alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004), 159.

⁵ Volkan Sırabaşı, İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (Ankara: Adalet Yayınevi, 2007), 173.

⁶ Oğuz, Kişilik Haklarının İhlali, 57.

I. KİŞİLİK HAKKI VE BU KAPSAMDA KORUNAN HUKUKİ DEĞERLER

A. Kişilik Hakkının Tanımı ve Özellikleri

Kişilik hakkına ilişkin kanunlarımızda herhangi bir tanım yapılmamış, bu kavramın içeriği doktrin ve mahkeme kararlarıyla belirlenmiştir. Kişilik hakkı, kişinin kişiliğini oluşturan hayatı, vücut bütünlüğü, özel hayatının gizliliği, ismi, resmi, ekonomik özgürlüğü gibi maddi ve manevi tüm değerlerine ilişkin hakkıdır.⁷ Bir diğer tanıma göre kişilik hakkı, kişinin toplumdaki saygınlığı ve kişiliğini serbestçe geliştirmesine hizmet eden bütün değerleri üzerindeki haktır.⁸ Kişilik hakkını oluşturan değerler, sırf insan olmaktan veya toplum içinde yaşamaktan kaynaklanabilir.⁹ Gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de kişilik hakkına sahiptir. Ancak tüzel kişilerde kişilik hakkının içeriği gerçek kişilerininkinden bazı farklılıklar içermektedir.¹⁰

Kişilik hakkı, mutlak bir haktır. Bu sebeple herkese karşı ileri sürülebilir.¹¹ Kişilik hakkı, bu hakkın kapsamına giren değerler parayla ölçülemeyen nitelikte olduğundan şahıs varlığı hakları içinde yer almaktadır. Bunun yanında bu hakkın ihlali durumunda malvarlığına etkili sonuçlar doğabilmektedir.¹² Bu hak, kişiye sıkı sıkıya

⁷ Rona Serozan, "Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler," İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 11, no. 14 (1977): 93; Ahmet Kılıçoğlu, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Doğan Hukuksal Sorumluluk (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993), 3.

⁸ Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 100; Doruk Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (İstanbul: XII Levha Yayınları, 2011), 19-20.

⁹ Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 85.

¹⁰ Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler* (İstanbul: Legal Yayınevi, 2016), 101; Jale Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019), 341-342.

¹¹ Serozan, "Kişilik Hakkının," 93-94; Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 5; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 105; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Türk Medeni Hukuku*, 349; Özel, *Kişilik Hakkının Korunması*, 29; Mine Kaya, *Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2015), 32.

¹² Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku*, 103; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 105; Özel, *Kişilik Hakkının Korunması*, 29; Kaya, *Elektronik*, 32.

bağlı haklardan olduğu için başkasına devredilemez ve vazgeçilemez. Ancak bazı kişisel değerlerin kullanımı üçüncü kişilere devredilebilir.¹³ Bu hakkın miras yoluyla mirasçılara intikali de mümkün değildir.¹⁴ Kişilik hakkı, zamanaşımı ve hak düşürücü süreye tabi değildir. Ancak bu hakkın ihlali neticesinde doğan tazminat alacakları zamanaşımına tabidir.¹⁵

B. Kişilik Hakkının Konusunu Oluşturan Değerler

Kişilik hakkının konusunu kişisel değerler oluşturmaktadır. Medeni Kanun'un 23-25. maddeleri ile Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinde genel anlamda kişilik hakkından bahsedilmiş ancak hakkı oluşturan kişisel değerler sayılmamıştır.¹⁶ Kişilik hakkı kapsamında korunan kişisel değerler sınırlı sayıda değildir.¹⁷ Bu değerler genel olarak maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğe ilişkin değerler olmak üzere üçe ayrılarak incelenebilir.¹⁸

1. Maddi Bütünlüğe İlişkin Değerler

Kişilik hakkının kapsamında korunan en önemli kişisel değer hayattır. İnsanlara yaşam hakkı tanınmadığı sürece diğer hakların bir önemi yoktur. Nitekim uluslararası düzenlemelerle de bu hak korunmaktadır.¹⁹ Yaşam hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle anayasal güvence altına alınmıştır.

¹³ Serozan, "Kişilik Hakkının," 93-94; Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 5; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 105-106; Özel, *Kişilik Hakkının Korunması*, 29.

¹⁴ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Türk Medeni Hukuku*, 349; Gönen, *Tüzel Kişiler*, 27; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 106.

¹⁵ Gönen, *Tüzel Kişiler*, 27; Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 107.

¹⁶ Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 90.

¹⁷ Kaya, *Elektronik*, 33; Turan Atlı, "Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi," *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 1 (2020): 7.

¹⁸ Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 91; Sinan Sami Akkurt, "Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 2 (2017): 346.

¹⁹ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 107-108; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 91.

Vücut bütünlüğü ve sağlık, kişilik hakkının konusunu oluşturan diğer maddi unsurlardandır. Anayasa'nın 17. maddesinin 2. fıkrasındaki "Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz." hükmüyle bu husus vurgulanmaktadır. Kişilerin hem fiziksel hem ruhsal sağlık bakımından korunmaya muhtaç olması açısından bir fark yoktur.²⁰

2. Manevi Bütünlüğe İlişkin Değerler

Kişinin manevi bütünlüğü kapsamında korunan pek çok değer vardır. Bunlardan bazılarını kısaca değinilecektir. Kişilik hakkına karşı gerçekleştirilen saldırılar arasında şeref ve haysiyete yönelik olanlar en çok karşılaşılandır.²¹ Her insanın toplum içinde sahip olduğu şeref ve haysiyeti vardır. Bu değerler, kişinin toplumsal hayatının asli unsuru niteliğinde olup bu bakımdan "manevi yönden insanın omurgasını" oluştururlar.²² Kişinin şeref ve haysiyetini ihlal edici davranışlarda bulunulması kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurur. Bu ihlaller, kişiyi küçük düşürme, aşağılama, hakaret etme, iftira atma gibi çeşitli şekillerde yapılabilir.²³ Şeref ve haysiyet, içinde yaşanılan topluma ve zamana göre değişen bir kavramdır. Dolayısıyla bunlara bir saldırının olup olmadığı değerlendirilirken toplumun ahlaki telakkileri dikkate alınmalıdır.²⁴

Kişinin adı da kişilik hakkı kapsamında korunan bir değerdir. Adı koruyan hükümlerin kapsamına soyadı, müstear ad, lakap, kısaltılmış ve temsili adlar ile elektronik posta adresleri de dâhildir.²⁵ Başkasının adına sahte sosyal medya hesabı açılması ve o kişinin adına hareket edilmesi de bu kapsamda bir kişilik hakkı ihlalidir.²⁶ Adın korunması TMK'da kişiliği koruyucu genel hükümlerin ya-

²⁰ Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 92.

²¹ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 127.

²² Atlı, "Kişi Haklarının İhlali," 8.

²³ Kaya, *Elektronik*, 37.

²⁴ Dural ve Öğüz, *Türk Özel Hukuku*, 131; Kaya, *Elektronik*, 37.

²⁵ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 135; Akkurt, "Kişilik Hakkının," 349; Kaya, *Elektronik*, 36.

²⁶ Akkurt, "Kişilik Hakkının," 349.

nında TMK 26. madde ile özel olarak düzenlenmiştir.²⁷ Adın korunmasına ilişkin bu hükümden gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de yararlanır.²⁸

Kişinin resmi de kişilik hakkına dâhil olan kişisel değerlerdendir. Kural olarak üçüncü kişiler, ilgilinin rızası olmadan resmini yayınlamaz, iletmez, kullanamazlar.²⁹ Kişinin resminin yayınlanması genellikle aynı zamanda onun şeref ve haysiyetine ya da özel ve gizli hayatına saldırı niteliğindedir.³⁰ İnternet hukuku bakımından özellikle sosyal medyada bu tür ihlaller çok sık gerçekleşmektedir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. maddesinde kişinin resmine ilişkin özel bir düzenleme mevcuttur. Ayrıca kişiler sosyal medya hesaplarında resimlerini bunlara erişebilecek kitleyi belirleyerek paylaşabilmektedir. Sınırlı sayıda kişinin erişebileceği bir şekilde paylaşılan resmin üçüncü kişilerce çoğaltılması ve daha geniş bir topluluğa sunulması veya sınırsız sayıda kişinin erişebileceği şekilde paylaşılan bir resmin ticari kaygılarla üçüncü kişiler tarafından kullanılması kişilik hakkının ihlali niteliğindedir.³¹

Manevi bütünlüğe ilişkin diğer bir kişisel değer ise kişinin özel hayatıdır. AİHS'nin özel ve aile hayatına saygı hakkı başlıklı 8. maddesi ile Anayasa'nın özel hayatın gizliliği ve korunması bölümünde özel hayata dair düzenlemeler yer almaktadır. Hayat alanı genel olarak kamuya açık hayat, özel hayat ve gizli hayat olarak üç grupta incelenir. Kamuya açık alan, kişinin başkalarının öğrenilmesinde sakınca oluşturmayan, herkesçe bilinebilir olay ve hareketleri içerir.³² Bu hayat alanı içindeki faaliyetlerin gizli

²⁷ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku*, 180; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Türk Medeni Hukuku*, 435; Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 94; Kaya, *Elektronik*, 36; Akkurt, "Kişilik Hakkının," 349.

²⁸ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Türk Medeni Hukuku*, 435-436; Kaya, *Elektronik*, 36.

²⁹ Kaya, *Elektronik*, 39; Akkurt, "Kişilik Hakkının," 350.

³⁰ Dural ve Ögüz, *Türk Özel Hukuku*, 143; Özel, *Kişilik Hakkının Korunması*, 33.

³¹ Beyza Aka, "Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Korunma Yolları," *İzmir Barosu Dergisi*, no. 2 (Mayıs 2017): 244.

³² Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 121; Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 115; Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1979), 126.

kalması konusunda kişinin menfaati yoktur ve bu alan özel hayat çerçevesinde korunmaz. Ancak bu, kamuya açık alanın her koşulda yayınlanabileceği anlamına gelmez.³³ Özel hayat, kamuya açık alan ve gizli hayat alanı dışında kalan, ancak ailesi, akrabaları, arkadaşları gibi yakın ilişki kurduğu belirli sayıdaki kişilerle ve sınırlı bir çevreyle paylaşılan alandan oluşur.³⁴ Özel hayatın korunmasındaki temel amaç, kişiliğin serbestçe gelişimine olanak sağlamak ve kişinin hem devlet hem üçüncü kişiler tarafından rahatsız edilmeyeceği özerk bir alan temin etmektir.³⁵ Gizli hayat ise kişinin güvendiği kişilerle paylaştığı, bu kimseler dışındakilerin bilmesini, öğrenmesini istemediği alandır. Örneğin kişinin sırları bu kapsamdadır. Gizli hayat alanına giren olaylar, bunların başkalarına açıklanmaması iradesi ile paylaşılırken özel hayat alanına giren faaliyetlerin kişinin yakın çevresi ile paylaşılmasında bir sakınca yoktur.³⁶ Özel hayat ve gizli hayat alanı hukuk düzeni tarafından korunur. Bu hayat alanları arasındaki sınır kişiden kişiye ve zamana göre değişiklik gösterebilir.³⁷ Siyasetçi, sanatçı, sporcu gibi kamuya mal olmuş kişilerin kamuya açık alanları diğer bireylere kıyasla daha geniş olsa da bu kişilerin de özel ve gizli hayat alanları mevcuttur. Bu alanlara rıza dışı yapılan saldırılar hukuka aykırılık teşkil eder.³⁸

Kişilik hakkının konusunu oluşturan bir diğer değer ise kişisel verilerdir. Kişisel veri kavramı, Kişisel Nitelikli Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Hakkında 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesinde “kimliği belirli veya belirle-

³³ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 121. Bu alanda önemli olan birden çok kişinin orada bulunuyor olması değil, belirsiz ve sınırsız sayıdaki kişilerin erişebileceği yerler olmasıdır. Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 115.

³⁴ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 115; Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 116; Özsunay, *Gerçek Kişilerin*, 127.

³⁵ Doğan Kılınc, “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61, no. 3 (2012): 1099.

³⁶ Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet*, 117.

³⁷ Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 120-126; Özsunay, *Gerçek Kişilerin*, 126-127.

³⁸ Kaya, *Elektronik*, 47-48.

nebilir bir gerçek kişi hakkındaki tüm bilgiler” olarak tanımlanır³⁹. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne göre ise kişisel veri, “tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir.” Tanımlanmış bir gerçek kişi ise “özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen bir kişidir.”⁴⁰ Kişisel verilerin korunması, negatif statü hakkı kabul edilmekte ve özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilmektedir.⁴¹ Anayasa'da özel hayatın gizliliğini düzenleyen 20. maddede kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yer almaktadır. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun'da kişisel veri, uluslararası düzenlemelere paralel olarak “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” ve Türk Ceza Kanunu gerekçesinde “gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgi” olarak geçmektedir. AİHM içtihatlarına göre cinsiyet, medeni durum, doğum yeri, parmak izi, fotoğraf ve diğer kişisel bilgilerin kaydedilmesi ile tıbbi kayıtlar kişisel veri kapsamındadır.⁴²

---

³⁹ “Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data,” Council of Europe, erişim tarihi Eylül 25, 2020, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016808ac918>.

⁴⁰ Tüzüğü'nün tam metnine ulaşmak için bkz. “REGULATION (EU) 2016/679 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation),” Official Journal of the European Union, EUR-Lex, erişim tarihi Eylül 25, 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>. Türkçe çevirisi için bkz. <https://www.kisiselverilerin korunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>.

⁴¹ Kılınç, “Anayasal Bir Hak,” 1099.

⁴² Kılınç, “Anayasal Bir Hak,” 1101.

3. İktisadi Bütünlüğe İlişkin Değerler

İktisadi bütünlüğe ilişkin değerler, kişinin ekonomik varlığını sürdürebilmesi için zorunlu olarak korunması gereken değerlerdir. Bunlardan ilki kişinin iktisadi olarak özgür olmasıdır. Bunun bir yansıması olarak borçlar hukukunda sözleşme özgürlüğü prensibi benimsenmiştir. Kişinin sahip olduğu mesleki şeref ve haysiyet de bu kapsamda korunmaktadır. İş hayatı, kişinin özel hayat alanı dışında kalan, mesleki ve ticari faaliyetlerini yürüttüğü alandır. Kişinin gizli iş alanı içindeki değerleri de iktisadi bütünlüğe ilişkin değerler olarak korunmaktadır.⁴³

II. 5651 SAYILI KANUN'UN 9. MADDESİ KAPSAMINDA KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI

5651 sayılı Kanun'da 29.07.2020 tarihinde kabul edilen 7253 sayılı Kanun ile bazı değişiklikler yapılmıştır. 1 Ekim 2020 tarihi itibarıyla değişikliklerin tümü yürürlüğe girmiştir. Değişiklikler yapılırken Almanya'da yürürlükte olan Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun örnek alınmıştır. Bu değişiklikler özetle şöyle sıralanabilir: 5651 sayılı Kanun'a *sosyal ağ sağlayıcı* isminde yeni bir hukuk süjesi eklenmiştir. Sosyal ağ sağlayıcılara Türkiye'de temsilci belirleme ve bildirme ile raporlama yükümlülüğü getirilmiştir. Yer sağlayıcı için öngörülen idari para cezası artırılmıştır. Bunun yanında içeriğin çıkarılmasının talep edilebileceği durumlar artırılmıştır. Bunların tümünün üzerinde durmak bu çalışmanın kapsamını aşacaktır. Bu sebeple sosyal ağ sağlayıcıya getirilen yükümlülükler çalışmanın konusu dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamında bu değişikliklere yer yer değinilecektir.

İnternet ortamında yapılan yayınlar yoluyla kişilik hakkının ihlali durumunda klasik hukuk davası veya ceza davası ile hızlı bir koruma gerçekleştirilememektedir. Bu sebeple bu usullere ek olarak kişilik hakkının internette hızlı ve etkin bir şekilde korunmasının

⁴³ Ayan ve Ayan, *Kişiler Hukuku*, 82-83.

tesisi amacıyla özel bir yol düzenlenmiştir.⁴⁴ 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde kişilik hakkının ihlali nedeniyle içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi yer almaktadır. Mezkûr madde ile kişilik hakkının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlara başvurabilecekleri iki farklı başvuru imkânı tanınmaktadır. Bunlardan ilki uyar kaldır yöntemi, diğeri ise yargı yoludur.⁴⁵ Uyar kaldır yönteminin etkin uygulanması durumunda yargının iş yükü azalacaktır.

Uyar kaldır yönteminin etkili bir şekilde uygulanabilmesi ve yargı kararlarının infazı için yurt dışı bağlantılı sosyal medya işletmelerinin Türkiye'de temsilcilik açmaları gerektiği ifade edilmektedir.⁴⁶ Sosyal medya platformlarında kişilik hakkı ihlal edilenler, bu platformların temsilciliğinin bulunması durumunda bir muhatap bulacaklar ve mağduriyetlerinin giderilmesi için başvuru yapabileceklerdir. Sosyal medya işletmelerinin temsilciliği bulunmadığı takdirde mağdurlar bakımından bir muhatapsızlık söz konusudur.⁴⁷ Ayrıca yargı kararlarının yurtdışı bağlantılı içerik ve yer sağlayıcılar tarafından uygulanmaması Kamu Denetçiliği Kurumu Kararına da

---

⁴⁴ Kemal Gözler, "Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanununun 9'uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi," *Rona Aybay'a Armağan Legal Hukuk Dergisi* 1, Özel Sayı (Aralık 2014): 1060, <https://www.anayasa.gen.tr/5651.pdf>.

⁴⁵ Bülent Kent, *Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 98-99; Şaban Cankat Taşkın, *İnternete Erişim Yasakları* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 306-307.

⁴⁶ Kent, *Erişimin Engellenmesi*, 83; Ersan Şen, "Temsilciliği Olmayan Bilişim Aktörleri Karşısında Türkiye," *Haber 7*, erişim tarihi Eylül 16, 2020, <https://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2239399-temsilciliği-olmayan-bilism-aktorleri-karsisinda-turkiye>.

⁴⁷ "Almanya sınırları içerisinde sosyal ağ alanında hukukun uygulanmasını engelleyen temel sebeplerden birisi yargı organları, idari para cezasını uygulayan kurumlar ve diğer ilgili kurumlar için muhatap olunacak yetkili bir sosyal ağ temsilcisinin olmamasıdır. Aynı şekilde üçüncü kişilerin ya da diğer başvuruların yapılabilmesini sağlayacak ya da tebligatların ulaşmasını sağlayacak sosyal ağ işletmelerinin belli bir adreslerinin olmaması da uygulamada büyük sorun doğurmaktadır." Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," *Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (2020): 37.

konu olmuştur.⁴⁸ Almanya’da bu sorununun çözümü için şikâyet başvurusu adı altında temsilcilik açma zorunluluğu getirilmiştir.⁴⁹ Türkiye’de de bu doğrultuda temsilcilik açma zorunluluğu öngörülmüştür.

Uyar kaldır yöntemi ve yargı yolunu incelemeden önce 5651 sayılı Kanun’un 9. maddesi kapsamında verilen kararların hukuki niteliğine değinilecektir.

A. 5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi Kapsamında Verilen Kararların Hukuki Niteliği

Erişimin engellenmesi, ceza olmayıp tedbir niteliğinde bir karardır.⁵⁰ 5651 sayılı Kanun’daki erişimin engellenmesi kararları genel olarak koruma tedbiri ve idari tedbir olarak iki farklı şekilde verilebilmektedir.⁵¹ Bu kararlar adli makamlarca verilirse yargısal, idari makamlarca verilirse idari tedbir niteliğinde olur.⁵² Doktrinde

⁴⁸ “Yasadışı içeriğin içerik ve yer sağlayıcısının yurtdışında bulunması durumunda ise adli bildirimle rağmen içeriğin çıkarılmaması mümkün olabilmektedir. Özellikle Twitter, Youtube ve Google gibi küresel şirketler, çoğu zaman yasal yükümlülüklerini yerine getirmemekte, ya da adeta bir temyiz mercii gibi, mahkeme kararlarını inceleyerek uygun bulduklarına işlem yapmaktadır. İnternetin ulusal sınırları aşan çok aktörlü, dağınık ve dinamik doğası ve teknik alt yapısı nedeni ile bu tür yurtdışı içerik ve yer sağlayıcılara genellikle cezai müeyyide uygulanamamakta, netice olarak mahkeme kararları ifa edilememektedir. Bu gibi durumlarda, kararın ifası için yasadışı içeriğin bulunduğu web sitesinin tamamına erişim engellenmesine yönelik tedbir kararının alınması ve uygulanması dışında bir çare kalmamaktadır. Bu da ifade ve internete erişim özgürlüğü bağlamında, erişim engelleme kararlarının ölçülülük ve orantılılık ilkelerine göre verilmesi gerektiği yönünde eleştirilere neden olmaktadır.” Kamu Denetçiliği Kurumu Tavsiye Kararı, 12.08.2015, Dosya No: 2014/3076; Kent, Erişimin Engellenmesi, 62.

⁴⁹ Kent, “Alman Hukukunda,” 37; Almanya’da sosyal ağ işletmelerine temsilci zorunluluğunun getirilmesi ile kişilerin şikâyetlerinin ulaşması, idari para cezalarının tebliği, kamu kurumlarının kararlarının ve davalara ilişkin tebligatların ulaşması amaçlanmaktadır, bkz. Kent, “Alman Hukukunda,” 38.

⁵⁰ Mehmet Bedii Kaya, Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi (İstanbul: XII Levha Yayınları, 2010), 86; Burcu Görkemli, Yargı Kararları Işığında Türk Hukuku’nda İnternet Erişiminin Engellenmesi (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 119.

⁵¹ Kent, Erişimin Engellenmesi, 127.

⁵² Kaya, Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla, 86.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamındaki kararların hukuki niteliği konusunda farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki erişimin engellenmesi kararları ceza hukuku karakterlidir ve koruma tedbiridir⁵³. Zira Kanun'un isminde "suçlarla mücadele edilmesi" vurgulanmakta ve yine amaç ve kapsamının belirtildiği 1. maddede bu husus belirtilmektedir. Ayrıca 9. maddeden medeni hukuka özgü olan cevap hakkı çıkarılmıştır. Artık madde, hem ceza hem hukuk alanı yönü bulunan sui generis bir yapı niteliğinde değildir. Son olarak ise Yargıtay, bir kararında⁵⁴ 5651 sayılı Kanun'un yalnızca cezai sorumluluğu düzenlediği vurgulanmıştır.⁵⁵

Aksi görüşe göre ise 9. madde kapsamındaki içeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi kararları araç değil amaç niteliğinde olduklarından, geçici olmadıklarından ve bunlara karar verilebilmesi için teminat şartı aranmadığından bunlar ihtiyati tedbir ve koruma tedbiri niteliğinde değildir.⁵⁶ Aynı yönde olmak üzere 9. madde kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararlarının hukuki niteliğinin koruma tedbirleri ile tamamen örtüşmediği, bu kararlarda sulh ceza hâkiminin ayrıca bir ceza yargılaması yapmadığı, diğer yandan kişilik hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespiti yetkisinin hukuk mahkemelerine ait olduğu vurgulanmaktadır.⁵⁷

---

⁵³ M. Süheyl Karakaya, "5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi Koyun Postunda Kurt Hükmü," *TBB Dergisi*, no. 137, (2018): 115.

⁵⁴ "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile yalnızca cezai sorumluluk ve yaptırımlar öngörülmüş; hukuki sorumluluk konusunda, bir düzenleme yapılmamıştır," Yar. 4. HD, E.2015/ 13252, K.2016/ 2190, 22.2.2016, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁵⁵ Karakaya, "5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi," 115-116.

⁵⁶ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1070.

⁵⁷ Melikşah Çırakoğlu, 5651 Sayılı Kanun Çerçevesinde İnternet Erişiminin Engellenmesi ve Erişim Sağlayıcıların Birliği (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 73.

B. Uyar Kaldır Yöntemi

Uyar kaldır yöntemi önceden yargı yoluna başvurmanın ön koşulu iken maddede değişiklik yapılarak yargı yoluna başvurmanın ön koşulu olmaktan çıkarılmıştır. Kişi, içerik veya yer sağlayıcısından içeriğin çıkarılması talebinde bulunabileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkiminden içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de talep edebilir. Bu yöntem, yargı yoluna başvurmanın ön koşulu iken içerik veya yer sağlayıcısına ulaşmak isteyen kişi internet adresinde bu bilgiler bulunmadığından veya güncel olmadığından bu şartı gerçekleştirememekte ve böylece yargı yoluna gidildiğinde hâkim talebi usulden reddetmekteydi. Ön başvuru şartının kaldırılması bu sorunu önlemektedir.⁵⁸ Bunun yanında içeriğin çıkarılmasında bundan sadece kişilik hakkını ihlal eden kısım etkilenirken erişim engellemede bu kısım ile birlikte engelleme talep edilen sitedeki tüm içerik etkilenmektedir. Bu sebeple içeriğin çıkarılması temel hak ve özgürlükler yönünden erişim engellemeye göre daha güvenceli olduğundan uyar kaldır yönteminin yargı yolunun ön koşulu olması gerektiği savunulmaktadır.⁵⁹ Gerçekten de içeriğin çıkarılması erişim engellemeye göre daha hafif bir tedbirdir.

5651 sayılı Kanun'daki son değişiklikler uyarınca uyar kaldır sisteminin içerik veya yer sağlayıcıya başvuru ile sosyal ağ sağlayıcıya başvuru şeklinde ikiye ayrılarak incelenmesi mümkündür. Her ne kadar Kanun'da uyarı yöntemi tanımlanırken sadece içerik ve yer sağlayıcıdan bahsedilmiş, sosyal ağ sağlayıcıya yer verilmemiş olsa da sosyal ağ sağlayıcının aynı zamanda içerik ve yer sağlayıcı olabileceği gözetildiğinde, uyar kaldır yönteminin ikiye ayrılarak incelenmesi yasa koyucunun amacına daha uygun olacaktır.

⁵⁸ Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, 305-306.

⁵⁹ Çırakoğlu, *5651 Sayılı Kanun*, 33. Önceliğin uyar kaldır yöntemine verilmesi, bu yöntem ile sorun çözülmezse hâkime başvuru olanağının sağlanması hakkındaki görüş için bkz. Kent, "Alman Hukukunda," 43.

1. İçerik ve Yer Sağlayıcıya Başvuru

Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasına göre internet ortamında yapılan yayının içeriği nedeniyle kişilik hakkının ihlal edildiğini ileri sürenler, içeriğin yayından çıkarılması amacıyla önce içerik sağlayıcısına başvuracak, içerik sağlayıcısından bir cevap alamamaları halinde yer sağlayıcısına başvuracaktır.⁶⁰ İçerik ve yer sağlayıcının bu talebi en geç 24 saat içinde cevaplandırması gerekir. Bu yöntem, araya herhangi bir mahkeme kararı veya idari işlem girmediğinden daha makul bir yoldur.⁶¹ İçerik ve yer sağlayıcının bu kapsamdaki başvuruyu cevaplandırmaması durumunda izlenilecek usule ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.⁶² Bununla birlikte içerik ve yer sağlayıcı başvuruyu cevaplandırmazsa yargı yoluna gidilebilir.

2. Sosyal Ağ Sağlayıcıya Başvuru

Türkiye'de uyar kaldır olarak anılan yöntem, Almanya'da yürürlükte olan Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun'da yer alan şikâyet sistemine benzetilmektedir.⁶³ Ancak bu yöntemler arasında bazı önemli farklar bulunmaktadır. Başvurunun konusu bakımından Türkiye'de uyar kaldır yöntemine 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi çerçevesinde kişilik hakkının ihlal edildiği iddiası ile başvurulmaktadır. Buna karşın Almanya'da şikâyet sistemine Kanun'da açıkça hukuka aykırı olarak kabul edilen Alman Ceza Kanunu'nda yer alan belirli suçların işlendiği iddiası ile başvurulmaktadır.⁶⁴ Kanaatimizce kişilik hakkının ihlali nedeniyle başvuru, maddenin uygulama alanını çok fazla genişletmektedir.

⁶⁰ Yer sağlayıcı, hizmet sunduğu içeriklere müdahale etme yetkisine sahip olmadığından uyar kaldır yönteminde yer sağlayıcıya başvuru imkânının tanınması eleştirilmektedir. Bkz. Murat Volkan Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 798.

⁶¹ Kılıç, s. 198'den aktaran Kent, *Erişimin Engellenmesi*, 98.

⁶² Çırakoğlu, 5651 Sayılı Kanun, 137.

⁶³ Kent, "Alman Hukukunda," 43.

⁶⁴ Kent, "Alman Hukukunda," 43.

Türkiye’de de Almanya’da olduğu gibi açıkça hukuka aykırı haller sayılarak belirli suçların varlığı halinde başvuru imkânı sağlanmalıdır. Söz konusu yöntemlere başvurabilecekler bakımından Almanya’da ilgili Kanun’da sınırlandırıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun’un amacından hareketle örnek olarak vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının bu yola başvurabileceği ifade edilmektedir.⁶⁵ Türkiye’de ise uyar kaldır yöntemine başvurabileceklerin gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar olduğunu daha önce ifade etmiştik. Başvurunun yöneltildiği süljeler bakımından Türkiye’de içerik, yer ve sosyal ağ sağlayıcıya başvuru mümkündür. Almanya’da ise ilgili Kanun kapsamındaki başvuru, sosyal ağ işletmeleri ile sınırlıdır.

Sosyal ağ sağlayıcı kavramının sosyal ağların kullanımının artmasıyla birlikte düzenlenmesinde özel önem görölmüş ve bu kavram, 7253 sayılı Kanun ile 5651 sayılı Kanun’a eklenmiştir.⁶⁶ 5651 sayılı Kanun’un 2. maddesinin (s) bendine göre sosyal ağ sağlayıcı, *“sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşmalarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri”* ifade etmektedir.

Sosyal ağ sağlayıcı tanımında yer alan unsurlardan ilki *“sosyal etkileşim amacı”* ile belirli fiillerin gerçekleştirilebilecek olmasıdır. Sosyal etkileşim ifadesi belirsiz olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Buna göre nasıl mektuplaşmak bir sosyal etkileşim yoluysa *Whatsapp* ile haberleşmek de bu amaca yöneliktir. Bu sebeple tanım çok geniş bulunmakta, bu yönüyle düzenlemenin sakıncalı olduğu ifade edilmektedir. Öyle ki Kanun’a göre haber ve köşe yazılarının

⁶⁵ Murat Volkan Dülger ve Mustafa Temmuz Oğlakcıoğlu, *“Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme,” Ceza Hukuku Dergisi 13, no. 37 (Ağustos 2018): 99.*

⁶⁶ 7253 sayılı Kanun’un 1. maddesinin gerekçesi. Aslında sosyal ağ sağlayıcı, bu değişikliklerden önce de yer sağlayıcı kavramına dâhildi. Bkz. Murat Volkan Dülger ve Onur Özkan, *“Sosyal medya Yasası Meclis’ten Geçti: Peki, Şimdi?,” Academia*, erişim tarihi Eylül 30, 2020, https://www.academia.edu/43746570/Sosyal_Medya_Yasas%C4%B1_Meclisten_Ge%C3%A7ti_Peki_%C5%9Eimdi. Ancak uygulamada, yukarıda da belirtildiği gibi muhatapsızlık ve yargı kararlarının yerine getirilmemesi gibi sorunlar mevcuttu.

altına yorum yapma imkânı sağlayan medya kuruluşlarının web sitelerinin dahi sosyal ağ sağlayıcı kabul edilebileceği vurgulanmaktadır.⁶⁷ *Whatsapp* ve benzeri anlık mesajlaşma uygulamaları sosyal medya platformu değildir ve sosyal ağ sağlayıcı olarak kabul edilmemelidir. Bir kişi veya grupla yazışırken belirli ve sınırlı bir çevreyle iletişim kurulduğundan bu, sosyal etkileşim sayılmamalıdır. Bu noktada sosyal etkileşimin dar yorumlanması gerektiği vurgulanmaktadır.⁶⁸ Gerçekten de sosyal bir varlık olan bireyin diğer bireylerle iletişime geçtiği her anda sosyal etkileşim amacının gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Ancak tanımdaki tek unsur sosyal etkileşim amacı değildir.

Tanıma göre sosyal etkileşim amacının internet ortamında gerçekleşmesi gereklidir. İnternet ortamı ise mezkûr Kanun'un 2. maddesinin (g) bendinde *"haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortam"* olarak tanımlanmaktadır. Burada haberleşme ile *"sadece internet dışında yer alan iletişim araçları ile yapılan kişisel haberleşme"* ve *"internet ortamında yapılan kişisel haberleşme"* diye bir ayırım yapılmadığından hem internet dışındaki hem internet ortamındaki kişisel haberleşmelerin bu kapsama dâhil olmadığı ileri sürülmektedir. Bu sebeple msn veya e-posta üzerinden gerçekleştirilen haberleşmenin bu anlamda internet ortamını oluşturmayacağı ifade edilmektedir.⁶⁹ Öyleyse bu yorum çerçevesinde Kanun'a göre *Whatsapp* gibi ağırlıklı olarak kişisel iletişim ve haberleşme amacı ile kullanılan uygulamalar da sosyal ağ sağlayıcısı sayılmamalıdır.

5651 sayılı Kanun ek madde 4'te yer alan temsilci belirleme ve bildirme, aynı Kanun'un 9. maddesi kapsamında kişi başvurularının cevaplandırılması, raporlama ve verileri Türkiye'de barındırma yükümlülükleri *"Türkiye'de günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt*

⁶⁷ Dülger ve Özkan, "Sosyal Medya Yasası," 2-3. Yazarlar, örnek verilen uygulama ve web sitelerinin tanıma göre sosyal ağ sağlayıcı sayılabileceği tehlikesinden bahsetmekte, bunun doğru olduğunu savunmamaktadırlar.

⁶⁸ Dülger ve Özkan, "Sosyal Medya Yasası," 3.

⁶⁹ Yasin Söyler, Kamu Hukuku Açısından Devletin İnterneti Düzenleme Yetkisi (Ankara: Savaş Yayınevi, 2014), 205.

dışı kaynaklı” sosyal ağ sağlayıcılar bakımından öngörülmektedir. Bu sınır, sosyal ağ sağlayıcı kavramına yönelik olmayıp, sadece yükümlülük uygulanacaklar bakımındandır. Türkiye’den günlük erişimin bir milyondan fazla olduğunun tespiti Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yapılacaktır.

5651 sayılı Kanun ek madde 4’ün 10. fıkrası gereğince, 29.09.2020 tarihli Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu Kararı ile Sosyal Ağ Sağlayıcı Hakkında Usul ve Esaslar kabul edilmiştir. Söz konusu Usul ve Esasların kapsamı 2. maddeye göre “22nci madde saklı kalmak kaydıyla Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi ve yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılar” olarak belirlenmiştir. Ayrıca sosyal ağ sağlayıcıya bazı istisnalar getirilmiştir. İlk olarak 2. maddenin 3. fıkrası ile “internet ortamında yapılan yayının sadece belirli bir kısmında sosyal etkileşim amaçlı içeriğe yer veren gerçek ve tüzel kişiler” sosyal ağ sağlayıcı kabul edilmiştir. 2. maddenin 4. fıkrası ile “kişisel internet siteleri, elektronik ticaret siteleri ve haber siteleri gibi sosyal etkileşim amaçlı içeriğin ikincil ve yan bir hizmet olarak sunulduğu platformlar” da kapsam dışında bırakılmıştır.⁷⁰ Öyleyse bu Usul ve Esaslar ile sosyal ağ sağlayıcıya getirilen istisnalar şunlardır:

- Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan az olan platformlar,
- İnternet ortamında yapılan yayının sadece belirli bir kısmında sosyal etkileşim amaçlı içeriğe yer veren platformlar,
- Sosyal etkileşim amaçlı içeriğin ikincil ve yan bir hizmet olarak sunulduğu platformlar. Örneğin, kişisel internet siteleri, elektronik ticaret siteleri ve haber siteleri bu kapsamdadır.

Usul ve esaslar gibi adsız düzenleyici işlemler ile yönetmeliklerin veya kanunların “uygulanmasını göstermek” ve “detaylarını belirle-

⁷⁰ Almanya’da ise Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasını İyileştirilmesi Hakkında Kanun’da gazetecilik ve yayıncılık faaliyetinde bulunanlar, bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar, spesifik bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar ve Almanya’da iki milyondan az kayıtlı üyesi bulunan platformlar Kanun kapsamına alınmayan sosyal ağlar olarak ifade edilmektedir. Bkz. Kent, “Alman Hukukunda,”13.

mek" amaçlanır.⁷¹ Burada kurul kararı ile getirilen sınırlamanın idarenin düzenleme yapma yetkisi içinde kalıp kalmadığını belirlemek gerekir. Buradaki temel sorun, bu sınırlandırmanın kanun yerine idarenin adsız düzenleyici işlem niteliğindeki kurul kararı ile yapılmasının hukuka uygun olup olmadığıdır. Kanunda belirli yükümlülükler, yalnızca Türkiye'den erişimi bir milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılara yönelik olarak düzenlenmektedir. Söz konusu Usul ve Esaslar ile kanunla getirilen yükümlülüklerin uygulanacağı kapsam sınırlanmaktadır. Bu bakımdan Kanun'a göre sosyal ağ sağlayıcısı olarak belirli yükümlülükleri üstlenmesi gerekenlerin Usul ve Esaslara göre sosyal ağ sağlayıcısı sayılamayabileceğinden sorumluluğunun doğmaması gündeme gelebilecektir. Böyle bir durumda kanun hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

Sosyal ağ sağlayıcı, aynı zamanda içerik veya yer sağlayıcı da olabilir. Nitekim bu husus 5651 sayılı Kanun ek madde 4'ün 9. fıkrasında " *Bu maddenin uygulanmasında sosyal ağ sağlayıcının yükümlülükleri, içerik veya yer sağlayıcısı olmasından doğan sorumluluk ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.*" denilmek suretiyle tasdik edilmektedir.

Kişilik hakkının ihlal edildiğini iddia edenler, sosyal ağ sağlayıcıya başvurabileceklerdir. 9. madde kapsamında yapılacak başvuruların cevaplandırılması bakımından içerik ve yer sağlayıcı için 24 saatlik bir süre öngörülmesine rağmen ek madde 4'ün 3. fıkrasında "Türkiye'de günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi ve yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı"lar bakımından 48 saatlik bir süre öngörülmektedir. Öyleyse içerik ve sosyal ağ sağlayıcısı dışındaki yer sağlayıcılar bakımından 24, sosyal ağ sağlayıcı bakımından 48 saatlik süre uygulanacaktır. Aynı ihlal konusu için farklı süljelere farklı süreler öngörülmüş olmasının, gerek içerik veya yer sağlayıcı gerek sosyal ağ sağlayıcıya başvururken korunmak istenen hukuki değerin kişilik hakkı olmasından bahisle eşitlik ilkesine aykırı olduğu düşünülebilir ise de sosyal ağ sağlayıcıya getirilen gerekçe yükümlülüğü ve bunların kullanıcı sayıları gözetildiğinde başvuru sayısı-

⁷¹ D. Ali Ulusoy, *Yeni Türk İdare Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 316.

nın çok olma ihtimali karşısında bu farklılık anlaşılabilir bulunmaktadır. Zira sosyal ağ sağlayıcının olumsuz cevaplarının gerekçeli olması gerekmektedir. Buna karşın bu şart, sosyal ağ sağlayıcı dışındaki içerik ve yer sağlayıcı bakımından öngörülmemiştir. Sosyal medya platformlarına yapılan başvuru sayısının fazla olması halinde 48 saatlik süre yeterli olmayabilecektir⁷². Bu sebeple Almanya'da olduğu gibi açıkça hukuka aykırılık ve hukuka aykırılık ayırımına gidilerek ihlalin ağırlığına göre farklı sürelerin düzenlenmesi önerilebilir. Ancak bu durumda da bu hukuka aykırılığın tespitinin hukukçu olmayanlarca yapılması eleştirisi gündeme gelecektir.⁷³

C. Yargı Yolu

9. madde bağlamında kişilik hakkı ihlal edilenlerin başvurabileceği diğer yöntem ise yargı yoludur. İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia edenler sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini talep edebilir.⁷⁴ Kanun lafzına göre hâkimden içeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi ayrı ayrı istenebileceği gibi birlikte de talep edilebilir.

⁷² Dülger ve Özkan, Sulh Ceza Hâkimlerinin bile erişim engelleme kararlarını gerekçeli vermediğinden bahisle sosyal ağ sağlayıcının temsilcilerinin 48 saat içinde başvuruları gerekçeli olarak cevaplandırması yükümlülüğünü eleştirmektedir. Bkz. Dülger ve Özkan, "Sosyal Medya Yasası," 4.

⁷³ Açıkça hukuka aykırılık ve hukuka aykırılık ayırımı ile buna yöneltilen eleştiriler için bkz. Kent, "Alman Hukukunda," 31-32.

⁷⁴ 2020 yılında 5651 sayılı Kanun'da bazı değişiklikler yapılmıştır. Maddenin önceki halinde 9. maddenin ilk fıkrasına göre içeriğin yayından çıkarılması içerik sağlayıcı ve yer sağlayıcıdan talep edilebilen bir yöntemken, sulh ceza hâkiminden sadece erişimin engellenmesi talep edilebilmekteydi. Hatta bu husus Şuhut Sulh Ceza Hâkimliği, 23.07.2018, Değişik İş No: 2018/103 D. İş kararında şu şekilde vurgulanmaktadır: "...her ne kadar talep dilekçesinde içeriğin yayından kaldırılması talebinde bulunulmuş olsa da bu yöndeki taleplerin içerik sağlayıcısına ya da yer sağlayıcısına başvurularak yapılabileceği bu durumun da hakimliğimizin yetki ve sorumluluğunda bulunmadığı, talep konusu url adreslerindeki içeriklerin yayından kaldırılması talebinin 5651 sayılı yasanın 9/4 maddesi göz önünde alınarak reddine karar verilmiştir." Aktaran Kent, *Erişimin Engellenmesi*, 98. Yeni düzenleme ile sulh ceza hâkiminden içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi istenebilir.

Hâkim, 9. madde kapsamındaki başvuruları en geç yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Hâkimin yirmi dört saat içinde karar vermek zorunluluğunun bulunması, çok kısa süre içinde hâkimin delilleri incelemesinin güç olması, yeni delillere başvurusunun ve bilirkişi incelemesinin olanaklı olmaması gibi nedenlerle eleştirilmektedir.⁷⁵ Dosya üzerinden karar verildiğinden karşı tarafın dinlenilememesinin genel yargılama usulü bakımından olağan olmadığı ve *karşı tarafı dinle ilkesine* aykırı olduğu ifade edilmektedir. Buna göre yargılama sürecinde iddia, savunma ve hüküm aşamaları bulunur. 9. maddede ise savunma ortaya konulamamakta ve sadece iddia üzerinden hüküm kurulmaktadır. Bu durumun karar her ne kadar hâkim tarafından veriliyor olsa da temel hak ve hürriyetler bakımından tehlike arz ettiği vurgulanmaktadır.⁷⁶ Buna karşın ileri sürülen bir diğer görüşe göre internet ortamındaki ihlalin yayılma hızı göz önüne alındığında genel yargılama usulündeki iddia, savunma ve hüküm süreçlerinin takip edilmesi internetin doğası ile uyumsuzdur.⁷⁷

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin "*prima facie ihlal*", yani "*bir yayının bir kişinin kişilik haklarını apaçık bir şekilde ihlal ettiğinin daha ilk bakışta anlaşılması*" durumunda uygulanabileceği belirtilmektedir. İlk bakışta kişilik hakkının ihlali apaçık belli olmuyorsa hâkim 9. madde kapsamında içeriğin yayından çıkarılmasına veya erişimin engellenmesine karar vermemelidir. Aksi halde ifade hürriyeti ve adil yargılanma hakkının ihlali gündeme gelir.⁷⁸

---

⁷⁵ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1064.

⁷⁶ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1065-1066.

⁷⁷ Kent, Erişimin Engellenmesi, 99.

⁷⁸ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1072-1074.

D. Erişimin Engellenmesi ve İçeriğin Çıkarılmasını Talep Hakkı

9. madde kapsamında hâkimden erişimin engellenmesi⁷⁹ ve içeriğin çıkarılması talebinde bulunabilir. Değişikliklerden önce de kanunda düzenleme alanı bulan içeriğin çıkarılması usulünün uygulama alanı genişletilmiştir. 5651 sayılı Kanun'da değişiklik yapan 7253 sayılı Kanun'un gerekçesine göre, içeriğin çıkarılması kararı verilme olanağının getirilmesi ile kişilik hakkını ihlal eden yayının yer aldığı URL, yayın, bölüm veya kısım vb.'deki ihlal niteliği taşımayan diğer yayınlar açısından ifade ve haber alma hürriyetlerinin daha güvenceli olması amaçlanmaktadır.⁸⁰ Diğer yandan kişilik hakkını ihlal eden içeriğe hâkim tarafından erişim engelleme kararı verilse ve bu karar uygulansa dahi aracı sunucular vasıtasıyla bunlara erişilebilmektedir. Bu durum da ihlalin devam etmesi sonucunu doğurmaktadır. İçeriğin çıkarılmasına karar verildiğinde bu tür ihlallerin de önüne geçilecektir.

9. maddenin dördüncü fıkrasına göre *"erişimin engellenmesi kararları esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüme ilişkin (URL, vb. şeklinde)"* verilir. İnternet sitesinin tümü için, yani alan adından engelleme kararı verilebilmesi için bazı şartlar mevcuttur. Bunlardan birincisi zorunlu hallerin varlığıdır. Bu haller belirli olmamakla birlikte hâkim, URL gibi yöntemlerle içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine ka-

⁷⁹ 5651 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (o) bendinde erişimin engellenmesi yöntemlerinin *"ve benzeri"* ifadesi kullanılarak genişletilmesi, bu yöntemlerin açık ve net olması gerektiğinden bahisle eleştirilmektedir. Çırakoğlu, *5651 Sayılı Kanun*, 114. Ancak *"ve benzeri yöntemler kullanılarak"* ifadesi Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır. Karara göre *"(136) Erişimin engellenmesi usulleri, özel bir uzmanlık ve teknik bilgi isteyen, hızlı, teknolojik ve bilimsel gelişmeler karşısında çok hızlı değişen ve gelişen tekniklerdir. Bu nedenle, bu tedbirlerin neler olduğunun kanun koyucu tarafından önceden tek tek belirlenmesi mümkün değildir. Kanun koyucunun erişimin engellenmesi yöntemlerini açık bir şekilde saydıktan sonra bu engelleme yöntemlerine benzer biçimde yapılan erişimin engellenmesini de bu kapsamda değerlendirmesinde hukuk devletine aykırılık bulunmamaktadır. Dolayısıyla, '... ve benzeri yöntemler kullanılarak...' ibaresinin belirsiz olduğundan ve keyfi uygulamalara yol açacağından söz edilemez."* AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8.12.2015.

⁸⁰ 7253 sayılı Kanun'un gerekçesi.

naat getirirse internet sitesindeki yayının tümüne ilişkin erişimin engellenmesine karar verebilir. Diğer bir şart ise hâkimin bu kararı verirken gerekçesini belirtmek zorunda olmasıdır. Erişimin engellenmesi kararının kademeli olarak verilebileceğine ilişkin düzenleme ifade hürriyetinin korunması açısından olumludur.⁸¹ Bu düzenleme, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının kıstaslarından olan ölçülülük ilkesinin gereğidir.⁸² Bu görüşlerin yanında internet sitesinin tümüne hâkimin kanaati ile erişim engelleme kararı verilebilmesi, hâkime geniş bir takdir hakkı verdiği için eleştirilebilir bulunmakta,⁸³ hâkimin bu kanaate teknik bir inceleme yapılmaksızın varmasının zor olduğu ifade edilmektedir.⁸⁴

İlgili kişi, hâkimin verdiği içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayın başka internet adreslerinde yayınlanırsa Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne başvurabilecek ve mevcut karar bu adresler için de uygulanabilecektir. Bu düzenlemenin "*mahkeme kararlarının yalnızca taraflara etkili olması*" ve "*suçta ve cezada kişisellik ilkesi*" ile bağdaşmadığı ifade edilmektedir.⁸⁵

E. Kişilik Hakkını İhlal Edici İnternet Adresleri ile Başvurucunun Adının İlişkilendirilmemesini Talep Hakkı

Kişilik haklarının ihlal edilmesi halinde erişimin engellenmesi kararı verilse ve bu karar uygulanırsa dahi arama motorlarında bu içerik ve bağlantıları listelenmeye devam etmekte ve böylece amaçlanan etkin koruma sağlanamamaktaydı.⁸⁶ Bu amacın tesisi için eklenen 9. maddenin 10. fıkrasına göre "*İnternet ortamında yapılan yayının içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talep etmesi durumunda hâkim tarafından, başvuranın adının bu madde kapsamındaki karara konu internet adresleri ile ilişkilendirilmemesine karar verilebilir. Kararda, Birlik*

⁸¹ Kent, Erişimin Engellenmesi, 102.

⁸² Aka, "Sosyal Medyada," 262.

⁸³ Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, 315.

⁸⁴ Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, 315. Aynı yönde Kaya, *Elektronik*, 372.

⁸⁵ Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, 317.

⁸⁶ 7253 sayılı Kanun'un 5. maddesinin gerekçesi.

tarafından hangi arama motorlarına bildirim yapılacağı gösterilir.” Bu fıkra ile kişilik haklarının daha etkin korunmasına yönelik bir adım atılmıştır. Arama motoru ile kast edilen Google, Yandex, Bing, Yahoo gibi sayfalardır. Bu fıkranın uygulanabilmesi için internet ortamında yapılan bir yayın olmalı ve bu yayın kişilik haklarını ihlal edici nitelikte olmalıdır. Kişilik hakları ihlal edilen kişinin arama motorlarından isminin kaldırılmasını talep etmesi gerekir. Hâkim re’sen bu kararı veremez.

Maddede kişinin adının arama motorlarıyla ilişkilendirilmemesinin hangi yöntemle yapılacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu teknik bir sorun olmakla birlikte, maddenin düzenleniş biçiminden 9. maddenin 10. fıkrası kapsamında arama motorlarının kişilik hakkını ihlal eden içeriğe müdahale etme imkânının bulunmadığı söylenebilir. Arama motorunun işlevi, söz konusu sonuçların listelenmemesi ile ilgilidir. Zira ihlal edilen yayına ilişkin erişim engelleme ve/veya içeriğin çıkarılması erişim, içerik ve yer sağlayıcılar tarafından ayrıca uygulanacaktır.

5651 sayılı Kanun’un 10. fıkrası, ilk bakışta unutulma hakkı ile ilişkili gözükmektedir. Bu fıkranın unutulma hakkı ile ilişkisini saptamak için öncelikle unutulma hakkını kısaca incelemek gerekir. Unutulma hakkı, kişisel verisi işlenen kişilerin internette mevcut olan kişisel verilerinin arama sonuçlarında kendi adlarıyla bağlantılı olmamasını talep etme hakkını ifade etmektedir.⁸⁷ Yargıtay ise unu-

⁸⁷ Can Yavuz, *İnternet’teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 43. Bu tanımda yer aldığı gibi unutulma hakkının sadece internette yer alan kişisel verilerle sınırlı olduğunu savunanlar olduğu gibi hakkın internetteki verilerle sınırlanamayacağını savunanlar da mevcuttur. Unutulma hakkı ile ilgili diğer tanımlar için bkz. Aydın Akgül, *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016), 416-417. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun E.2014/4-56, K.2015/1679, 17.6.2015 kararında ise doktrinde unutulma hakkına ilişkin tanımlarda bu hakkın dijital veriler için düzenlendiği hususuna yer verilmiştir. Ancak bunun akabinde hakkın kapsamı genişletilerek “kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi” gerektiği ifade edilmiştir. Unutulma hakkının kapsamının internet ortamı dışına çıkılarak genişletilmesinin isabetli olmadığı yönünde bkz. Taşkın, *İnternete Erişim Yasakları*, 332.

utulma hakkını *“üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlemesini isteme hakkı”* olarak tanımlamaktadır.⁸⁸ Buna göre unutulma hakkının istisnasını kamu yararı oluşturmaktadır. 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 10. fıkrasındaki talep ile unutulma hakkı arasında her ikisinin de internete ilişkin olması sebebiyle ortak bir yön bulunmaktadır.

Unutulma hakkı, genellikle sadece gerçek kişiler bakımından söz konusu olabilmekte, tüzel kişiler unutulma hakkından yararlanmamaktadır.⁸⁹ 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 10. fıkrasındaki korumadan *“internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenler”* yararlanabilecektir. Fıkranın kapsamının gerçek kişilerle sınırlı olduğuna dair bir düzenleme bulunmamaktadır. 9. maddenin 1. fıkrasına göre gerçek kişilerin yanında tüzel kişiler ve hatta kurum ile kuruluşların uyar kaldır yöntemine ve sulh ceza hâkimine içeriğin engellenmesi ve/veya erişimin engellenmesi amacıyla başvurulabileceği düzenlemesi gözetildiğinde bunların 10. fıkra kapsamında da talepte bulunabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu fıkradaki koruma, buna başvurulabilecekler bakımından unutulma hakkının sağladığı korumadan daha geniştir.

Unutulma hakkının konusunu hukuka aykırı verilerle birlikte özellikle yayım tarihinde hukuka uygun olan kişisel veriler oluşturmaktadır. Yayım tarihinde hukuka uygun olan kişisel veriler, değişen şartlar ve unutulma hakkı sebebiyle hukuka aykırı olmaktadır.⁹⁰ Nitekim unutulma hakkı kişilerin dijital dünyada yer alan kişisel verileri üzerindeki tasarruf hakkının uzantısı olarak görülmekte, kişinin rahatsız olduğu kişisel verilerin kaldırılmasını iste-

⁸⁸ Yar. HGK, E.2014/4-56, K.2015/1679, 17.6.2015, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

⁸⁹ Bu durumun gerekçesi, unutulma hakkının özel hayat ile kişisel verilerin korunması hakkının bileşeni olarak kabul edilmesidir. Bunların öznesinin ise ağırlıklı görüşe göre gerçek kişiler olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte tüzel kişilerin de bu hakkın öznesi olması gerektiği ve unutulma hakkının bağımsız bir hak olduğu da savunulmaktadır. Yavuz, *Unutulma Hakkı*, 45-46, 51.

⁹⁰ Yavuz, *Unutulma Hakkı*, 54.

mesi söz konusu olmaktadır.⁹¹ Bu kişisel verilerin kişilerin adları ile bağlantılı olmaması amaçlanmaktadır. 9. maddenin 10. fıkrasına göre kişinin adı ile ilişkilendirilmemesine karar verilen URL'ler ise kişilik hakkını ihlal edici nitelikte içerikler barındırmaktadır. Bu içerik, kişisel veri olabilir veya olmayabilir. Örneğin bir kişiye hakaret edilen içeriğe erişimin engellenmesine karar verildiğinde içeriğe erişim engellense dahi arama motorlarında kişinin adı ile arama yapıldığında bu sonuç listeleniyorsa bu fıkra kapsamında "*ilişkilendirilmeme*" talep edilebilecektir. Başka bir örnekte bir şirketin mesleki itibarı iftira atmak veya yanıltıcı bilgiler vermek suretiyle ihlal ediliyorsa 10. fıkra kapsamında "*ilişkilendirilmeme*" talebi söz konusu olacaktır. Dolayısıyla 5651 sayılı Kanun'un 10. fıkrası ile getirilen talep hakkının unutulma hakkından bu yönüyle daha geniş bir koruma sağladığını düşünmekteyiz.

F. Kararların Erişim Sağlayıcıları Birliğine Gönderilmesi ve Uygulanması

9. maddede öngörülen içeriğin yayından çıkarılması ve erişim engellenmesi kararları Erişim Sağlayıcıları Birliğine gönderilir. Birlik bu kararları içerik, yer ve erişim sağlayıcıya iletir. Bunlar, kararın gereğini en geç dört saat içinde yerine getirmek zorundadır. Dört saatlik süre hak niteliğinde olmayıp, koşulların elverdiği ölçüde kararlar derhal uygulanmalıdır. Bu kararların uygulanması bakımından "*derhal uygulama ilkesi*" söz konusudur.⁹²

9. maddenin 9. fıkrası uyarınca Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne başvuru halinde verilen erişim engelleme kararları, 6/A maddesinin 6. fıkrası uyarınca erişim sağlayıcılar tarafından gerçekleştirilecektir. Zaten Birliğin bu kararları uygulama yetkisi mevcut değildir.⁹³ Bu fıkra uyarınca verilen içeriğin çıkarılması kararlarının yine Birlik tarafından uygulanması söz konusu değildir. Birlik, içerik ve yer

⁹¹ Hasan Elmalıca, "Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (2016): 1611.

⁹² Kent, Erişimin Engellenmesi, 104.

⁹³ Çırakoğlu, 5651 Sayılı Kanun, 107.

sağlayıcıya içeriğin çıkarılmasına ilişkin bildirimde bulunur. Erişimin engellenmesine karar verilen içerik, yayından çıkarılırsa hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Arama motorlarına ilişkin verilecek kararın uygulanması yine Birlik tarafından bunlara bildirim yapılması suretiyle gerçekleştirilecektir.

Ek madde 4'ün 8. fıkrasına göre hukuka aykırılığı hâkim veya mahkeme kararı ile tespit edilen içerik, sosyal ağ sağlayıcılara bildirildiğinde erişim engelleme veya içeriğin çıkarılması kararları 24 saat içinde uygulanmak zorundadır. Aksi halde sosyal ağ sağlayıcı doğan zararların tazmininden sorumlu olacaktır. Bunun için ise içerik sağlayıcının sorumluluğuna gidilmesi veya içerik sağlayıcıya dava açılması şartı aranmayacaktır. Kanunda bu sorumluluk bakımından Türkiye'den günlük erişimin bir milyondan fazla olması şartı aranmamaktadır.

G. 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi ile TMK'nın 24. Maddesi Arasındaki İlişki

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile TMK 24. madde arasındaki ilişki incelenirken doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki 5651 sayılı Kanun özel, TMK genel nitelikte olduğundan yalnızca 5651 sayılı Kanun'a başvurulabileceğidir.⁹⁴ Diğer bir görüşe göre internette kişilik hakkının ihlalinde hukuk mahkemelerinden HMK hükümlerine göre erişimin engellenmesi haricindeki ihtiyati tedbir kararları alınabilir. Buna göre erişimin engellenmesi kararı ise ancak 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamında sulh ceza hâkiminden istenebilir.⁹⁵

Başka bir görüşe göre ise "*özel kanun genel kanunu ilga eder ilkesi*", iki hüküm arasında çatışma varsa uygulanır. Böyle bir çatışma mevcut değilse bunlar birbirini tamamlayıcı ya da birbirine ek hüküm getirici mahiyettedir. Söz konusu hükümler arasında da bir çatışma olmadığından 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi, TMK 24. madde karşısında özel hüküm değil, bu hükmün yanında uygula-

⁹⁴ Görkemli, Yargı Kararları Işığında, 156.

⁹⁵ Kaya, *Elektronik*, 374.

nabilecek bir ek hükümdür.⁹⁶ 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin TMK 24. madde ve TCK 125. madde karşısında özel hüküm olduğu ve yalnızca bu yola başvurulabileceği görüşü benimsenirse 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde kişinin talebi reddedildiğinde hâkim, bazı durumlarda yirmi dört saat içinde kişinin iddiasını yeterli bir şekilde inceleyemeden ve ispatlamasına olanak vermeden reddetmiş olacak ve kişinin kişilik hakları korunamayacaktır.⁹⁷ Bu sebeple bizim de katıldığımız görüşe göre internet ortamında yapılan yayınlar nedeniyle kişilik hakkı ihlal edilenler, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki korumadan yararlanabileceği gibi TMK kapsamındaki korumadan da yararlanabilir.⁹⁸

III. YARGI KARARLARINDA İNTERNET ORTAMINDA İHLAL EDİLEN BAŞLICA KİŞİLİK HAKLARI

Kişilik hakkı internette alan adı, web sitesindeki yayınlar ve sosyal medya gibi yollarla ihlal edilmektedir⁹⁹. Kişinin adı, resmi, şeref ve haysiyeti, dini değerleri ve özel hayatı internet ortamında sık sık ihlal edilmektedir. Bu başlık altında kişilik hakkı kapsamında korunan değerlerden bazılarının yargı kararlarıyla örneklenmesi amaçlanmaktadır. Gerçek kişilerin yanında tüzel kişilerin de kişilik hakkı bulunduğundan kişilik hakkı kapsamındaki korumadan bunlar da yararlanmaktadır. Ayrıca 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamına tüzel kişiliği bulunmasa dahi kurum ve kuruluşlar da girmektedir.¹⁰⁰ Kişilik hakkının ihlaline karar verilmesi çoğunlukla

⁹⁶ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1076-1077.

⁹⁷ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1074.

⁹⁸ Gözler, "Kişilik Haklarını," 1081; Aka, "Sosyal Medyada," 267.

⁹⁹ Oğuz, Kişilik Haklarının İhlali, 59ff.; Sırabası, İnternet ve Radyo-Televizyon, 174; Kaya, Elektronik, 105ff.

¹⁰⁰ Mezkûr maddedeki kurum ve kuruluşlar ibaresi geniş yorumlanmaktadır. Buna göre valilikler, barolar, bakanlıklar da bu korumadan yararlanmaktadır. Kişilik, gerçek ve tüzel kişilere özgü olduğundan bunların 9. madde kapsamında olması tartışmalı görülmekte, maddenin uygulama alanının çok fazla genişlediği ileri sürülebilse de nihai olarak olumlu bulunmaktadır. Bkz. Taşkın, *İnternete Erişim Yasakları*, 305. Tüzel kişiliği bulunmayan kurum ve kuruluşlar ile bakanlıklara başvuru olanağının sağlanmasının olumlu olduğu yönünde bkz. Söyler, *Kamu Hukuku Açısından*, 216.

ifade hürriyetini sınırlandırıcı niteliktedir. İfade hürriyeti ve kişilik hakkının çatışması¹⁰¹ ayrı bir başlık altında incelenmeyip, ilgili yargı kararları altında kısaca değerlendirilecektir.

A. Gerçek Kişiler Yönünden

Kişinin adının rızası dışında kullanılması kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Bu doğrultuda olmak üzere kişinin rızası olmaksızın kendi adına açılan sosyal medya hesapları ile ilgili 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine başvurulabilmektedir. Örneğin kişinin adı ve soyadı kullanılarak muvafakati alınmadan Twitter'da oluşturulan sahte hesaba erişim engelleme kararı verilmiştir.¹⁰²

Kişilerin fotoğraflarının izin ve rıza alınmaksızın yayınlanması kişilik hakkına açıkça saldırı niteliğindedir.¹⁰³ Yargıtay kararına konu bir olayda davacının deniz kenarında bikinili fotoğrafları çekilmiştir. Bu fotoğraflarda arkası dönük şekilde ellerinde fotoğraf makinesi olan üç erkek kişi de mevcuttur. Dava konusu fotoğraf, davalılara ait internet sitelerinde "Türk erkeğinin utanç günü" başlığı ile yayınlanmaktadır. Kararda haberde esas olarak erkek kişilerin konu edilmesine rağmen davacının da tanınır bir şekilde fotoğrafta bulunduğu ve ön planda olduğu vurgulanmaktadır. Karara göre "Fotoğrafların çekildiği alan yalıtılmış bir alan olmamakla birlikte günlük yaşantı içinden rastgele bir kare de değildir. Davacı, tatilde, deniz kenarında fotoğraflanmıştır. Davacı fotoğraflandığı anda, normal yaşantısında, mesleki faaliyetinde değildir. Davacı, aile ve iş yaşantısını geçirdiği ortamdan ayrılmış, gündelik yaşantısı içinde karşı karşıya gelebileceği insanların gözü önünde olmadığına inandığı bir ortamda bulunmakta ve davranışlarına da bu şekilde yön vermektedir." Ayrıca kararda davacının topluma mal olmuş bir kişi olmadığından mezkûr fotoğraflarının yayınlanmasında toplumsal bir yarar ya da ilginin bulunmadığı, bu sebeple fotoğrafların davacının özel hayatı ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Kararın devamında ifade hürriyeti açısından da değerlendirme ya-

¹⁰¹ İfade hürriyeti ve kişilik hakkının çatışması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Atlı, "Kişi Haklarının İhlali," 27-29.

¹⁰² İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/4317 D. İş.

¹⁰³ Gaziantep 3. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/5672 D. İş.

pılmıştır. Buna göre “İfade özgürlüğü fotoğrafların yayınlanmasını da kapsamakla birlikte bu alan değerlerinin, ünlerinin ve haklarının korunmasının özel önem arz ettiği bir alandır. Mevcut dava fikirlerin değil şahıs hakkında kişisel görüntülerin yayınlanması ile ilgilidir. Bu şartlar altında ifade özgürlüğü daha dar yorumlamayı gerektirmektedir. Fotoğrafların davacının bilgisi ve rızası dışında çekildiği, tanınır biçimde yayınlandığı da göz ardı edilmemelidir. Bu durumda davacının kişiliğinin bir parçası olan fotoğrafının rızası dışında davalılarca yayınlanması ile kişilik haklarının ihlal edildiği sonucuna” ulaşılmıştır.¹⁰⁴ Bu kararda resmin yayınlanması suretiyle kişilik hakkının ihlali aynı zamanda özel hayatın gizliliğini ihlal edici bir nitelik taşımaktadır.

Kişinin fotoğrafının önceden internette kendi rızası ile paylaşılmış olması, bu fotoğrafın üçüncü kişilerce kişinin bu fotoğrafı paylaşma amacından farklı bir amaçla yayınlanması hakkı vermez.¹⁰⁵ Bir Yargıtay kararına göre “Davacıya ait fotoğrafın daha önce kendisi tarafından bir web sitesinde kullanılması, kendisine ait bu fotoğraf üzerinde tasarruf hakkının sona ermesi şeklinde yorumlanamayacağı gibi davalı şirketin mağaza vitrininde ve işletme sahibinin kartvizitinde davacı fotoğrafının ticari nitelikli olarak kullanılması olayının da davacının kişilik haklarını zedelediğinden bahsedilemez.”¹⁰⁶

Başka bir başvuruya konu olayda bir kişi eski eşinin ismini, yaşadığı yeri ve mesleğini yayınlarak hakkında sosyal medya üzerinden “pedofili sapık” ifadesini kullanarak yayın yapmış ve bunun üzerine farklı sosyal medya hesaplarından da bu doğrultuda paylaşımlarda bulunmuştur. Talep üzerine ilgili URL’ler hakkında erişimin engellenmesine karar verilmiştir.¹⁰⁷ Bir başka kararda “”kokain-man, uyuşturucu baronu, fetöcü, kahpe” ifadelerinin talep edenin kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle erişimin engellenmesine karar verilmiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Yar. 4. HD, E.2013/7425 K.2014/3799, 6.3.2014, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁰⁵ Atlı, “Kişi Haklarının İhlali,” 29.

¹⁰⁶ Yar. HGK, E.2012/11-392, K.2012/593, 19.9.2012, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁰⁷ Mersin 4. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/3869 D. İş.

¹⁰⁸ Beykoz Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/1243 D. İş.

Karara konu bir olayda Facebook üzerinden dini değerleri aşağılayıcı paylaşımlar yapan bir sosyal medya hesabına erişimin engellenmesi talep edilmiştir. Kararda öncelikle ifade özgürlüğü bakımından değerlendirme yapılmıştır. Buna göre aslolan ifade özgürlüğünün korunmasıdır. Bu özgürlük, diğer kişi hak ve hürriyetleri ile sınırlanabilir. Kişilik hakkı ve ifade özgürlüğünün çatışmasında ikisinin aynı anda korunması mümkün olmayıp, hangisinin korunaacağı somut olayın koşulları doğrultusunda değerlendirilecektir. Karara göre “...ifade özgürlüğü kamuoyunu aydınlatmanın ötesine geçer ve kullanılan araç da amaca uygun olmazsa, kişinin dini değerlerinin, şeref ve haysiyetinin korunması değeri ifade özgürlüğünden üstün tutulacaktır.” Kararda bireylerin dinin inancının onların ayrılmaz bir parçası, onuru, şerefi ve saygınlığı yani kişilik hakkının kapsamında korunan bir değer olduğu vurgulanmıştır. Dini değerlere ilişkin hakaret içerikli paylaşımlar Türk Ceza Kanunu bakımından suç teşkil etmektedir. Ancak bu suç 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında sayılmadığından bu maddeye göre değil, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayanılarak koruma talep edilebilir.¹⁰⁹ Sonuç olarak başvuruya konu URL bakımından kişilik hakkının ihlali sebebiyle erişimin engellenmesi kararı verilmiştir.¹¹⁰ Burada engelleme kararı verilen URL'nin kişinin profil hesabı olması dikkat çekicidir. Kişinin profil hesabı yerine sadece kişilik hakkını ihlal edici paylaşımlar bakımından erişimin engellenmesinin daha uygun olacağı düşünülebilir ise de¹¹¹ profil adının bizatihi kendisinin dini değerleri aşağılayıcı olduğu tartışılabilir.

¹⁰⁹ Alman Sosyal Ağ Kanunu'nda hukuka aykırı içerikler için sosyal ağ işletmelerinden erişimin engellenmesi talep edilebilen hallerden biri de Alman Ceza Kanunu'nda yer alan “dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inançlara, din ve fikir topluluklarına hakaret etme ve bunların dini ibadetlerini kiliselerde ya da diğer ibadet yerlerinde kasıtlı ve kabaca rahatsız etme” suçudur. Bkz. Kent, “Alman Hukukunda,” 19.

¹¹⁰ Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2016/1796 D. İş

¹¹¹ Elbette bunun öncelikle talep edilmesi gerekirdi ki başvuruda böyle bir talebin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

B. Tüzel Kişi ile Kurum ve Kuruluşlar Yönünden

Gerçek kişiler gibi tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşların da adı kullanılmak suretiyle kişilik hakkının ihlal edildiğine yönelik kararlar vardır. Örneğin, bir anonim şirket adına *Facebook* üzerinden sahte hesap açılmıştır. Kararda bu anonim şirketi markasına yönelik olarak marka ihlalinin bulunduğu, sahte hesap üzerinden üçüncü kişilerin kişisel bilgilerinin istendiği bu durumun kişilik haklarının ihlali teşkil ettiği ve hem talep edenin hem kamunun zarara uğrama olasılığı bulunduğundan ilgili URL hakkında erişimin engellenmesine karar verilmiştir.¹¹²

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının bir başvurusunda *“Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı’nın adının kullanılarak insanların yanlış yönlendirildiği, kişisel bilgilerini temin etmek suretiyle dolandırılmaya çalışıldığı”*, böylece talep edenin kişilik hakkı ihlal edildiğinden erişimin engellenmesi talebi kabul edilmiştir.

Mesleki itibar, gerçek veya tüzel kişinin iktisadi hayatındaki muhatapları ve müşterileri nezdindeki saygınlığıdır ve şeref ve hayriyet kapsamında korunmaktadır.¹¹³ Başvuru konusu olayda bir şirket tarafından işletilen otel adına üçüncü kişiler tarafından alan adı alınmıştır. Karara göre *“talep eden şirketin görsel ve bilgilerini kullanarak üçüncü şahıslar üzerinden haksız menfaat edilme ihtimali bulunan içerik ile talep edenin kişilik hakları ihlal edildiği, bu durumun talep edenin ticari itibarına ve müşteri portföyüne zarar getirebileceğine dair hakimliğimizce kanaat oluştuğu”* gerekçesiyle ilgili URL’ler bakımından erişimin engellenmesine karar verilmiştir.¹¹⁴

Başka bir olayda bir hastanenin İngilizce internet sitesindeki yazılar, doktorların isimleri ve resimleri gibi içerikler kopyalanarak sahte bir link oluşturulmuştur. Kararda, erişim engelleme talep eden hastaneye başvurmak isteyen yabancı hastaların dolandırılarak para

¹¹² İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/5900 D. İş.

¹¹³ Sinan Sami Akkurt, Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 80.

¹¹⁴ Serik Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/1141 D. İş.

yatırmalarına neden olabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, “şikâyete konu yayın içeriklerinin talep edenin toplum içindeki ticari itibarı ile toplum nezdindeki saygınlığını sarstığı, sahte oluşturulmuş siteye giriş yapan kullanıcıların siteye girdiklerini düşünmeleri sonucunda mağduriyetlerin oluşabileceği” gerekçesiyle talep edenin kişilik hakkının ihlal edildiği kanaatiyle ilgili URL’ler bakımından, erişimin engellenmesine karar verilmiştir.¹¹⁵

Türkiye İş Bankası’nın bir başvurusu üzerine bazı linkler bakımından “URL adreslerinde talepte bulunan kurumu hedef alan, ticari itibarını zedeleyici, saygınlığını rencide edici, kötüleyici ve normal bir okuyucuda talepte bulunan hakkında olumsuz ve yanlış bir algı yaratmaya yönelik ifade ve anlatımların bulunduğu” gerekçesiyle ilgili yayınların kişilik hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Aynı kararda erişim engelleme talep edilen bazı URL’ler bakımından ise talep reddedilerek bunların *Twitter*’da kullanıcı hesabı olduğu tespit edilmiş, bunlara erişim engellendiği takdirde bunun AİHS ve Anayasa’da güvence altında olan haberleşme hakkının ihlal edileceği sonucuna varılmıştır.¹¹⁶ Kanaatimizce kısmen kabul kararı verilerek kullanıcı profil hesaplarının kapatılmaması ifade ve haberleşme hürriyetinin korunması bakımından son derece yerinde bir karardır.

SONUÇ

Kişilik hakkı, internet ortamında bu ortamın coğrafi sınırlara tabi olmaması, hakkın ihlali halinde sorumlulara ulaşmadaki güçlük gibi pek çok nedenle ihlal edilmektedir. Bu hakkın internet ortamında ihlal edilmesi durumunda 5651 sayılı Kanun ile özel bir koruma usulü öngörülmektedir. İnternet ortamındaki yayınlar nedeniyle kişilik hakkının ihlal edildiğini iddia edenler söz konusu Kanun’un 9. maddesi kapsamında uyar kaldır yöntemine veya yargı yoluna başvurabilecektir. Uyar kaldır yöntemi yargı yoluna başvurunun ön koşulu değildir.

¹¹⁵ İstanbul 11. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/4287 D. İş.

¹¹⁶ İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/4047 D. İş.

5651 sayılı Kanun'da 7253 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile Kanun'a sosyal ağ sağlayıcı süjesi eklenmiş, ek madde 4'ün 3. fıkrası ile 9. madde kapsamında içerik ve yer sağlayıcı yanında sosyal ağ sağlayıcıya başvuru imkânı getirilmiştir. Bu sebeple çalışmada uyar kaldır sistemi ikiye ayrılarak incelenmiştir. Kanaatimizce sosyal ağ sağlayıcı kavramının uygulamadaki sorunlar gözetildiğinde Kanun'a eklenmesi yerinde olmuştur. Bununla birlikte bunun tanımına ilişkin tartışmalar devam etmektedir. Sosyal ağ sağlayıcıya ilişkin Kanun'da yer almayan sınırlamaların Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu Kararı ile kabul edilen Sosyal Ağ Sağlayıcı Hakkında Usul ve Esaslar ile kabul edilmesi, bu düzenlemenin hukuka uygunluğuna şüphe düşürmektedir. Bu sınırlamaların kanunla düzenlenmesi temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi tehlikesi noktasındaki tereddütlerin giderilmesi bakımından da daha uygun olurdu.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamında başvuranlara hâkimden erişimin engellenmesi yanında içeriğin yayından çıkarılmasını isteme hakkı tanınmıştır. Erişimin engellenmesine göre daha hafif olan bu tedbirin uygulama alanının genişlemesi ifade hürriyetinin korunması bakımından olumlu bir gelişmedir. Önemli olan diğer bir nokta 9. maddeye eklenen 10. fıkra bakımındandır. Erişim engelleme kararı verilen içeriğin arama motorlarında listelenmesi, kişilik hakkının etkin bir şekilde korunamaması sonucunu doğurmaktadır. Unutulma hakkı ile ilişkili olan bu fıkranın özellikle bu fıkraya konu içerikler bakımından unutulma hakkından daha geniş bir koruma getirdiği kanaatindeyiz.

Kişilerin kişilik hakkı internet ortamında kimi zaman hakaret içerikli bir paylaşım kimi zaman fotoğraflarının rıza dışı yayınlanması kimi zaman adlarına sahte sosyal medya hesabı açılması gibi çeşitli şekillerde sık sık ve kolaylıkla ihlal edilmekte ve yargı kararlarına konu olmaktadır. Nasıl ki gerçek hayatta kişilik hakkı korunuyorsa internet ortamında da bu hakka yönelik koruma usullerinin olması kaçınılmazdır. Ancak gerek internetin kendine özgü niteliği gerek kişilik hakkı korunurken göz ardı edilmek zorunda kalınan diğer hürriyetler bakımından bu korumanın kapsamı, usulü ve dü-

zenleniş biçimi tartışılmaktadır. Bu tartışmaların uzun bir süre daha devam edeceği açıktır. Son olarak belirtmelidir ki kişilik hakkının korunması bakımından bireylere, devletlere ve 5651 sayılı Kanun'daki sùjelere farklı yükümlülükler düşmektedir. Bu noktada öncelikle bireyler ahlaki olarak kişilik hakkının ihlal edilmemesi noktasında gerekli bilince sahip olmalıdırlar ki bu, konunun hukuki boyutu dışında kalmaktadır. Diğer yandan devletin kişilik hakkının korunması noktasında pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. 5651 sayılı Kanun'daki sùjelerin ise yükümlülüklerine, her ne kadar bunlar tartışmalı da olsa, yine kanunda yer verilmektedir. Kişilik hakkının korunması noktasında bireyler, devletler ve söz konusu sùjeler işbirliği içinde kendilerine düşeni yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Aka, Beyza. "Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Korunma Yolları." *İzmir Barosu Dergisi*, no. 2 (Mayıs 2017): 231-287.
- Akgül, Aydın. Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2016.
- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş. *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019.
- Akkurt, Sinan Sami. "Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 2 (2017): 329-373.
- Akkurt, Sinan Sami. Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Atlı, Turan. "Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi." *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 1 (2020): 4-32.
- Ayan, Mehmet ve Nurşen Ayan. *Kişiler Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. "İnternetin Getirdiği Fırsat ve Faydalar." Erişim tarihi Temmuz 29, 2019. <https://internet.btk.gov.tr/internetin-getirdigi-firsat-ve-faydalar>.
- Council of Europe. "Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data." Erişim tarihi Eylül 25, 2020. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016808ac918>.
- Çirakoğlu, Melikşah. 5651 Sayılı Kanun Çerçevesinde İnternet Erişiminin Engellenmesi ve Erişim Sağlayıcıları Birliği. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- DataReportal. "Digital 2020: Global Digital Yearbook." Erişim tarihi Eylül 30, 2020. https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-yearbook?utm_source=Reports&utm_medium=PDF&utm_campaign=Digital_2020&utm_content=Yearbook_Promo_Slide.
- Dural, Mustafa ve Tufan Ögüz. *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.

- Dülger, Murat Volkan ve Mustafa Temmuz Oğlakcıoğlu. "Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme." *Ceza Hukuku Dergisi* 13, no. 37 (Ağustos 2018): 87-109.
- Dülger, Murat Volkan ve Onur Özkan. "Sosyal medya Yasası Meclis'ten Geçti: Peki, Şimdi?." *Academia*. Erişim tarihi Eylül 30, 2020. https://www.academia.edu/43746570/Sosyal_Medya_Yasas%C4%B1_Meclisten_Ge%C3%A7ti_Peki_%C5%9Eimdi.
- Dülger, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Elmalica, Hasan. "Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (2016): 1603-1636.
- EUR-Lex. "REGULATION (EU) 2016/679 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)." Official Journal of the European Union. Erişim tarihi Eylül 25, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>.
- Gönen, Doruk. *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması*. İstanbul: XII Levha Yayınları, 2011.
- Görkemli, Burcu. *Yargı Kararları Işığında Türk Hukuku'nda İnternet Erişiminin Engellenmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Gözler, Kemal. "Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanunun 9'uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi." *Rona Aybay'a Armağan Legal Hukuk Dergisi* 1, Özel Sayı, (Aralık 2014): 1059-1120. <https://www.anayasa.gen.tr/5651.pdf>.
- Helvacı, Serap. *Gerçek Kişiler*. İstanbul: Legal Yayınevi, 2016.
- Karakaya, M. Süheyl. "5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi ve Erişimin Engellenmesi Koyun Postunda Kurt Hükmü." *TBB Dergisi*, no. 137 (2018): 97-132.
- Kaya, Mehmet Bedii. *Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi*. İstanbul: XII Levha Yayınları, 2010.

- Kaya, Mine. *Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.
- Kent, Bülent. "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu." *Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (2020): 1-46.
- Kent, Bülent. *Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Kılıçoğlu, Ahmet. *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Doğan Hukuksal Sorumluluk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993.
- Kılınç, Doğan. "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61, no. 3 (2012): 1089 – 1172.
- Oğuz, Habip. *İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Özel, Sibel. *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Özsunay, Ergun. *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1979.
- Serozan, Rona. "Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler." *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 11, no. 14 (1977): 93 – 112.
- Sırabaşı, Volkan. *İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2007.
- Söyler, Yasin. *Kamu Hukuku Açısından Devletin İnterneti Düzenleme Yetkisi*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2014.
- Şen, Ersan. "Temsilciliği Olmayan Bilişim Aktörleri Karşısında Türkiye." *Haber 7*. Erişim tarihi Eylül 16, 2020. <https://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2239399-temsilciliği-olmayan-bilisim-aktorleri-karsisinda-turkiye>.
- Taşkın, Şaban Cankat. *İnternete Erişim Yasakları*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.
- Ulusoy, D. Ali. *Yeni Türk İdare Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Yavuz, Can. *İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

İLETİ YÖNETİM SİSTEMİNİN KURULMASI VE TİCARİ İLETİŞİM VE TİCARİ ELEKTRONİK İLETİLER HAKKINDA YÖNETMELİK'İN DEĞERLENDİRİLMESİ

Establishing the Message Management System and Evaluation of the Regulation on Commercial Communication and Commercial Electronic Messages

Mahmut Furkan BALABAN*

Öz

Ticari elektronik iletiler, esnaf ve tacirlerin pazarlama faaliyetleri açısından müşteriye aracısız ve düşük maliyetli ulaşmanın en kolay yöntemi olduğundan her geçen gün daha da cazip hale gelmektedir. Tacirlere kolaylık sağladığı düşünülen bu iletiler, fazla sayıda ve sürekli olarak gönderilmesiyle, tüketiciler açısından can sıkıcı boyuta ulaşarak rahatsızlığa sebep olmaya başlamıştır. Kişisel verilerin korunması hususuna ilişkin dünya genelinde ortak bir yaklaşımın oluşmaya başlaması, tacir karşısında korunmaya muhtaç statüde olduğu düşünülen tüketicilerin, istenmeyen ticari elektronik iletilere karşı bilinçlenmesine katkı sağlamıştır. Bu çerçevede, ticari elektronik iletilerin tüketicilerden onay alarak gönderilebilmeleri konusu gündeme gelerek; mevzuata ilişkin düzenleme yapılması gerekliliği hasıl olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İleti Yönetim Sistemi, Ticari Elektronik İleti, Hizmet Sağlayıcı, Aracı Hizmet Sağlayıcı, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik.

---

* Ufuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi, furkan.balaban@ufuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3348-6353.

Makale Gönderim Tarihi/Recieved: 07.07.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 03.12.2020.

Abstract

Commercial Electronic Messages are becoming more and more attractive every passing day in that it is used for the easiest way to reach customers without intermediaries and at low cost in terms of marketing activities by the tradesmen and traders. These messages, which are thought to provide convenience to traders, have started to be annoying by sending consumers in large numbers and continuously. The emergence of a common approach to the protection of personal data around the world has contributed to the awareness of consumers, who are considered to be in need of protection against traders, against unwanted commercial electronic messages. Within this framework, sending the commercial electronic messages with the approval of the consumers has become a current issue, the necessity of making regulations arises.

Keywords: Message Management System, Commercial Electronic Message, service provider, intermediary service provider, The Regulation on Commercial Communication and Commercial Electronic Messages.

GİRİŞ

5 Kasım 2014 tarihinde yayımlanarak 1 Mayıs 2015 tarihinde yürürlüğe giren 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un¹ akabinde, ticari elektronik iletilere ilişkin uygulama esaslarının belirlenebilmesine yönelik Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik², 15 Temmuz 2015 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 26 Ağustos 2015 tarihinde Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik³ yayımlanmıştır.

---

¹ RG. 5.11.2014, S. 29166.

² RG. 15.7.2015, S. 29417.

³ RG. 26.8.2015, S. 29457.

Tacirler tarafından ilgili mevzuat doğrultusunda, ticari elektronik iletilerin içeriğine ilişkin belirlenen kurallar çerçevesinde alıcının onayı alınarak iletiler gönderilmeye başlanmıştır.

“Ticari elektronik ileti gönderiminden önce alıcıdan alınan onaya” ilişkin, ileti göndermek isteyen esnaf ve tacirler tarafından yazılı şekilde veya elektronik ortamda alıcının ileti almayı kabul etmesine dayalı farklı yollar benimsenmişti. Onay alınmadan gönderilen veya içerik yönünden mevzuata aykırı olan iletilerin tüketiciler tarafından şikayet edilmesine olanak sağlayan e-Devlet vasıtasıyla bir mekanizma oluşturulmuştur.⁴ Alıcıdan alınan onayların takibi ve onayı bulunmayan alıcıya ileti gönderilmemesi gerekliliği aşamasında yaşanan zorluklar neticesinde, ortak bir sistemin kurulma ihtiyacı doğmuştur. Bu doğrultuda, 4 Ocak 2020 tarihinde Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik⁵ yayımlanmıştır.

Makalemizde, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile getirilen Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’te yapılan değişiklikler ve alıcıdan ticari elektronik ileti onayı alınması, verilen onayların reddedilmesi ve şikayete ilişkin süreçlerin takibinin tek merkezden yapılabilmesi gayesiyle kurulan “ticari elektronik ileti yönetim sistemi”, kuruluşundan başlayarak işleyişini de kapsayacak şekilde zaman zaman hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların perspektifinden bakılarak; hukuki ve ticari yönden incelenmiştir.

I. TİCARİ ELEKTRONİK İLETİ KAVRAMI

Ticari elektronik ileti, bir ticari faaliyete katılımı artırmak amacıyla, bir elektronik adrese telekomünikasyon aracı vasıtasıyla

⁴ “Ticari Elektronik İleti Şikayet Sistemi,” e-Devlet, erişim tarihi Mart 20, 2020, <https://www.turkiye.gov.tr/gtb-ticari-elektronik-ileti-sikayet-sistemi>.

⁵ RG. 4.1.2020, S.30998.

elektronik ortamda⁶ gönderilen ileti olup; bu iletilerin kapsamı, satılan mal ya da sunulan hizmetin tanıtımı veya pazarlanmasına yönelik reklam içeren ve ticari maksatlarla gerçekleştirilen tüm faaliyetlerle ilişkindir.⁷

Ticari elektronik ileti, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 2.maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde tanımlanmıştır. Buna göre, *“telefon, çağrı merkezleri, faks, otomatik arama makineleri, akıllı ses kaydedici sistemler, elektronik posta, kısa mesaj hizmeti gibi vasıtalar kullanılarak elektronik ortamda gerçekleştirilen ve ticari amaçlarla gönderilen veri, ses ve görüntü içerikli iletiler”* olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda, bir iletinin ticari elektronik ileti olarak değerlendirilebilmesi için elektronik ortamda ve ticari maksatla gönderilmesi yeterlidir. Ticari faaliyet gösteren işletmeler, ürünlerini etkili şekilde pazarlayabilmek ve daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için e-posta, sesli-yazılı mesaj gibi iletileri bir elektronik kanal aracılığıyla tüketicilere göndermektedir. Ticari elektronik ileti tanımının yapıldığı söz konusu maddede belirtilen elektronik araçların akabinde *“gibi”* ifadesine yer verilerek, teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkabilecek teknolojik araçlar da 6563 sayılı Kanun kapsamına dahil edilmiştir.⁸

Ticari elektronik iletilerin gönderilmesini sağlayan elektronik iletişim araçları, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 4.maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde *“İnternet ve diğer iletişim ağları üzerinden iletilerin gönderilmesine, alınmasına veya saklanmasına imkan sağlayan bilgisayar, telefon, faks, otomatik arama makineleri gibi her türlü cihaz”* olarak ifade edilmiştir. Gelişen tekno-

⁶ Elektronik ortam, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 4.maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde *“verilerin sayısallaştırılarak işlenmesi, saklanması ve iletilmesinin sağlandığı ortam”* olarak ifade edilmiştir.

⁷ *“Commercial Electronic Message (CEM),” Thomson Reuters Practical Law*, erişim tarihi Mart 20, 2020, [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextIData=\(sc.RelatedInfo\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextIData=(sc.RelatedInfo)&firstPage=true&bhcp=1).

⁸ Esra Hamamcıoğlu, *“Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu,” Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 35 (2018): 49-50.

loji sayesinde bir ürün veya hizmetin tüketiciye pazarlanabildiği ortamların sayısı da gün geçtikçe artış göstermektedir. İlk zamanlarda sesli arama, bir başka deyişle telemarketing⁹ yöntemiyle ürünlerin pazarlanması teknolojik bir gelişme olarak değerlendirilirken; günümüzde internete her an bağlanılabilesine olanak sağlayan akıllı telefonlar, tabletler ve taşınabilir bilgisayarlar sayesinde tüketiciye ulaşılan yöntemler her geçen gün gelişmekte ve değişmektedir. Böylelikle, zaman ve nakit tasarrufundan uzaklaşarak her tüketiciyi tek tek aramak suretiyle ürünün pazarlanmasından; kaydedilen tek bir sesli mesajın tüm tüketicilere aynı anda gönderilebilmesi, yazılı ve görsel içeriklerin kısa mesaj veya e-posta gibi yöntemlerle tek bir tuşla iletilebilmesi boyutuna geçilmiştir.

II. TİCARİ İLETİŞİM VE TİCARİ ELEKTRONİK İLETİ HAKKINDA YÖNETMELİK'İN KAPSAMI VE DÜZENLENME MAKSADI

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik'in 2.maddesinde, “gerçek ve tüzel kişilerin mal ve hizmetlerini tanıtmak, pazarlamak ya da işletmesini tanıtmak veya bunları başkaları adına yapmak amacıyla elektronik iletişim araçlarıyla yapılan her türlü ticari iletişimi kapsar.” hükmü ile yönetmeliğin kapsamı belirtilmiştir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik'in 2.maddesinin 2.fıkrası ile, istisna mahiyetinde beş farklı ileti kategorisinin söz konusu yönetmeliğin kapsamı dışında tutulacağına yer verilmiştir. Bu istisnalar; “elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmecilerin abonelerine veya kullanıcılarına göndermiş olduğu iletiler”, “vakıf üniversitelerinin ve diğer özel eğitim ve öğretim kurumlarının öğrenciler ve velilerine göndermiş olduğu iletiler”, “sivil toplum kuruluşlarının ve kendilerine ait ticari işletmelerinin faaliyetlerine dair üyelerine gönderdiği iletiler”, “radyo ve televizyon yayıncılarının kamuoyunu bilgilendirme iletileri” ve

---

⁹ Telemarketing, ürün veya hizmetlerin telefon yoluyla tüketicilere doğrudan ulaşılarak yapılan satış yöntemidir. Bkz. Philip Kotler et al., *Principles of Marketing* (Harlow Essex: Pearson Education Limited, 2005), 815.

“kamu kurum ve kuruluşlarınca gönderilen kamuoyunu bilgilendirme iletileri”dir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik’in düzenlenme maksadı, 1.maddede “elektronik iletişim araçlarıyla yapılan ticari iletişime dair bilgi verme yükümlülüklerine ve ticari elektronik iletilerde uyulması gereken hususlara ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Ticari iletişimin ne olduğuna ilişkin açıklama ise 6563 sayılı Kanun’un 2.maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ve Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik’in 4.maddesinin 1.fıkrasının (p) bendinde yapılmıştır. Buna göre, ticari iletişim, “alan adları ve elektronik posta adresi dışında, mesleki veya ticari faaliyet kapsamında kazanç sağlamaya yönelik olarak elektronik ticarete ilişkin her türlü iletişim” olarak tanımlanmıştır. 6563 sayılı Kanun, her ne kadar, alan adları ve elektronik postayı istisna mahiyetinde değerlendirirse de iletişim kavramının geniş kapsamlı olması nedeniyle, ticari faaliyete yönelik sonuçlar doğurabilme ihtimali göz önünde bulundurulduğunda alan adları ve elektronik posta da ticari iletişim çerçevesinde değerlendirilebilir.¹⁰

Görülmektedir ki; ticari elektronik iletinin tanımı, amaç ve kapsam hükümleri doğrultusunda, yönetmeliğin getirdiği yükümlülüklerle düzenlenmek istenilen iletiler; bir işletmenin ticari kaygılarla mal veya hizmetini pazarlama hedefiyle elektronik ortamda göndermiş olduğu iletilerdir. Gönderilen iletilerin tüketiciyi koruyucu nitelikte olması, hem işletmeciyi tüketici nezdinde güvenilir kılar hem de tüketicinin zararlı, hileli, kötü niyetli ve aldatıcı reklam ve içeriklere karşı korunması sağlanır.¹¹ Söz konusu koruma, gönderilen iletilerin yasa ile içerik ve gönderilme yöntemlerinin belirlenerek

¹⁰ Ferman Kaya, *E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 97.

¹¹ “ICC Policy Statement on ‘Spam’ and Unsolicited Commercial Electronic Messages,” International Chamber of Commerce E-Business, IT and Telecoms Commission, erişim tarihi Mart 25, 2020, https://www.intgovforum.org/Substantive_1st_IGF/spam.pdf.

sağlam bir temel üzerine inşa edilmesiyle mümkün olup; bu durum her iki tarafın da haklarının korunması açısından zaruridir.

III. TİCARİ ELEKTRONİK İLETİLERE DAİR ONAY HUSUSU

Elektronik iletilerin gönderilmesinde onaya ilişkin uygulanan usuller, izin alındığı zamana göre, önceden izin alınan (opt-in)¹² ve önceden izin alınmaksızın gönderilen (opt-out)¹³ iletiler şeklinde ikiye ayrılmaktadır.¹⁴ Türk hukuk sisteminde, Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan opt-out sistemini aksine, Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde de olduğu gibi esnaf ve tacirler haricindeki alıcılara gönderilen ticari elektronik iletilerde opt-in izin sistemi benimsenmiştir.¹⁵

Alicının onayının alınma zamanı opt-in ve opt-out sistemleri arasındaki temel fark olsa da istenmeyen ticari elektronik iletinin alıcı üzerinde bıraktığı etki anlamında hissedilecek rahatsızlık düzeyi benzerdir. Bu sebeple, ülkeler arasında benimsenen sistemler farklı olmasına rağmen; tüketiciyi istenmeyen iletilere karşı korumak gayesiyle onay verme veya verilen onayı geri almaya yönelik bir mekanizma kurulması kaçınılmaz hale gelmektedir.¹⁶

¹² Opt-in mesajlaşma, tüketicilere belirli konularda mesaj gönderebilmek için öncesinde onların izinlerinin alınmasıdır. Bkz. William Chitty et al., *Integrated Marketing Communications* (South Melbourne: Cengage Learning Australia, 2011), 289.

¹³ Opt-out yöntemi, her alıcıya herhangi bir gönderenden gelen ticari iletileri ileride almama imkanı sunar. Bkz. Metin İkizler ve M. Sinan Başar, "Spam'in Zararları ve Spam İle Hukuki Mücadele: ABD Örneği ve Türk ve Avrupa Birliği Hukukları İle Karşılaştırılması," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 2 (2006): 98.

¹⁴ Hsin-Hui Lin, Hsien-Ta Li ve Yi-Shun Wang, "Factors Influencing the Success of Permission-Based E-mail Marketing Websites: An Integrated Perspective," iç. *Handbook of Research on Technology Adoption, Social Policy, and Global Integration*, ed. Mehdi Khosrow-Pour (Hershey, PA: IGI Global Business Science Reference, 2017), 302.

¹⁵ Mehmet Bedii Kaya, *Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020), 55.

¹⁶ Merve Şahin ve Aurelien Francillon, "On the Effectiveness of the National Do-Not-Call Registries," CONPRO 2018, Workshop on Technology and Consumer Protection, Co-located with the 39th IEEE Symposium on Security and Privacy,

Avrupa Birliği'nde ise 04.06.1997 tarihli Mesafe Ötesi Sürüm Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması Hakkında Direktif, istenmeyen reklam içerikli iletilere ilişkin yapılan ilk düzenlemelerden sayılabilir. İlgili Direktif'in iletişim tekniklerine yer verilen 10.maddesinin 1.fıkrasında sesli posta ve telefaks ile reklam içerikli ileti gönderilmeden önce alıcıdan izin alınması gerektiğine yer verilmiştir. Telefon ve e-postaya ilişkin ise önceden izin alınmasına dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. İlgili Direktif'in 10.maddesinin 2.fıkrasında ise diğer tekniklerle gönderilen iletilerin alıcı tarafından açıkça reddedilmediği hallerde hukuka uygun olacağına ilişkin hüküm bulunması sebebiyle telefon ve e-posta ile reklam içerikli ileti gönderilmesinde opt-out yöntemin benimsendiği görülmektedir.¹⁷ Amerika'da kullanılan Do-Not-Call List ve daha çok Avrupa ülkeleri arasında yaygın olan Robinson List'in temel mantığı, telefon veya diğer iletişim bilgilerini kaydeden tüketicinin istenmeyen iletilere ilişkin onayının olmadığını bildirebildiği ulusal sistemler olmasıdır. Ülkemizde ise İYS ile ticari elektronik iletiler gönderilmeden önce alıcının onayının alınmasına yönelik bir sistem kurgulanmıştır.¹⁸

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik'te, alıcılardan alınan onaylara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. 6563 sayılı Kanun'un 6.maddesinin birinci fıkrasında, *"Ticari elektronik iletiler, alıcılara ancak önceden onayları alınmak kaydıyla gönderilebilir. Bu onay, yazılı olarak veya her türlü elektronik iletişim araçlarıyla alınabilir. Kendisiyle iletişime geçilmesi amacıyla alıcının iletişim bilgilerini vermesi hâlinde, temin edilen mal veya hizmetlere ilişkin değişiklik, kullanım ve bakıma yönelik ticari elektronik iletiler için ayrıca onay alınmaz."* hükmü incelendiğinde, Türk hukuk sisteminde opt-in yönteminin benimsendiği görülmektedir.

24 May 2018, San Fransisco, CA, USA, EUROCOM, erişim tarihi Ekim 15, 2020, <http://www.eurecom.fr/en/publication/5530/download/sec-publi-5530.pdf>.

¹⁷ Tekin Memiş, "Hukuki Açıdan Kitlelere E-posta Gönderilmesi," *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* V, no. 1-4 (2001): 433-434.

¹⁸ Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 100.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İleti Hakkında Yönetmelik'in ise 5.maddesinin 1.fıkrasında, *"Hizmet sağlayıcının, mal ve hizmetlerini tanıtmak, pazarlamak, işletmesini tanıtmak ya da kutlama ve temenni gibi içeriklerle tanınırlığını artırmak amacıyla alıcıların elektronik iletişim adreslerine gönderdiği ticari elektronik iletiler için kendisi tarafından önceden onay alınır..."* hükmüne yer verilmiştir. 4 Ocak 2020 tarihinde 30998 sayılı Resmi Gazete ile Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu değişiklik ile alıcıdan alınan onaylara ilişkin hüküm olan Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 5.maddesinin 1.fıkrasında değişikliğe gidilerek 2. ve 3.fıkralar eklenmiştir. Yapılan bu değişiklikle İleti Yönetim Sistemi (İYS) üzerinden alıcıdan onay alınabilmesi imkanı getirilerek; hukuka uygun alınan onaylara bir yenisi daha eklenmiştir. Söz konusu maddenin 2. ve 3.fıkraları ile gerçek ve tüzel kişilerin yalnızca İYS'ye kaydolmaları halinde ticari elektronik ileti gönderebileceği ve alınan onayların İYS'ye kaydedilmemiş olması halinde o alıcılara ileti gönderilemeyeceği hususu hüküm altına alınmıştır.

Mevzuatta yapılan değişiklik ve eklemeler incelendiğinde, tacir veya esnafın ticari elektronik ileti göndermeden önce alıcıdan fiziksel ortamda, elektronik ortamda veya İYS vasıtasıyla onay alması ve alınan onayları İYS'ye yüklemesi gerektiği anlaşılmaktadır.¹⁹ Önceden onay alındıktan sonra ileti gönderilmesi, diğer bir deyişle opt-in sistemde, göndericilerin dikkat etmesi gereken husus, almış oldukları onayların ispatlanabilir nitelikte olmasıdır. Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 7.maddesinin 10.fıkrası, 13.maddesinin 1.fıkrası ve Geçici Madde-1 hükmünün 5.fıkrasında ispat yükünün hizmet sağlayıcı²⁰ ve aracı hizmet sağla-

¹⁹ "Sıkça Sorulan Sorular," İleti Yönetim Sistemi, erişim tarihi Mart 28, 2020, <https://iys.org.tr/iys/sss>.

²⁰ 6563 sayılı Kanun'un 2/1-ç maddesinde, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 4/1-ğ ve Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik'in 4/1-g maddesinde hizmet sağlayıcı, *"Elektronik ticaret faaliyetinde bulunan gerçek ya da tüzel kişileri"* ifade eder.

yticıda²¹ olduğu belirtilmiştir. Fiziksel ortamda alınan onayların imza incelemesi yapıldığında ispatı mümkünken; elektronik ortamda alınan onaylarda ispat açısından zorluk yaşanabilmektedir. Bu aşamada ise günümüzde kullanımı gittikçe yaygınlaşan güvenli elektronik imza ve mobil imza gündeme gelmektedir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun²² "Güvenli elektronik imzanın hukukî sonucu ve uygulama alanı" başlıklı 5.madde hükmünde "*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.*" ifadesine yer verildiğinden; güvenli elektronik imza kullanılarak ileti gönderimine onay verilmesinin, fiziksel ortamda alınan onaya eşdeğer nitelikte olacağı anlaşılmaktadır.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 5.maddesinin 1.fıkra hükmünün devamında "*...Onay, reddetme hakkı kullanılmıncaya kadar geçerlidir.*" denilerek; yukarıda sayılan onay alma yöntemlerinden biri kullanılarak alınan hukuka uygun onayların, alıcılar tarafından reddedilinceye kadar geçerli olacağı belirtilmiştir.

IV. İLETİ YÖNETİM SİSTEMİ (İYS)

İleti yönetim sistemi, ticari ileti yöntemiyle gerçek/tüzel kişilerin mal ve hizmetlerinin reklamını ve pazarlamalarını yapmak, böylelikle işletmelerinin tanınmasını sağlamak amacıyla çağrı merkezleri, telefon, dijital ses kaydı yapan sistemler, SMS hizmeti, e-posta, otomatik çağrı sistemleri gibi elektronik iletişim araçları yoluyla elektronik ortamda gerçekleşen ses, veri, görüntü içerikli iletiler kullanılarak oluşturulan ve "onay mekanizması" kurulan bir sistemdir. Bu sistem, ticari olarak gönderilen elektronik iletilerle ilgili olarak "onay" alınmasına, "reddedilmesi"ne ve onay-ret süreçlerinde yapılan şikayetlerin akibetinin nasıl olacağına dair süreç takibinin yapılacağı bir sistemdir.²³

²¹ 6563 sayılı Kanun'un 2/1-d maddesinde, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 4/1-b ve Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik'in 4/1-c maddesinde aracı hizmet sağlayıcı, "*Başkalarına ait iktisadi ve ticari faaliyetlerin yapılmasına elektronik ticaret ortamını sağlayan gerçek ve tüzel kişileri,*" ifade eder.

²² RG. 23.01.2004, S. 25355.

²³ "İleti Yönetim Sistemi Nedir?," İleti Yönetim Sistemi, erişim tarihi Mart 29, 2020, https://iys.org.tr/iys/nedir_

4 Ocak 2020 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik uyarınca, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'te kayda değer tadil işlemleri yapılmıştır. Böylelikle, ticari elektronik ileti gönderme talebi olan kişilerin İleti Yönetim Sistemi'ne kayıtlı olarak söz konusu işlemleri devam ettirme gerekliliği hasıl olmuştur. Kayıt yükümlülüğüne ilave olarak, yeni sisteme geçişle birlikte, alıcıların onayları İYS'ye kaydedilecek ve gönderici tarafından alınan onayların sisteme kaydedilmesi gerekecektir.²⁴

7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un²⁵ 117.maddesi ile 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 11.maddesine 4.fıkra hükmü eklenerek; ticari elektronik ileti onaylarının alınması ve takibine yönelik bir sistem kurulmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Buna göre, *"Bakanlık, ticari elektronik ileti onaylarının alınmasına ve reddetme hakkının kullanılmasına imkan tanıyan bir elektronik sistem kurmaya veya kurdurmaya yetkilidir. Bu Kanun çerçevesinde alınan onaylar Bakanlıkça belirlenen süre içinde sisteme aktarılır. Sisteme aktarılmayan onaylar geçersiz kabul edilir. Alıcılar, sisteme kaydedilen onayları Bakanlıkça belirlenen süre içinde kontrol eder. Bu sürenin bitiminden sonra gönderilen ticari elektronik iletiler onaylı kabul edilir. Alıcılar tarafından reddetme hakkı bu sistem üzerinden kullanılır. Sistemin kurulması, onayların sisteme aktarılması, saklanması, reddetme hakkının sistem üzerinden kullanılması ve sistemin işleyişine ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."*

6563 sayılı Kanun'da bahsedilen "sistem", Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'te 04.01.2020 tarihinde yapılan değişiklikle getirilen hükümler çerçevesinde "Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi" olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu yönetmeliğin 4.maddesinin 1.fıkrasının (ö) bendinde, "ticari elektronik ileti yönetim sistemi (İYS)", *"Ticari elektronik ileti onayı alınma-*

²⁴ İleti Yönetim Sistemi, "Sıkça Sorulan Sorular."

²⁵ RG. 05.12.2017, S. 30261.

sına, reddetme hakkının kullanılmasına ve şikâyet süreçlerinin yönetilmesine imkân tanıyan sistem” olarak tanımlanmıştır. İYS’yi kurmakla yetkilendirilen “Kuruluş” ise aynı maddenin (1) bendinde, “Bakanlıkça ticari elektronik ileti yönetim sistemini kurmakla yetkilendirilen kuruluş” olarak açıklanmıştır.

6563 sayılı Kanun’un 11.maddesinin 4.fıkrası ile Ticaret Bakanlığı’na “kurma” veya “kurdurma” yetkisi verildiği, diğer bir ifadeyle Bakanlığın ilgili sistemi başkasına da kurdurabileceği anlaşılmaktadır. Fakat kurulması düşünülen sistemin ne şekilde oluşturulacağı, bunu oluşturmaya yetkili Kuruluşun nasıl yetkilendirileceği, bu yetkilendirmenin idare nezdinde hangi yolla yapılacağı, Kuruluşun hangi yetkilere sahip olacağı gibi hususlara ilişkin 6563 sayılı Kanun’da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’te ise, sistemin tanımı ve işleyişine ilişkin hükümlere yer verilerek kuruluşun yetkilerinden bahsedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında,²⁶ devredilen yetkinin sınırlarının ve kapsamının ancak kanun ile belirlenebileceği, aksi halde idare tarafından yapılan görevlendirme ve yetkilendirmenin keyfilik taşıyacağı ve bu durumun yasama organının devredilemez olan asli düzenleme yetkisinin devri anlamına geleceği belirtilmiştir.

6563 sayılı Kanun ve Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ile Ticaret Bakanlığı, ticari elektronik ileti izinlerini ve bu iletilere yönelik şikâyet mekanizmalarının yönetilebileceği ulusal bir platform kurma konusunda “Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği”ni (TOBB) görevlendirmiştir. Bu doğrultuda TOBB

²⁶ “... Bakanlığın Kanun’dan doğan görev ve yetkilerinin hangilerini hangi makam veya merciye ne şekilde ve ne süreyle devredebileceğine ilişkin temel ilkelerin, sınırların ve kapsamının belirlenmediği, yürütme organının yetki devrine dair usul ve esasları belirlemede tam yetkili hale geldiği, bunun da idarenin görevlerinde belirsizlik, görevlendirme ve yetkilendirmede keyfilik gibi sonuçlara götürebileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, itiraz konusu kuralla Bakanlığa verilen yetkinin, yasamaya tanınmış ve devredilemez olan asli düzenleme yetkisinin devri niteliğini taşıdığı açıktır...” Bkz. AYM, E.2012/27, K.2012/173, 08.11.2012, (RG. 28.03.2013, S. 28601).

tarafından, daha önceden kurulmuş olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş. yetkilendirilmiştir.²⁷

A. İleti Yönetim Sistemi Anonim Şirketi'nin Kuruluşu

4 Ocak 2020 tarihli Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 9.maddesi ile 2015 tarihli Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e getirilen "Ticari elektronik ileti yönetim sistemi" başlıklı 10/A maddesi hükmü uyarınca;

"(1) Kuruluş, onay ve ret bilgilerinin İYS'ye kaydedilmesi, İYS üzerinden onay alınması, reddetme hakkının kullanılması, ticari elektronik ileti şikâyetlerinin alınması, raporlanması, şikâyet sürecinin hızlı ve etkin bir şekilde yönetilmesi ve aracı hizmet sağlayıcıların sistemi kullanması amacıyla teknik altyapıyı hazırlar ve Bakanlığın erişimine açar.

(2) Kuruluş, ticari elektronik ileti gönderiminin aksamaması için gerekli teknik tedbiri alır.

(3) Kuruluş İYS'ye yönelik Bakanlık tarafından istenen diğer iş ve işlemleri yürütmekle yükümlüdür."

Söz konusu madde hükmüyle, ticari elektronik ileti yönetim sistemini kurmakla yetkilendirilen "Kuruluş"a, bir sistem kurması ve bunu Ticaret Bakanlığı'nın erişimine açması yükümlülüğü getirilmiştir.

İlgili mevzuatta "Kuruluş" olarak adlandırılan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin kuruluşuna dair 17.07.2019 yayın tarihli ve 9870 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nin 775. sayfasında "Sermaye" başlığı altında; söz konusu şirketin ortaklarının Türkiye Odalar ve Borsalar Eğitim ve Kültür Vakfı (TOBEV) ve Verikoru Bilişim Hizmetleri Sanayi Ticaret A.Ş. olduğu görülmektedir. Şirket ortakları arasında TOBB tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Ayrıca, Ticaret Sicil Gazetesi'nin 774. sayfasında "Amaç Konu" başlığı altında İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin amaçlarından bahsedilmiştir.²⁸

²⁷ "İleti Yönetim Sistemi," İleti Yönetim Sistemi, erişim tarihi Mart 29, 2020, <https://iys.org.tr/>.

²⁸ 17.07.2019 yayın tarihli ve "9870 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi"nin 774. sayfasında "Amaç Konu" başlığında İYS A.Ş.'nin amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

“İleti Yönetim Sistemi” kavramından ve bu sistemin işleyişinden ilk olarak 4 Ocak 2020 tarihinde ve 30998 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’te bahsedilmesine rağmen; ilgili sistemin 2020 yılının Ocak ayında yapılan değişiklikle Yönetmelik’te belirtilen hükümlerinin, 2019 yılının Mayıs ayında İleti Yönetim Sistemi A.Ş. tarafından alınan ve 2019 yılının Temmuz ayında ticaret siciline tescil ettirildiği görülen Yönetim Kurulu ve Genel Kurul kararlarıyla,²⁹ ticari elektronik ileti yönetim sisteminin kuruluşu ve yönetiminin İleti Yönetim Sistemi A.Ş. tarafından üstlenilmesine ilişkin halihazırda planlamanın yapıldığını göstermektedir.³⁰

-
- “a) Ticari elektronik ileti onaylarının alınmasına ve reddetme hakkının kullanılmasına imkan tanıyan bir elektronik sistem (“İleti Yönetim Sistemi”) kurmak,
 b) Elektronik ileti göndermek isteyen firmaların bedel karşılığında bu sistemden yararlanmasını sağlamak,
 c) Kurulan sistem üzerinden yasalara uygun olarak hizmet sağlamak,
 d) 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’da düzenlenen ve ilgili Bakanlıkça TOBB’a yetki verilen ve TOBB tarafından bu yetkinin devredildiği hususlarda gelir sağlamak amacıyla, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Vakıfı Resmi Senedinin 6/e maddesine göre ticari faaliyet göstermek,
 e) TOBB’un, oda ve borsaların ve üçüncü kişilerin ihtiyaç duyduğu e-ticaret portalı kurulması, işletilmesi, TOBB ve diğer kurumlar tarafından sağlanan verinin depolanması, işlenmesi, dağıtılması, danışmanlık, eğitim, istatistik üretilmesi, katma değerli veri hizmetleri sağlanması, analiz, tasarım, yazılım çalışmaları yapılması ve benzeri dijital servislere ilişkin hizmet sunmak,
 f) Sağladığı hizmetlerden ticari kazanç elde etmek,
 ...”

²⁹ 17.07.2019 yayın tarihli ve “9870 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi”nin 773. sayfasında 11.07.2019 tarihinde tescil edilen hususlar için “Tescile delil olan belgeler” olarak 27.05.2019 tarihli 2019/02 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ve 27.05.2019 tarihli Genel Kurul Kararı gösterilmiştir.

³⁰ 29.06.2020 yayın tarihli ve “10107 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi”nin 535. sayfasında, 25.06.2020 tarihinde yapılan pay devri ile, Türkiye Odalar ve Borsalar Eğitim ve Kültür Vakfı (TOBEV), şirketin tek pay sahibi haline geldiği değişikliği yayımlanmıştır. Ayrıca, 21.08.2020 yayın tarihli ve “10143 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi”nin 740. sayfasında şirketin esasları unsurlarının çoğunda değişiklik yapıldığı görülmektedir. Söz konusu değişikliklerin yapılmasında, İYS A.Ş.’nin özel

6563 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 4.fıkrasıyla, Ticaret Bakanlığı tarafından sistemi kurma yetkisi devredilebilirken; verilen bu yetkinin, devredildiği kurum tarafından başka bir işletmeye devredilebileceğine dair herhangi bir hükme yer verilmemiştir. 6563 sayılı Kanun, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'teki düzenlemeler ve İYS'yi "kuran ve işletecek olan" İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin yapısı incelendiğinde; Ticaret Bakanlığı tarafından İYS'nin kurulması hususunda TOBB'a verilen yetkinin İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye devredildiği anlaşılmaktadır.³¹ Bununla birlikte ilgili madde hükmünün lafzından, Bakanlık tarafından ticari elektronik ileti yönetim sisteminin sadece kurulması yetkisinin devredilebileceği anlaşılrken; 4 Ocak 2020 tarihinde yapılan değişiklik ile Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e getirilen 10/A maddesiyle, ilgili sistemin yönetilmesi yetkisinin de İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye devredildiği görülmektedir.

6563 sayılı Kanun ile Ticaret Bakanlığı'na verilen yetki, ticari elektronik ileti yönetim sistemini "kurmak" veya "kurdurmak" ile sınırlı olduğu halde, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ile getirilen "Kuruluş" mekanizması ve işletmeye ilişkin verilen görev ve yetkiler neticesinde, özel hukuk tüzel kişisi olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye kamu gücü kullanma yetkisi verildiği görülmektedir. Ayrıca, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3.maddesinde "teşebbüs", "Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler" olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda İYS A.Ş., bir teşebbüs

---

hukuk tüzel kişisi olmasına ilişkin getirilen eleştirilerin etkisi yadsınamaz bir gerçeklik olarak göze çarpmaktadır.

³¹ İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin faaliyetine ilişkin yayımlanan 17.07.2019 yayın tarihli ve "9870 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi"nin Şirketin amacından bahsedilen "Amaç Konu" başlığının (d) bendinde "d) 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da düzenlenen ve ilgili Bakanlıkça TOBB'a yetki verilen ve TOBB tarafından bu yetkinin devredildiği hususlarda gelir sağlamak amacıyla, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Vakıf Resmi Senedinin 6/e maddesine göre ticari faaliyet göstermek," ifadesi yer almaktadır.

olarak değerlendirilebilir. İYS A.Ş.'ye tanınan tekel hakkının, rekabetin korunması ve geliştirilmesi mahiyetinde kurumsal ve toplumsal anlamda gösterilen çaba anlamına gelen rekabet savunuculuğuna³² aykırı olduğu görülmektedir.

Anayasa'nın 48.maddesine göre, *"Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir..."* Anayasa Mahkemesi, sözleşme özgürlüğünü bir kararında³³ *"Sözleşme özgürlüğü, özel hukuktaki irade özerkliği ilkesinin anayasa hukuku alanındaki dayanağıdır. Özel hukukta irade özerkliği, kişilerin yasal sınırlar içerisinde istedikleri hukuki sonuca bu yoldaki iradelerini yeterince açığa vurarak ulaşabilmelerini ifade etmektedir"* şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca, sözleşme özgürlüğü, sözleşme yapmanın yanında sözleşme yapmama özgürlüğünü de beraberinde getirmektedir.³⁴ Alıcının hizmet sağlayıcıya açık rızasıyla verdiği onayın belirlenen süre içerisinde İYS'ye aktarılmaması halinde geçersiz kabul edilmesi, karşılıklı irade beyanlarının sağlıklı şekilde uyduğu gerçekliğini göz ardı ederek, gönderilen iletinin hukuka aykırı kabul edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Tarafların irade beyanlarının hukuka uygunluğuna bir müdahale niteliği taşıyan açıklanan iradenin bir sisteme kaydedilmesinin şekil şartı olarak getirilmesi, sözleşme özgürlüğünün bir parçası olan şekil özgürlüğünün ihlal edildiğinin göstergesidir.³⁵

Alıcıdan alınan onayların tamamının İYS'ye yüklenmesi ve İYS'ye kayıtlı olmayan hizmet sağlayıcıların iletilerinin aracı hizmet sağlayıcılar tarafından gönderimlerinin sağlanmaması gibi hükümler içeren yönetmelik değişiklikleri ve İYS A.Ş.'nin söz konusu sistemin duyurulmasından sonra başlayan kayıt sürecinde görülen aracı hizmet sağlayıcıların İYS A.Ş. ile sözleşme yapmaması halinde ticari elektronik ileti gönderimlerini sağlayamaması, sözleşme şart-

³² "2010 Rekabet Mektubu," Türkiye Bankalar Birliği, erişim tarihi Ekim 16, 2020, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/1592/2010_Rekabet_Mektubu.pdf.

³³ AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26.12.2013, (RG. 12.12.2014, S. 29203).

³⁴ Turgut Tan, "Sözleşme Özgürlüğüne Kamunun Müdahalesi," iç. *Prof. Dr. Yıldırım Uler'e Armağan*, ed. Muhammed Erdal (Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları, 2014), 520.

³⁵ Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 108.

larının belirlenmesi noktasında İYS'nin tek taraflı kararının belirleyici olması ve anayasal bir hak olan sözleşme özgürlüğünün ancak kanunla sınırlandırılabilmesine rağmen 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılara kuruluş ile sözleşme yapma zorunluluğu getirilmemiş olması hali göz önünde bulundurulduğunda, İleti Yönetim Sistemi'nin kuruluş ve yönetim aşamalarının Anayasa'nın 48.madde hükmüne aykırılık teşkil ettiği açıktır.

Bir başka açıdan bakıldığında, süreç ilerledikçe ticari elektronik ileti göndermek isteyen hizmet sağlayıcıların aracı hizmet sağlayıcılar vasıtasıyla ileti gönderdiklerinde ortaya çıkabilecek olan sistemsel problemleri bertaraf edebilmek ve hem aracı hizmet sağlayıcıya hem de ileti yönetim sistemine ödemek zorunda kalacağı maliyete katlanmamak adına sadece İleti Yönetim Sistemi A.Ş. ile çalışmaya başlamayı tercih etmesine neden olacaktır. İlgili yönetmelik düzenlemeleri, rekabete açık olması gereken bir alanda İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin fiili tekel haline gelmesine yol açabilecektir. Bu durum ise Anayasa'nın 167.maddesiyle koruma altına alınan Devletin piyasalarda anlaşma sonucu veya fiili doğacak olan tekelleşmeyi önlemesi ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa'nın 123. maddesinin 1.fıkrasında belirtilen idarenin kanuniliği ilkesi gereğince, *"İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir."* Bu kapsamda, idarenin ve organlarının görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi gereklidir.³⁶ Anayasa'nın 124.maddesinin 1.fıkrası uyarınca, *"Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler."* Normlar hiyerarşisi çerçevesinde, idarenin yapmak istediği düzenlemelerin kanunlara ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine uygun olması gereklidir.³⁷

³⁶ Dan. 5. D, E.2013/373, K.2013/4137, 21.05.2013, (Karartek İçtihat Bilgi Bankası, <https://www.karartek.com.tr/>).

³⁷ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 99-101; Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri* (Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2018), 72-73.

6563 sayılı Kanun'un "Bakanlık yetkisi" başlıklı 11'inci maddesi ile Ticaret Bakanlığı'na, 6563 sayılı Kanunun uygulanması ve elektronik ticaretin gelişmesi ile ilgili tedbirler alma ve denetim yapma yetkisi verilmiştir. Başka bir deyişle, Ticaret Bakanlığı'na, hizmet sağlayıcılar ve aracı hizmet sağlayıcılar üzerinde "kolluk" yetkisi verilmiştir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 14.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in "Şikâyetin sonuçlandırılması" başlıklı 15.maddesinin ikinci fıkra hükmü, "*Başvuru, öncelikle İYS üzerinden ön inceleme tabi tutulur. Ön inceleme sonrasında il müdürlüğü tarafından konuya ilişkin bilgi ve belgeler ilgisinden temin edilerek şikâyet sonuçlandırılır. Ancak gerekli hallerde il müdürlüğünce denetim için görevlendirilen personel tarafından yerinde denetim yapılır.*" şeklinde değiştirilmiş ve "*Hizmet sağlayıcının talimatı doğrultusunda ileti gönderimini başlatan aracı hizmet sağlayıcı, şikâyet başvurularına konu iletilere ilişkin bilgi ve belge taleplerini İYS üzerinden on beş gün içinde yanıtlar.*" denilerek beşinci fıkra hükmü eklenmiştir. Bu madde hükmü uyarınca, şikâyet sürecinde ön inceleme görevinin yanı sıra şikâyetin incelendiği süreçte şikâyete ilişkin evrakların teslim edileceği merci olarak İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin belirlendiği görülmektedir. Diğer bir deyişle, idari yaptırım kararına ilişkin süreçlerde aktif rol oynayan Kuruluş'a kolluk yetkisinin tanındığı görülmektedir.

Kendisine verilen yetkiler çerçevesinde İYS A.Ş.'nin, kuruluş amacı ve nasıl yetkilendirildiği tartışmalarına rağmen; İYS'nin kuruluşu, işleyişi ve denetimi aşamalarında aktif şekilde rol alarak işlettiği sistemdeki kayıtlar doğrultusunda, hizmet sağlayıcıların ticari iletişim hakkına müdahale etme yetkisiyle donatıldığı görülmektedir.³⁸

Söz konusu yönetmelik ile, kuruluş adı altında İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye verilen yetkiler incelendiğinde, Ticaret Bakanlığı'nca

³⁸ Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 99.

kullanılması gereken “kolluk” yetkisinin “bir özel hukuk tüzel kişisi olan” İleti Yönetim Sistemi A.Ş.’ye devredildiği ve bu doğrultuda İleti Yönetim Sistemi A.Ş.’nin kamu tüzel kişiliği niteliğinde olan yetkilerini kanun ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yerine yönetmelikten aldığı görülmektedir. Halbuki, idarenin kolluk faaliyetleriyle bireylerin toplumdaki davranışlarını denetleyerek yeri geldiğinde temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayabilmesi, Anayasa’nın 13.maddesinde “temel hak ve özgürlüklerin yalnızca yine Anayasa’da belirtilen sebeplere bağlı olarak kanunla sınırlandırılabilirdiğinden” söz edilerek güvence altına alınmıştır.³⁹ Ancak, kanunla sınırlandırılabilen ve idareye verilmiş olan kolluk yetkisi, kanunla öngörülmesi halinde özel hukuk tüzel kişisine devredilebilir.⁴⁰

B. İleti Yönetim Sisteminin Hizmet Sağlayıcılar ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Bakımından Değerlendirilmesi

1. Hizmet Sağlayıcılar Bakımından

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ve 4 Ocak 2020 tarihinde bu yönetmeliğe getirilen değişikliklerle, “ticari elektronik ileti göndermek isteyen hizmet sağlayıcıların” öncelikle İYS’ye kaydolması, İYS’ye onayı kaydedilmeyen alıcıya ileti gönderilememesi⁴¹ ve halihazırda tüketiciden almış oldukları mevcut ticari elektronik ileti izinlerine ilişkin verileri İYS’ye yüklemesi gerektiği, aksi halde onayların geçersiz kabul edileceği⁴² hüküm altına alınmıştır.

³⁹ Metin Günday, *İdare Hukuku* (Ankara: İmaj Yayınevi, 2017), 289.

⁴⁰ Özge Okay Tekinsoy, “Kolluk,” iç. *İdare Hukuku*, ed. Turan Yıldırım (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 496.

⁴¹ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 4.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’in 5.maddesine eklenen ve 2. ve 3.fıkralarda; “(2) Ticari elektronik ileti göndermek isteyen gerçek ve tüzel kişiler İYS’ye kaydolur. (3) İYS üzerinde onayı bulunmayan alıcılara ticari elektronik ileti gönderilemez.” denilmektedir.

⁴² Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 17.maddesiyle eklenen Ticari İletişim ve Ticari

Her ne kadar ticari elektronik ileti göndermeden önce alıcıdan alınan onaylara ve ret imkanlarına yönelik hizmet sağlayıcıların kendilerine özgü yöntemleri olsa da ilgili yönetmelikte yapılan değişiklik ile üç tür onay alma mekanizması belirlenmiş olup⁴³; İYS üzerinden alınmayan onayların İYS'ye kaydedilmesi⁴⁴ ve onayların daha sonra alıcılar tarafından reddedilmesi halinde yine üç iş günü içerisinde İYS'de bu verilerin güncellenmesi⁴⁵ ve "ret talebi" kendisine ulaşan hizmet sağlayıcının "üç iş günü" içerisinde o alıcıya ileti göndermeyi durdurması⁴⁶ gibi hususlara ilişkin hizmet sağlayıcıların belirlemiş oldukları süreçleri mevzuata uyumlu hale getirmeleri gerekmektedir.

Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in Geçici Madde 2'sinin 1.fıkrasında "Bu Yönetmelik kapsamında alınan onaylar 1/6/2020 tarihine kadar hizmet sağlayıcılar tarafından İYS'ye aktarılır. Bu sürenin sonunda İYS tarafından alıcılara onayların İYS'ye yüklendiği ve 1/9/2020 tarihine kadar kontrol edilmediği takdirde bu onayların geçerli sayılacağı ile reddetme imkanının İYS üzerinden kullanılabilceği bilgisini içeren bir ileti gönderilir." hükmü yer almaktadır.

- ⁴³ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 6.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 7.maddesinin 1.fıkrasına eklenen "ya da İYS üzerinden" ibaresiyle; fiziki, elektronik ortamda ve İYS üzerinden olmak üzere üç tür onay alma mekanizması kurulmuştur.
- ⁴⁴ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 6.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 7.maddesi'ne 11.fıkra olarak "İYS üzerinden alınmayan onaylar, hizmet sağlayıcı tarafından üç iş günü içinde İYS'ye kaydedilir." hükmü eklenmiştir.
- ⁴⁵ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 8.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 9.maddesine 6.fıkra hükmü olarak "Hizmet sağlayıcı, kendisine iletilen ret bildirimlerini üç iş günü içinde İYS'ye bildirir." ifadesi eklenmiştir.
- ⁴⁶ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in "Ret bildirimlerinin uygulanması" başlıklı 10.maddesinde "Hizmet sağlayıcı, alıcının ticari elektronik iletiyi almayı reddettiğine ilişkin talebinin kendisine ulaşmasını müteakip üç iş günü içinde alıcıya ticari elektronik ileti göndermeyi durdurur." denilmektedir.

4 Ocak 2020 tarihinde Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 13.maddesinin 2.fıkrasına getirilen bir başka değişiklikle hizmet sağlayıcılar, göndermiş oldukları ticari elektronik iletilere ilişkin gelen şikayetlerde yetkili mercilere sunulmak üzere "onay kayıtlarını", "onayın geçerlilik tarihinin sona erdiği tarihten itibaren üç yıl boyunca" ve bu iletilere ilişkin diğer kayıtları ise "kayıt tarihinden itibaren üç yıl süresince" saklamaları gerekmektedir.

2. Aracı Hizmet Sağlayıcılar Bakımından

4 Ocak 2020 tarihinde Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'te yapılan değişikliklerden bir diğeri de ilgili yönetmeliğin 11.maddesiyle aracı hizmet sağlayıcılara ilişkin getirilen yükümlülüklerdir. Söz konusu 11.maddeye göre; "hizmet sağlayıcı", "önceden onayını almak şartıyla" ticari elektronik iletileri kendisi gönderebileceği gibi "aracı hizmet sağlayıcılar" aracılığıyla da gönderebilir. Fakat "aracı hizmet sağlayıcı", "hizmet sağlayıcı" adına ticari elektronik ileti gönderebilmek için alıcıdan onay alamaz. "Aracı hizmet sağlayıcılar", hizmet sağlayıcıların gerçekleştirilmesi gereken işlemlere ilişkin teknik imkan tanımakla yükümlüdür. Ayrıca aracı hizmet sağlayıcılara, İYS'ye kayıt ile ilgili olarak hizmet sağlayıcıların göndermek istedikleri ticari elektronik iletiler konusunda da bazı yükümlülükler getirilmiştir. Bu kapsamda aracı hizmet sağlayıcıların, hizmet sağlayıcıların kendilerine verdikleri talimat ile birlikte ileti gönderme sürecini başlatmaları gerekir. Ancak, "ticari elektronik ileti gönderimine başlamadan önce" İYS'de alıcının onaylarının bulunup bulunmadığını aracı hizmet sağlayıcı kontrol etmek zorundadır. Şayet alıcının İYS'ye kayıtlı o hizmet sağlayıcıya ilişkin onayı yoksa veya hizmet sağlayıcı İYS'ye kayıtlı değilse; aracı hizmet sağlayıcı ileti gönderimini başlatmaz. Ayrıca, aracı hizmet sağlayıcılar, ileti gönderim sistemlerini İYS'ye uyumlu hale getirme ve aynı yönetmeliğin 6.maddesinin birinci, ikinci ve dördüncü madde hükümleri çerçevesinde ileti göndermek isteyen hizmet sağlayıcıdan bu yönde beyan almakla yükümlüdür.⁴⁷ Son ola-

⁴⁷ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in "Onay gerektirmeyen durumlar" başlıklı 6.maddesinde "(1) Alıcının kendisiyle iletişime

rak, ticari elektronik ileti gönderimlerine aracılık eden aracı hizmet sağlayıcılar, abonelik hattını kapatan alıcıları da İYS'ye bildirir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in değiştirilen 11.maddesinin 3.fıkrasında, "Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik'in 6.maddesinin 4.fıkrasında ve 6563 sayılı Kanun'un 9.maddesinin 1.fıkrasında; "Aracı hizmet sağlayıcı, hizmet sunduğu elektronik ortamı kullanan gerçek ve tüzel kişiler tarafından sağlanan içerikleri kontrol etmek, bu içerik ve içeriğe konu mal veya hizmetle ilgili hukuka aykırı bir faaliyetin ya da durumun söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir." hükmü yer almaktadır.

"E-posta yoluyla gönderilen ticari elektronik ileteler" bakımından, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 16.maddesiyle, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e getirilen 17/A hükmü gereğince aracı hizmet sağlayıcıların bazı yükümlülüklerine istisna getirilmiştir. Buna göre, e-posta yoluyla gönderilen ticari elektronik iletelere, aynı Yönetmeliğin 11.maddesinin 5., 6., 7. ve 8.fıkra hükümleri⁴⁸ ile 15.maddesinin 5.fıkrasının⁴⁹ uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

---

geçilmesi amacıyla iletişim bilgilerini vermesi hâlinde, temin edilen mal veya hizmetlere ilişkin değişiklik, kullanım ve bakıma yönelik ticari elektronik ileteler için ayrıca onay alınmaz.

(2) Devam eden abonelik, üyelik veya ortaklık durumu ile tahsilat, borç hatırlatma, bilgi güncelleme, satın alma ve teslimat veya benzeri durumlara ilişkin bildirimleri içeren ileteler ile hizmet sağlayıcıya ilgili mevzuatla getirilen bilgi verme yükümlülüğü durumlarında önceden onay alma zorunluluğu aranmaz. Ancak bu tür bildirimlerde herhangi bir mal veya hizmet özendirilemez veya bunların tanıtımı yapılamaz.

...

(4) Sermaye piyasasına ilişkin mevzuat uyarınca aracılık faaliyetinde bulunan şirketlerce müşterilerine bilgilendirme amaçlı gönderilen ticari elektronik ileteler için onay alınması zorunlu değildir." hükmüne yer verilmiştir.

⁴⁸ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 11. maddesinin 5., 6., 7. ve 8.fıkraları şu şekildedir:

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 10.maddesiyle Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 11.maddesine getirilen değişiklikler incelendiğinde; kanaatimizce, aracı hizmet sağlayıcının ileti gönderimine başlamadan önce hizmet sağlayıcının İYS'de kaydının varlığına ilişkin sorgulama ve alıcının onayı olup olmadığını İYS üzerinden kontrol etmek gibi uygulamada aracı hizmet sağlayıcıların ileti gönderim hızını olumsuz yönde etkileyebilecek bir dizi yükümlülük getirilmiştir.

Ayrıca, elektronik ticaret sektöründe büyük tüketici kitlelerine hitabeden hizmet sağlayıcıların farklı amaçlarla çalıştığı birden fazla aracı hizmet sağlayıcı olduğu düşünüldüğünde; hepsinin İYS'de eş zamanlı organize olmasının ticari elektronik iletinin hızlı ve kolay şekilde gönderilebilme özelliğiyle örtüşmediği görülecektir. Bu durum yalnızca reklam maliyeti artan hizmet sağlayıcılara değil, hizmet sağlayıcıların İYS'ye kaydolarak gerekli paketleri kullanmaları sebebiyle dolaylı olarak tüketicilere sunulan ürün ve hizmetlerde fiyat artışına gidilmesine sebep olacaktır.⁵⁰

"5) Aracı hizmet sağlayıcı ticari elektronik ileti gönderimine ilişkin sistemini İYS ile uyumlaştırır.

(6) Aracı hizmet sağlayıcı, İYS'ye kayıt olmayan hizmet sağlayıcılara ait ticari elektronik iletilerin gönderimini başlatmaz.

(7) Hizmet sağlayıcının talimatı doğrultusunda ticari elektronik ileti gönderimini başlatan aracı hizmet sağlayıcı, ileti gönderimine başlamadan önce İYS üzerinden alıcıların onayının olup olmadığını kontrol eder ve İYS üzerinde onayı bulunmayan alıcılara ileti gönderimini başlatmaz.

(8) Hizmet sağlayıcının 6 ncı maddenin birinci, ikinci ve dördüncü fıkraları kapsamında ileti gönderiminde bulunmak istemesi halinde aracı hizmet sağlayıcı tarafından bu yönde beyan alınır."

⁴⁹ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinin 5.fıkrası şu şekildedir:

"(5) Hizmet sağlayıcının talimatı doğrultusunda ileti gönderimini başlatan aracı hizmet sağlayıcı, şikâyet başvurularına konu iletilere ilişkin bilgi ve belge taleplerini İYS üzerinden on beş gün içinde yanıtlar."

⁵⁰ Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 101.

Söz konusu 11.madde hükmü çerçevesinde incelenmesi gereken bir diğer husus ise aracı hizmet sağlayıcı teriminden kimin veya kimlerin kastedildiğidir. 6563 sayılı Kanun'un 2/1-d maddesi, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 4/1-b maddesi ve Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik'in 4/1-c maddesine göre, aracı hizmet sağlayıcı, "*Başkalarına ait iktisadî ve ticari faaliyetlerin yapılmasına elektronik ticaret ortamını sağlayan gerçek ve tüzel kişiler*"dir. Bu tanım kapsamında aracı hizmet sağlayıcıdan kastedilen, iletilerin alıcıya ulaşmasını sağlayan telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren işletmeciler mi yoksa hizmet sağlayıcılar adına elektronik ileti gönderen yazılım firmaları mıdır? Anayasa'nın 22. maddesi gereğince "*Haberleşmenin gizliliği*" ilkesi çerçevesinde telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren işletmeciler, başkaları adına ticari elektronik ileti göndermemektedir; bu işletmecilerin faaliyeti, abonelerinin iletilerini alıcı tarafa ulaştırarak haberleşmeyi sağlamaktır. Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 11.madde hükmüne getirilen 9.fıkra incelendiğinde "*aracı hizmet sağlayıcı, alıcıların abonelik hattını kapatmaları halinde İYS'ye bu durumu bildirmesi*" gerektiği yönündeki yükümlülük gereğince, telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren işletmecilerin aracı hizmet sağlayıcı tanımına dahil edildiği görülmektedir. Alıcıların abonelik hattını kapatıp kapatmadıklarını sadece telekom operatörlerinin bilebileceği göz önüne alındığında; aracı hizmet sağlayıcılardan kastedilenin telekom operatörleri olmasının zorunlu hale getirildiği görülmektedir. Söz konusu yönetmeliğin 11.maddesinin 1.fıkrasında belirtilen ticari elektronik iletilerin, alıcılara hizmet sağlayıcının kendisi tarafından gönderebileceği gibi aracı hizmet sağlayıcılar vasıtasıyla da gönderilebileceği hükmü ile belirtilen 11. maddenin 9.fıkrası birlikte değerlendirildiğinde; aracı hizmet sağlayıcılar olmadan hizmet sağlayıcıların ileti gönderebilmelerinin mümkün olmadığı sonucu çıkmaktadır. Hizmet sağlayıcıların telekom operatörleri vasıtasıyla ticari ileti gönderebilmelerinin alternatifini ise sadece İYS A.Ş. tarafından "*katma değerli hizmetler*" adı altında sunulan hizmetten yararlanmak olacaktır.⁵¹

⁵¹ İleti Yönetim Sistemi, "Sıkça Sorulan Sorular."

Diğer taraftan yönetmelikteki ileti gönderim aşamasındaki süreçler incelendiğinde aracı hizmet sağlayıcılara getirilen bir diğer yükümlülük olan 11.madde hükmünün 6.fıkrası incelendiğinde, 6563 sayılı Kanun gereğince yalnızca Ticaret Bakanlığı veya ona bağlı İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından yapılabilen denetim yükümlülüğü kapsamına dahil edilebilecek birtakım işlerin takibi ve uygulamasının da aracı hizmet sağlayıcılara yüklendiği görülmektedir.

Kanaatimizce, 6563 sayılı Kanun'da yer almayan fakat Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e "hizmet sağlayıcı" ve "aracı hizmet sağlayıcılar"la ilgili getirilen yukarıda belirttiğimiz söz konusu yükümlülüklerle ilişkin hükümlerle, ileti yönetim sistemine yönelik problemlerin çözümü ve sistemin işlerliğinin sağlanması adına "hizmet sağlayıcı" ve "aracı hizmet sağlayıcılar"a bazı sorumluluklar yüklenerek 6563 sayılı Kanun'un sınırlarının genişletildiği görülmektedir.

C. İleti Yönetim Sisteminin Ticari Hayata Etkileri

4 Ocak 2020 tarihinde Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e getirilen hükümler ile, hizmet sağlayıcının talimatıyla ticari ileti gönderimini başlatan aracı hizmet sağlayıcı tarafından onaya tabi iletilerin ancak alıcıların İYS'de kayıtlı onaylarının olup olmadığı kontrol edildikten sonra gönderilebileceği ve bu sistemde onayı bulunmayan alıcılara söz konusu iletilerin gönderiminin başlatılamayacağına yer verilmiştir.

Ticari elektronik ileti gönderimlerinde, alıcılar tarafından ileti göndermek isteyen hizmet sağlayıcıya verilen ve İYS'ye kaydedilmiş olan onayların bulunup bulunmadığının her ileti gönderiminde sorgulanmasının, ileti gönderimini gerçekleştiren işletmecilerin sistemlerinden alıcılara gönderilecek her bir ileti için ayrı ayrı sorgu yapılmasından kaynaklanan problemlerin ortaya çıkacağı aşıkardır. Bu durum ticari elektronik ileti gönderim sürelerinin uzamasına neden olacaktır. Ayrıca, İYS teknik altyapısının her daim problemsiz şekilde çalışması ve hiç aksaklık yaşanmaması gerektiği ortadadır. Aksi

halde, İYS tarafında gerçekleşen herhangi bir sistemsel arızanın giderilmesine kadar geçen süre boyunca tüm Türkiye çapında ticari elektronik ileti gönderiminin duracağı göz ardı edilmemelidir. Bu türden aksaklıkların yaşanması, ülke çapında elektronik ticareti olumsuz yönde etkileyecektir. Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'e getirilen "Ticari elektronik ileti yönetim sistemi" başlıklı 10/A maddesinin 2.fıkrasında "*Kuruluş, ticari elektronik ileti gönderiminin aksamaması için gerekli teknik tedbiri alır.*" hükmü yer almaktadır. Teknik aksaklıklar sebebiyle bahsi geçen problemlerin yaşanmaması adına her ne kadar İleti Yönetim Sistemi A.Ş. tarafından gerekli tedbirlerin alınmasına dair hükme yer verilse de aksi bir durumun yaşanması halinde Kuruluşa, başka bir deyişle İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye, uygulanacak olan idari yaptırımların neler olduğundan bahsedilmemiştir.

Şüphesiz ki, söz konusu mevzuat eksikliği sebebiyle, meydana gelebilecek olumsuzluklardan etkilenen taraf, gerekli tedbirleri alarak aksaklıkların yaşanmasını engellemekle yükümlü olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş. değil; iletilerin gönderilmesinden kaynaklı gecikme sebebiyle ticari kayba uğrayacak olan "hizmet sağlayıcılar" ve "aracı hizmet sağlayıcılar" olacaktır.

Mevzuata İleti Yönetim Sistemi kavramı getirildikten sonra sistemin ilgili olduğu Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in hükümlerine 4 Ocak 2020 tarihinde yapılan değişiklik ile İYS'ye dair bölümler eklenmiş olmasına rağmen; "İdari yaptırımları uygulama" başlıklı 17.maddede herhangi bir değişiklik yapılmayarak; ticari elektronik ileti yönetim sistemini kuran ve işlemleri Kuruluş olarak adlandırılan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde idari yaptırım uygulanacağına ilişkin ifadenin eklenmediği görülmektedir.

Ticari anlamda İYS'ye getirilebilecek bir başka eleştiri; ticari elektronik ileti gönderimi gibi sektörel tecrübe ve bilgi birikimi gerektiren bir konuda İYS'yi kurmak için tek bir şirketin yetkilendirilmiş olması hususudur. Böyle bir şirkete İYS'nin kurulumu ve yönetimi işinin devredilmesi yerine; elektronik ticaret sektöründe faa-

liyet gösteren şirketlerin ve söz konusu iletilerin gönderimi aşamasında elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Sabit Telefon Hizmeti lisansı ile yetkilendirilmiş olan işletmecilerin İYS'nin kuruluşu ve yönetimi safhalarında aktif rol alabildiği bir sistemin kurulmuş olması beklenirdi.⁵²

İYS'nin teknik ve ticari anlamda farklı boyutları olduğu göz ardı edilerek; sektörde ileti gönderimi konusunda iletinin hazırlanması ve gönderimi aşamalarında aktif rol alanların görüşleri dikkate alınmadan, sistemin kuruluşu ve yönetiminden uzak tutulmaları, hazırlanan mevzuattaki eksikliklerden ve kurulan İYS yapısından da görüleceği üzere, tüketiciyi koruma amacıyla kurulan bir sistemin ilgili kuruluş tarafından ileti gönderiminin teknik boyutuna yeterince vakıf olunamaması sonucuyla karşılaşılacağından hazırlanan yapının sağlıklı şekilde ilerleyebilmesi mümkün görünmemektedir.

D. İleti Yönetim Sisteminin 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu Bağlamında Değerlendirilmesi

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 17.maddesiyle "Mevcut veri tabanlarının İYS'ye yüklenmesi" başlıklı Geçici Madde-2 hükmü getirilmiştir. Buna göre,

"(1) Bu Yönetmelik kapsamında alınan onaylar 1/6/2020 tarihine kadar hizmet sağlayıcılar tarafından İYS'ye aktarılır. Bu sürenin sonunda İYS tarafından alıcılara onayların İYS'ye yüklendiği ve 1/9/2020 tarihine kadar kontrol edilmediği takdirde bu onayların geçerli sayılacağı ile reddetme imkanının İYS üzerinden kullanılabilceği bilgisini içeren bir ileti gönderilir.

(2) Alıcılar, İYS'ye kaydedilen onayları 1/9/2020 tarihine kadar kontrol eder. Bu sürenin bitiminden sonra gönderilen ticari elektronik iletiler onaylı kabul edilir.

---

⁵² Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 99.

(3) Bakanlık bu tarihleri üç ay ertelemeye yetkilidir.”

Her ne kadar ilgili hükümde bazı tarihlere yer verilmiş olsa da ülkemizde ve tüm dünyada neredeyse her sektörü olumsuz yönde etkileyen Koronavirüs (COVID-19) salgını sebebiyle; Ticaret Bakanlığı söz konusu hükmün 3.fıkrası doğrultusunda ilgili madde hükmünde belirtilen süreleri üç ay ertelemiştir.⁵³ Yapılan bu ertelemenin akabinde değişikliğe uğrayan ilgili süreler, 28.08.2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklik⁵⁴ ile tekrar ertelenmiştir.⁵⁵

Eklenen ve değişiklik yapılan ilgili mevzuat doğrultusunda; İYS kullanılmaya başladıktan kısa bir süre sonra, alıcıların onaylarının sisteme yüklenmesinden kaynaklı, tüketicilerin iletişim adreslerinin yanı sıra hangi hizmet sağlayıcılardan hizmet aldıklarına dair büyük ve niteliği itibariyle önemli bir veri, özel hukuk tüzel kişisi olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş. tarafından depolanacaktır. Bunun yanı sıra söz konusu yönetmelik hükümleriyle, hizmet sağlayıcıların mevcut izinli veri tabanlarının da İYS’ye yüklenmesine ilişkin mevzuat düzenlemeleri yapılarak; elektronik ileti gönderme talebi olan, bu sebeple İYS’ye kaydolan tüm hizmet sağlayıcı veya aracı hizmet sağlayıcıların veri tabanlarında kayıtlı bulunan tüm kullanıcılarını kapsayan bir veri tabanını İleti Yönetim Sistemi A.Ş.’nin elde etme imkanı getirilmiştir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik ve getirilen diğer mevzuat değişiklikleriyle İleti Yönetim Sistemi

⁵³ 01.06.2020 tarihinden önce alıcılar tarafından hizmet sağlayıcıya verilen onayların İYS’ye yüklenmesi gerektiğine ilişkin süre, Ticaret Bakanlığı tarafından üç ay ertelenerek 01.09.2020 şeklinde güncellenmiştir. İYS’ye kaydedilen onayların alıcılar tarafından kontrol edilme tarihi de yine üç ay ertelenerek 01.12.2020 olmuştur. Bkz. “İleti Yönetim Sistemi Sürelerinin Ertelenmesi Hakkında,” Duyurular, Elektronik Ticaret Bilgi Platformu, son değiştirilme 23.05.2020, <https://www.eticaret.gov.tr/duyurular/10012/detay>.

⁵⁴ RG. 28.08.2020, S. 31227.

⁵⁵ İlgili yönetmelik değişikliği ile hizmet sağlayıcılar tarafından İYS’ye onaylı dataların yüklenmesi tarihi 01.09.2020, onayların alıcılar tarafından kontrol edilme tarihi ise 16 Ocak 2021 tarihine ertelenmiştir.

A.Ş., Türkiye'deki neredeyse tüm tüketicilerin kişisel veri niteliğindeki iletişim bilgilerine erişebilecektir. Dahası İleti Yönetim Sistemi A.Ş., hizmet sağlayıcılara verilen onaylar sayesinde telefon numarası/e-posta adresleri sisteme kaydedilen tüketicilerin hangi alanlara ilgileri olduğuna ilişkin tüketici profillerine erişebilecek ve bunları depolayabilecektir. "Bir özel hukuk tüzel kişisi olan" İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin, uhdesinde bulunan kişisel verilerin korunması bakımından zafiyet oluşturabilme ihtimali bulunmaktadır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu⁵⁶ madde 3/1-d uyarınca kişisel veri, "*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*" şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı Kanun'un 5.maddesinde ise kişisel verilerin işleme şartlarından söz edilmektedir. 6563 sayılı Kanun'un 11.maddesinin 4.fıkrasıyla Ticaret Bakanlığı'nın yalnızca sistemi kurma işlevini devredebilmesine rağmen kurulan sistemin işletilmesini de devrettiği, dahası devredilen bu yetkinin TOBB'a devredilmiş olmasına rağmen herhangi bir yasal dayanak olmadan TOBB tarafından özel hukuk tüzel kişisi olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye devredildiği göz önünde bulundurulduğunda; ilgili kişinin açık rızası olmadan verilerin işlenebilmesine olanak sağlayan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 5.maddesi uyarınca, İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin alıcılara ait kişisel verileri depolamaya, dolayısıyla işlemeye yetkili olmadığı düşünülmektedir.

Ayrıca, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 6.maddesine göre, "*kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri*" olarak kabul edilmektedir. "Özel nitelikli veriler", bir başkası tarafından öğrenildiğinde, özel nitelikli kişisel veri sahibi olan ilgili kişinin⁵⁷ "ayrımcılığa maruz kalabilmesine sebep olabilecek nitelikte"

⁵⁶ RG. 07.04.2016, S. 29677.

⁵⁷ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m.3/1-ç, "İlgili kişi: Kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi, ... ifade eder."

veriler olup;⁵⁸ ilgili kişinin rızası olmadan özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. Tüketicinin hangi alanlara ilgi duyduğu bilgisi, özel nitelikli kişisel veri olmaya müsait bir kavramdır. Tüketicinin sağlık hizmetlerinden faydalandığı hastane bilgisi sağlığıyla ilgili kişisel verisini, hangi mağazalardan alışveriş yaptığı ise kişinin kılık kıyafetine, dinine, mezhebine veya diğer inançlarına, cinsel hayatına ilişkin tercihlerini gösterebileceğinden “özel nitelikli kişisel veri” sayılır.⁵⁹ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 6. maddesinin 2. ve 3.fıkralarında ise, “kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi gibi amaçların dışında sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceği” belirtilmiştir. Ticari elektronik iletiler, kişinin alışveriş yaptığı mağaza bilgisine ve dolayısıyla inanç ve cinsiyet gibi çeşitli tercihlerine ilişkin bilgiye erişilmesine olanak sağladığından ve hastaneler tarafından gönderilen iletilerde ise iletinin içeriğine ve gönderildiği hastane bilgisine göre sağlık verisine ilişkin verilerle ilgili kişinin kimliğinin belirlenebilir olması sağlanabileceğinden; iletinin yönetim sisteminde verilerin toplanarak, ilgili kişinin rızası olmaksızın bu verilerin işlenemeyeceği açıktır.

İleti Yönetim Sistemi’nde hangi göndericiler tarafından hangi tarihte alıcıya ileti gönderildiği verisinin ve alıcılara ilişkin bilgilerin bulunduğu onaylı rehberlerin depolanmasının kişisel verileri işlemek anlamına geldiği gerçeği düşünüldüğünde; İleti Yönetim Sistemi’nin, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun ilgili madde hükmünde belirtilen haller ve amaçlar dışında kalması sebebiyle, İleti Yönetim Sistemi A.Ş. tarafından söz konusu verilerin işlenebilmesi için alıcıların bu yönde açık rızalarının bulunması şarttır.

⁵⁸ Cemil Kaya, “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 69, no. 1-2 (2011): 325-327.

⁵⁹ İbrahim Korkmaz, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 124 (2016): 94-96.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 16.10.2018 tarih ve 2018/119 sayılı kararında, alıcının onayını almadan veya 6698 sayılı Kanun'un 5.maddesinin 2.fıkrasında yer alan işleme şartlarından herhangi biri bulunmadan ticari elektronik ileti gönderilmesi halinde, alıcıya ait kişisel verileri işlemiş olanların faaliyetlerinin durdurulması gerektiği ifade edilmiştir.⁶⁰

Ticari elektronik iletiler kapsamında işlenen kişisel verilere ilişkin üzerinde durulması gereken bir başka husus ise elektronik ticaret ve ticari elektronik iletilere ilişkin ayrıntılı hükümler içeren 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile bu kanundan daha sonraki bir tarihte yayımlanan ve kişisel verilere ilişkin genel nitelikli hükümler içeren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerinden hangisinin öncelikli olarak uygulanacağı sorunsalıdır. Bu çerçevede öğretilerde farklı görüşler bulunmaktadır. *Polater*, bu ayrımın konu bazında yapılması gerekli olduğu düşüncesiyle birlikte; ticari elektronik iletiler kapsamında işlenen kişisel verilere ilişkin her konuda tek seferde özel kanun-genel kanun ayrımı yapmanın yerinde olmayacağı, bazen özel kanun olan 6563 sayılı Kanun'un bazense 6698 sayılı genel nitelikli Kanun'un uygulanabileceği kanaatinde. Bu kapsamda, ticari elektronik ileti gönderiminde alıcıdan alınacak onaya ilişkin; 6698 sayılı Kanun'da kişisel verilerin işlenmesi aşamasında ilgili kişiden alınan onayın açık rıza şeklinde olması yeterli görülürken, bir başka deyişle rızaya ilişkin tek şart örtülü olmaması haliyken; 6563 sayılı Kanun'da ve bu kanun dolayısıyla çıkartılan ilgili yönetmeliklerde görüleceği üzere, alıcıdan alınan onayın alınma şeklinin de onayın geçerlilik şartı olarak kabul edildiğinden söz edilmektedir. Bu bakımdan, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre daha özel nitelikte olduğu belirtilerek; alıcının onayı alınırken özel nitelikli bu ilkelelerin öncelikli olarak uygulanması gerektiği ifade edilmektedir.⁶¹

⁶⁰ ""Veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından ilgili kişilerin e-posta adreslerine veya SMS ya da çağrı ile cep telefonlarına reklam bildirimleri/aramaları yönlendirilmesinin önüne geçilmesi " ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 16/10/2018 Tarihli ve 2018/119 Sayılı İlke Kararı," Kişisel Verileri Koruma Kurumu, erişim tarihi Ekim 18, 2020, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5299/2018-119>.

⁶¹ Salih Polater, "Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri," *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no. 1 (2019): 5.

Alıcıdan alınan onaya ilişkin *Çekin* ise; her ne kadar elektronik ticarete ilişkin kişisel verilerin işlenmesi hususunda 6563 sayılı Kanun, 6698 sayılı Kanun'a göre daha ayrıntılı ve özel nitelikli hükümler içerse de; ilgili konuda görece daha genel hükümler içeren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerinin ticari elektronik iletilerin gönderimi hususunda uygulanabilirliğinin olmadığı, başka bir ifadeyle bu konularda başvurulması gereken tek kaynağın 6563 sayılı Kanun olacağı düşüncesinin yerinde olmadığı kanaatindedir. İlgili mevzuatta ticari elektronik iletilerin gönderilmesi safhasında alıcıdan alınan onayın kimden, ne zaman ve ne şekilde alınabileceği hususlarına yer verilmiş olsa da; onay kavramı ile kastedilenin ne olduğuna değinilmediği görüldüğünden; açıkça tanımlanmamış olan onay kavramının 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda yer verilen açık rıza kavramı olduğundan söz etmektedir.⁶² *Kaya* da her iki kanunun kendi alanlarında özel nitelikli hükümler içerdiğine değinerek; kendi alanlarına ilişkin hususlarda beraber uygulanabilecekleri düşüncesindedir.⁶³ Sonuç olarak, onay kavramına ilişkin bu durum göstermektedir ki; özel nitelikli kanun ile genel nitelikli kanun birlikte uygulanarak kendilerine yer bulabilmektedir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun "İstisnalar" başlıklı 28. maddesinde ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasından istisna tutulan hallerden bahsedilmiş ve sayılan haller arasında da İYS'ye yönelik bir düzenlemeye yer verilmemiş olması ve 6563 sayılı Kanun veya başka bir kanun ile İYS hakkında istisna getirilmemiş olması sebebiyle özel hukuk tüzel kişisi olan İletim Yönetim Sistemi A.Ş.'nin; Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndan istisna tutulması mümkün değildir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 12. maddesinde veri sorumlusunun veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu kapsamda veri sorumlusu, kişisel verilere ilişkin

⁶² Mesut Serdar Çekin, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), 218-219.

⁶³ Kaya, Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler, 159.

hukuka aykırı her türlü faaliyetin engellenebilmesi amacıyla gerekli tüm teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. Nitekim, Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 07.11.2019 tarih ve 2019/332 sayılı kararında, ticari elektronik ileti olan SMS'in alıcının onayı olmadan ve 6698 sayılı Kanun'un 5.maddesinin 2.fıkrasında yer alan işleme şartlarından herhangi biri bulunmadan gönderilmiş olması ve ilgili SMS'in onayı bulunmayan bir alıcıya gönderilmesi hususunda veri sorumlusunun gerekli teknik ve idari tedbirleri almamış olması sebebiyle idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.⁶⁴ İlgili Kanun'un 12.maddesinin 2.fıkrasında ise kendi adına kişisel verilerin başka bir gerçek veya tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde bu kişilerin de veri sorumlusuyla birlikte veri güvenliğine ilişkin tedbirlerin alınması bakımından müştereken sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır. İYS'yi kurmak ve yönetmekle yükümlü kuruluş olan İYS A.Ş.'nin bu bağlamda 6698 sayılı Kanun çerçevesinde veri işleyen statüsünde olacağı ve bu sebeple kişisel verilerin İYS üzerinden ihlali halinde hizmet sağlayıcıyla birlikte sorumlu tutulacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 12.maddesiyle "hizmet sağlayıcıların", "aracı hizmet sağlayıcıların"ın ve "Kuruluş"un kişisel verilerin korunmasına yönelik tedbir almaları gerektiğinden bahsedilmiş⁶⁵ ancak söz konusu mevzuatta ileti yönetim sistemini kuran ve işleten İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin

---

⁶⁴ ""Bir doktor tarafından ilgili kişinin cep telefonu numarasının herhangi bir veri işleme şartına dayanmaksızın işlenmesi ve ilgili numaraya reklam/bilgilendirme içerikli mesaj gönderilmesi" hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 07/11/2019 Tarihli ve 2019/332 Sayılı Karar Özeti," Kişisel Verileri Koruma Kurumu, erişim tarihi Ekim 18, 2020, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6624/2019-332>.

⁶⁵ Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in "Kişisel verilerin korunması" başlıklı 12.maddesine göre, "(1) Hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcı (Ek ibare:RG-4/1/2020-30998) ile Kuruluş, bu Yönetmelik çerçevesinde yapmış olduğu işlemler ve sunduğu hizmetler nedeniyle elde ettiği verilerin, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla muhafazasından ve hukuka aykırı olarak bunlara erişilmesini ve işlenmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludur.

(2) Kişisel verilerin; üçüncü kişilerle paylaşılabilmesi, işlenebilmesi ve başka amaçlarla kullanılabilmesi için ilgili kişiden önceden onay alınması gerekir."

kişisel verilere ilişkin hangi yükümlülöklere tabi olması gerektiği hususunda bir hükme yer verilmemiştir. Bu durum, Anayasa'nın 20.maddesinin 3.fıkra hükmünde yer verilen kişisel verilerin korunması ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

İleti yönetim sisteminin internet sitesinde yer alan⁶⁶, "tüm izinler ve iletişim adresleri, ulusal veri tabanlarında saklanacak, böylelikle veri güvenliği sağlanacaktır" ifadesi bir tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda, şayet İleti Yönetim Sistemi A.Ş. ile paylaşılacak veriler, ulusal veri tabanlarında saklanacaksa, bir özel hukuk tüzel kişisine ulusal veri tabanlarına erişim imkanı verilmesi ne kadar doğrudur? Cevaplandırılması gereken bir başka soru, Türkiye'deki neredeyse tüm tüketicilerin iletişim bilgilerinin bir anonim şirkete devredilmesi, ilerideki bir zaman diliminde bilgi güvenliği zafiyetiyle veya söz konusu verilerin bir anonim şirket tarafından suistimal edilmesi gerçekliğiyle karşılaşmamıza sebep olabilir mi?

Kanaatimizce, tüketicinin kişisel verilerinin İYS'ye aktarılacağına dair kendi rızasıyla onay verilmesi haricinde, hizmet sağlayıcılara tüketiciler tarafından İYS kurulmadan önce verilen onayların İYS'ye yüklenmesi veya İYS aktif hale geldikten sonra verisinin İYS'ye yüklenmesini istemeyen tüketiciye ticari elektronik ileti gönderilmeyeceği hususlarının hukuki dayanağı bulunmadığı görölmektedir. Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in 7.maddesinin 9.fıkrasıyla hizmet sağlayıcının, alıcının ticari elektronik ileti onayı vermesi halini sunulan hizmetin ön şartı olarak ileri süremeyeceği hükmünün bulunduğu bir yönetmelikte, kişisel verisinin özel hukuk tüzel kişisi olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye teslim edilmesini kabul etmeyen bir tüketicinin elektronik ileti alma hakkından mahrum bırakılması uygun bir yaklaşım olmayacaktır.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 10.maddesinde belirtilen kişisel verilerinin "hangi amaçla" ve "kimlere" aktarılabilirliği, "kişisel verileri toplama yöntemi ve hukuki sebebi" gibi hususlar, her hizmet sağlayıcı tarafından alınan izin kapsamında farklıdır.

⁶⁶ "Nasıl Çalışır?," İleti Yönetim Sistemi, erişim tarihi Mart 30, 2020, <https://iys.org.tr/iys/nasil-calisir>.

Kişisel veriyi işleme faaliyetlerinden biri sayılan iletişim bilgilerinin aktarılacak⁶⁷ üçüncü kişi sayılan İYS tarafından depolanabilmesine ilişkin; Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in yayım tarihinden önce ne hizmet sağlayıcılara ne de tüketicilere, kurulacak olan ticari elektronik ileti yönetim sisteminin bir özel hukuk tüzel kişisi tarafından kurulup yönetileceği ve verilerinin İYS tarafından hangi amaçlarla işleneceği duyurulmadığından; İYS'ye aktarılacak olan verilerin çoğunun hukuki dayanağı bulunmayacaktır. "Kişisel verilerin aktarılması" hususunda, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 8.maddesinin 3.fıkrasında "Kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır." ifadesi yer almaktadır. 6563 sayılı Kanun'un 11.maddesinin 4.fıkrasında ticari elektronik ileti onaylarının kurulan sisteme aktarılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Her ne kadar, ilgili Kanun hükmünde kurulacak olan sistemin Ticaret Bakanlığı tarafından işletileceği anlamı çıksa da kamu tüzel kişisi olmayan ve ticari kaygıyla hareket eden bir özel hukuk tüzel kişisine hizmet sağlayıcılar tarafından söz konusu iletişim verilerinin aktarılacak zorunda bırakıldığı görülmektedir. Bu sebeple, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 8.maddesinin 3.fıkrasının İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin faaliyetine hukuki dayanak oluşturacağı söylenemez. Dolayısıyla Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlükte iken "özel hukuk tüzel kişisi olan" İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve İYS'nin işlerlik kazanması mümkün görünmemektedir.

SONUÇ

2014 yılında yayımlanan Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile başlayan süreç, 2015 yılında Ticari İletişim ve Ticari Elektronik Hakkında Yönetmelik ile devam etmiş, 2016 yılında Kişisel Verileri Koruma Kanunu yayımlanmasına binaen ticari elektronik iletilere dair önemli düzenlemeler yapılması gerekliliği hasıl olmuşken; 2020 Ocak ayında Ticari İletişim ve Ticari Elektronik

---

⁶⁷ Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun "Kişisel verilerin aktarılması" başlıklı 8.maddesinin 1.fıkrasına göre, "Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın aktarılamaz."

İletiler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile getirilen ticari elektronik ileti yönetim sistemiyle, alıcılardan alınan onayların takibi, iletilerin yalnızca onay verilen ve sisteme kayıtlı göndericiler tarafından gönderilebilmesi ve izinsiz gönderilen iletilere ilişkin şikayet süreçlerinin takibi sağlanmak amaçlanmıştır.

Kurulan ticari elektronik ileti yönetim sistemiyle ilgili yapılan mevzuat değişiklikleriyle, sistemin yapılış amacının dışına çıkılarak; onayların sisteme kaydedilmesi başlığı altında alıcılara ait iletişim bilgilerinin ileti yönetim sistemine kaydedilmesi, gönderici ve alıcı arasında gizli bilgi niteliğinde olan ve yalnızca kanunen yetkilendirilmiş ve kamu hukuku tüzel kişisi olan idare tarafından kendisine verilen yetki ölçüsünde haberleşmenin izlenebilmesine aykırı bir ortam sağlanması ve idare tarafından yerine getirilmesi gereken şikayet sürecinin takibinin kanunen yetkili olmamasına rağmen özel hukuk tüzel kişisine gördürülmesi gibi bir dizi işleyişe ilişkin yetki, yönetmelik ile Kuruluş adıyla anılan özel hukuk tüzel kişisi olan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'ye tanınmıştır. İleti Yönetim Sistemi'nin ve ilgili mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesiyle; kişisel verilerin korunması hakkı, sözleşme hürriyeti, haberleşmenin gizliliği ilkesi ve benzeri Anayasa ile koruma altına alınan "temel hak ve özgürlüklerin" yanı sıra idarenin düzenleyici işlem yapma yetkisinin temelleri sayılan idarenin kanuniliği ilkesi ve yönetmeliklerin kanuna aykırı olmaması gibi ilkeler göz ardı edilmiştir.

Anayasa, kanun, yönetmelik ve idarenin diğer düzenleyici işlemlerinin normlar hiyerarşisi çerçevesinde bütünlük taşıması gerekirken; yetki çatışmasına yol açacak mevzuat düzenlemeleri, oluşturulmak istenen ticari elektronik ileti gönderim sürecinin iyice karmaşıklaşmasına ve menfaatleri çatışan hizmet sağlayıcı, aracı hizmet sağlayıcı, alıcı gibi sürecin aktörlerinin, bu durumdan olumsuz yönde etkileneceği endişesine kapılmalarına yol açmıştır.

KAYNAKÇA

- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Chitty, William, Nigel Barker, Michael Valos ve Terence A. Shimp. *Integrated Marketing Communications*. South Melbourne: Cengage Learning Australia, 2011.
- Çekin, Mesut Serdar. *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- E-Devlet. "Ticari Elektronik İleti Şikayet Sistemi." Erişim tarihi Mart 20, 2020. <https://www.turkiye.gov.tr/gtb-ticari-elektronik-ileti-sikayet-sistemi>.
- Elektronik Ticaret Bilgi Platformu. "İleti Yönetim Sistemi Sürelerinin Ertelelenmesi Hakkında." Duyurular. Son değiştirilme 23.05.2020. <https://www.eticaret.gov.tr/duyurular/10012/detay>.
- Gözler, Kemal ve Gürsel Kaplan. *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2018.
- Günday, Metin. *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınevi, 2017.
- Hamamcıoğlu, Esra. "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu." *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 35 (2018): 43-72.
- International Chamber of Commerce E-Business, IT and Telecoms Commission. "ICC Policy Statement on 'Spam' and Unsolicited Commercial Electronic Messages." Erişim tarihi Mart 25, 2020. https://www.intgovforum.org/Substantive_1st_IGF/spam.pdf.
- İkizler, Metin ve M. Sinan Başar. "Spam'in Zararları ve Spam İle Hukuki Mücadele: ABD Örneği ve Türk ve Avrupa Birliği Hukukları İle Karşılaştırılması." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 2 (2006): 91-114.
- İleti Yönetim Sistemi Nedir? Erişim tarihi Mart 29, 2020. <https://iys.org.tr/iys/nedir>.
- İleti Yönetim Sistemi Sıkça Sorulan Sorular. Erişim tarihi Mart 28, 2020. <https://iys.org.tr/iys/sss>.
- İleti Yönetim Sistemi. "İleti Yönetim Sistemi Nedir?." Erişim tarihi Mart 29, 2020. <https://iys.org.tr/iys/nedir>.

- İleti Yönetim Sistemi. "İleti Yönetim Sistemi." Erişim tarihi Mart 29, 2020. <https://iys.org.tr/>.
- İleti Yönetim Sistemi. "Nasıl Çalışır?." Erişim tarihi Mart 30, 2020. <https://iys.org.tr/iys/nasil-calisir>.
- İleti Yönetim Sistemi. "Sıkça Sorulan Sorular." Erişim tarihi Mart 28, 2020. <https://iys.org.tr/iys/sss>.
- İleti Yönetim Sistemi. Erişim tarihi Mart 29, 2020. <https://iys.org.tr/>.
- Kaya, Cemil. "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 69, no.1-2 (2011): 317-334.
- Kaya, Ferman. *E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Kaya, Mehmet Bedii. *Elektronik Ticaret Hukuku Ticari Elektronik İletiler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. "'Veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından ilgili kişilerin e-posta adreslerine veya SMS ya da çağrı ile cep telefonlarına reklam bildirimleri/aramaları yönlendirilmesinin önüne geçilmesi" ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 16/10/2018 Tarihli ve 2018/119 Sayılı İlke Kararı." Erişim tarihi Ekim 18, 2020. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5299/2018-119>.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. "'Bir doktor tarafından ilgili kişinin cep telefonu numarasının herhangi bir veri işleme şartına dayanmaksızın işlenmesi ve ilgili numaraya reklam/bilgilendirme içerikli mesaj gönderilmesi" hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 07/11/2019 Tarihli ve 2019/332 Sayılı Karar Özeti." Erişim tarihi Ekim 18, 2020. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6624/2019-332>.
- Korkmaz, İbrahim. "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no.124 (2016): 81-152.
- Kotler, Philip, Veronica Wong, John Saunders ve Gary Armstrong. *Principles of Marketing*. Harlow Essex: Pearson Education Limited, 2005.
- Lin, Hsin-Hui, Hsien-Ta Li ve Yi-Shun Wang. "Factors Influencing the Success of Permission-Based E-mail Marketing Websites: An Integrated Perspective." İç. *Handbook of Research on Technology Adoption, Social Policy, and Global Integration*, editör Mehdi Khosrow-Pour, 300-327. Hershey, PA: IGI Global Business Science Reference, 2017.

- Memiş, Tekin. "Hukuki Açıdan Kitlelere E-posta Gönderilmesi." *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* V, no. 1-4 (2002): 431-444.
- Merve Şahin ve Aurelien Francillon. "On the Effectiveness of the National Do-Not-Call Registries." CONPRO 2018, Workshop on Technology and Consumer Protection, Co-located with the 39th IEEE Symposium on Security and Privacy, 24 May 2018, San Fransisco, CA, USA, EUROCOM. Erişim tarihi Ekim 15, 2020. <http://www.eurecom.fr/en/publication/5530/download/sec-publi-5530.pdf>.
- Okay Tekinsoy, Özge. "Kolluk." İç. *İdare Hukuku*, editör Turan Yıldırım, 469-531. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Polater, Salih. "Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no.1 (2019): 1-20.
- Tan, Turgut. "Sözleşme Özgürlüğüne Kamunun Müdahalesi." İç. Prof. Dr. Yıldırım Uler'e Armağan, editör Muhammed Erdal, 513-524. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Thomson Reuters Practical Law . "Commercial Electronic Message (CEM)." Erişim tarihi Mart 20, 2020. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextData=\(sc.RelatedInfo\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-011-5204?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextData=(sc.RelatedInfo)&firstPage=true&bhcp=1).
- Türkiye Bankalar Birliği. "2010 Rekabet Mektubu." Erişim tarihi Ekim 16, 2020. https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/1592/2010_Rekabet_Mektubu.pdf.

KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA İNTERNET ORTAMINDAKİ ASILSIZ BİLGİ PAYLAŞIMLARININ ÖNLENMESİ

*Prevention of Sharing Misleading Information in Internet with
Regard to the Comparative Law*

Ahmet Taha GEDİKLİ*

Öz

Son 10 yıl içerisinde internet kullanıcı sayısının artması ile birlikte sosyal medya kullanıcı sayısı da çok büyük bir artış göstermiştir. Bu platformlar her ne kadar bilgi paylaşımı ve haber alma imkânlarını sağlasa da, teyit edilmemiş bilgilerin özellikle sosyal medya kullanıcıları tarafından çok hızlı ve kontrolsüz bir şekilde sunulmasına, asılsız bilgi paylaşımlarının milyonlarca kullanıcı tarafından görülmesine, tekrar paylaşılmasına ve neticede kamu düzeninin bozulmasına kadar giden birçok soruna yol açmaktadır.

Bu durumun en güncel ve somut örneği ise; Covid-19 pandemisi sürecinde internet ortamındaki dezenformasyonlar olmuştur. Yaşanan bu zorlu süreçte, kurumlar tarafından yeterli tedbirler alınmadığına dair asılsız haberler ortaya çıkmış, sahte profiller açılarak, anonim hesaplar üzerinden gerçek dışı görüntü ve sesler kullanılarak çeşitli paylaşımlar yapılmıştır. Neticede kamuoyunu endişeye düşürmek, korku ve paniğe sevk etmek için sosyal medya platformları çok sık bir şekilde kullanılmıştır. Salt bu durum dahi,

---

* Ankara Adliyesi Hâkim ve Savcı Adayı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Programı Öğrencisi, ahmettaha.gedikli@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2306-749X.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 21.07.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.12.2020.

internetteki bilgi kirliliğinin önlenmesi için çeşitli düzenlemeler yapılması ihtiyacını göstermektedir. Çalışmamızda öncelikle konu ile ilgili kavramlara yer verilmiş, akabinde bu alandaki hukuki düzenleme ihtiyacını ortaya koyabilmek açısından karşılaştırmalı hukuktaki güncel örnekler incelenmiştir. Bu doğrultuda birçok dünya ülkesinde bu konu ile ilgili kapsamlı düzenlemelerin son üç yıl içerisinde yapıldığı görülmüştür. Ülkemizde sosyal medya yasası olarak bilinen hukuki düzenlemeye neden ihtiyaç duyulduğu ayrı bir perspektiften değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dezenformasyon, Asılsız Bilgi Paylaşımları, Yalan Haberler, Sosyal Medyanın Düzenlenmesi.

Abstract

Along with the increase in the number of internet users in the last 10 years, the number of social media users has grown tremendously. It is true that the ability to share and receive information is now extremely easy; however, social media users spread enormous amounts of unconfirmed information very quick, thereby causing many problems, sometimes even leading to disrupting the public order. As a result, fake news and info pollution has already become a serious problem.

The most up-to-date and solid example of this situation was the disinformation in social media during the Covid-19 pandemic period. In this challenging period, lots of fake news have emerged stating that the measures taken by the authorities were insufficient, countless numbers of fake social media profiles were opened worldwide by anonymous people, who immediately shared false images, voices and news. Social media platforms and networks were deliberately used just to drive the public in to the panic and anxiety. This fact alone implies that it is now necessary to make some new regulations in the field. In this study, the basic terms relating to the topic were explored first. After that, current examples in comparative law were analyzed in order to see how the other countries react to this problem. As a matter of fact, we have observed that, comprehensive regulations related to this issue were

legalized in the other countries in the past three years. With such result, we tried to approach the necessity of the new regulation known as "Social Media Law" from a different standpoint.

Key Words: Disinformation, Sharing Misleading Information, Fake News, Regulating Social Media.

GİRİŞ

Dünya ülkelerinin çok büyük bir bölümü, interneti kullanmaya başlamasının hemen ardından sosyal medya ile tanışmıştır. İletişime yeni bir anlam kazandıran sosyal medya ile her türlü bilgi ve verinin paylaşılması hiç olmadığı kadar hızlanmış, bir o kadar da kolaylaşmıştır. Fakat bu durum aynı zamanda kontrol edilmesi zor olan bir güç doğurmuştur.

Yalnızca 15-20 yıllık bir süreç içerisinde toplumun hayatında bu kadar yer edinen sosyal medyanın çeşitli suistimalleri de beraberinde getirdiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bu platformlar her ne kadar çeşitli veri paylaşımlarını ve haber alma imkânlarını getirir de, teyit edilmemiş birçok bilginin sunulmasına, asılsız bilgi paylaşımlarının birçok kullanıcı tarafından görülmesine, paylaşılmasına ve neticesinde kamu düzeninin bozulmasına kadar giden sorunlara yol açmaktadır. Bunun en güncel ve somut örneği ise Covid-19 pandemisi sürecinde internet ortamındaki dezenformasyonlardır. Yaşanan bu zorlu süreçte, kurumlar tarafından yeterli tedbirler alınmadığına dair asılsız haberler ortaya çıkmış, sahte profiller açılarak, anonim hesaplar üzerinden gerçek dışı görüntü ve sesler kullanılarak çeşitli paylaşımlar yapılmış, neticede kamuoyunu endişeye düşürmek, korku ve paniğe sevk etmek için çeşitli sosyal medya platformları çok sık bir şekilde kullanılmıştır. Salt bu durum dahi, internetteki bilgi kirliliğinin önlenmesi için çeşitli düzenlemeler yapılması ihtiyacını göstermektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, sosyal medya ifade özgürlüğünün kullanıldığı, herkesin düşüncesini özgürce paylaşabildiği bir alandır. Bununla birlikte ifade özgürlüğünü kullanırken sosyal medyanın alelâde bir ortam olmadığı, teyit edilmemiş ve kaynağı bilinme-

yen bilgilerin paylaşılmaması gerektiği, bir diğer deyişle sorumluluk ve bilinçle hareket edilmesi gereken bir ortam olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu sorumluluğun bireylere yüklenebilmesi için şüphesiz hem bir bilinç uyandırılmalı hem de uyulması gereken hukuk kuralları getirilmelidir. Ancak sorumluluk sadece kullanıcı-larda değil, Alman Sosyal Medya Kanunu'nun genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, sosyal medya platformlarının da bu alanda sorumluluğu bulunmaktadır.

Bu çalışma ile, internet ortamındaki asılsız bilgi paylaşımları-na/dezenformasyon sorununa karşılaştırmalı hukuktaki düzenleme-leri inceleyerek dünya ülkelerinin bu konudaki aksiyonlarını görebilmek ve Türkiye'de de yaşanan benzer sorunların çözümüne bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bunu yaparken öncelikle sosyal med-yada dezenformasyon kavramı incelenmiş, karşılaştırmalı hukukta son dönemlerde yapılan yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Araş-tırma göstermiştir ki, özellikle son 2 yıl içerisinde ifade özgürlüğüne önem verdiği bilinen Avrupa Ülkeleri dahil bir çok ülke, kendi sosyo-kültürel ve siyasi ihtiyaçlarını gözetererek, dezenformasyonu engelle-meye yönelik yeni ve katı hukuki düzenlemeler getirmiştir. Çalışma-mızın sonuç kısmında bu doğrultuda öneride bulunulmuştur.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; sosyal medya yasamızın yürürlüğe girmesinin akabinde diğer ülkelerde olduğu gibi çeşitli tartışmaların ortaya çıktığı da düşünüldüğünde, dünya ülkelerinin düzenlemele-rinin incelenmesi ayrıca önem arz etmektedir.

I. DEZENFORMASYON KAVRAMI

Türk Dil Kurumu'na göre "bilgi çarpıtma" şeklinde ifade edilen dezenformasyon, yanlış bir haber ile bireyi, toplumu, devleti yıpr-atmak maksadıyla bilgi yayma anlamına gelmektedir.

Bir başka tanıma göre ise "Yanlış bir şekilde yönlendirmeyi amaçlayan asılsız bilgiler" olarak tanımlanmıştır.¹ Günümüzde sahte belgeler, sahte web siteleri, sahte sosyal medya hesapları, sahte

¹ "Disinformation," Lexico, erişim tarihi Haziran 29, 2020, <https://www.lexico.com/definition/disinformation>.

haberler, asılsız bilgi paylaşımları, internet dolandırıcılığı, aldatıcı reklam ve hükümet propagandaları, dezenformasyonun sık görülen örnekleridir.² Yalana dayalı, asılsız bilgi içeren dezenformasyon, özellikle günümüzde oldukça tehlikelidir. Kültür, siyaset, sosyal ilişkiler, finans vb. birçok alanda yanıltıcı ve sahte bilgiler paylaşmak, öncelikle bireylerde mağduriyete yol açmakta, daha sonra kitlere yayılarak topluma ciddi hasarlar verebilmektedir.³

A. Sosyal Medyada Dezenformasyon

2000'li yılların başından itibaren internet kullanımının tüm dünyada çok hızlı bir şekilde artmaya başlaması, neredeyse her hane internete erişim imkânının olmasını sağlamıştır. We are Social ve Hootsuite şirketlerinin 2019 yılında yayınladıkları araştırma raporlarına göre dünya nüfusunun %56'sı internet kullanıcısı, %45'i sosyal medya kullanıcısıdır.⁴ Türkiye'de de 2019 yılı TÜİK Verilerine göre hanelerin %88'inde internete erişim vardır.⁵ Nüfusun ise %63'ü sosyal medya kullanıcısıdır. Bu istatistikler incelendiğinde; dezenformasyonun her geçen gün farklı bir boyuta ulaşabileceğini anlamak zor değildir. Çünkü sanal bir ortamda milyonlarca kişi anonim veya sahte hesaplarla sosyal medyada dolaşmakta, hiç bir denetime tabi olmadan her istediklerini paylaşabilmektedirler. Bunun için gerekli olan tek şey internete erişim imkânına sahip olmaktır. 20 yıl önce bir bilginin bu kadar hızlı paylaşılması ve yayılması mümkün değilken, hâlihazırda her türlü bilgi anında milyonlara ulaşmaktadır. Bu durum her geçen gün büyüyen bir tehlikeye işaret etmekte-

---

² Yusuf Erhan Ethem, "Sosyal Medyada Dezenformasyon" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019), 31.

³ Don Fallis, "A Functional Analysis of Disinformation," IDEALS, son değiştirilme Mart 1, 2014, https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/47258/278_ready.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

⁴ "2019 yılı İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri," Dijilopedi, son değiştirilme Şubat 1, 2019, <https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>.

⁵ "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2019," TÜİK, son değiştirilme Ağustos 27, 2019, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574).

dir. Araştırmalarda da belirtildiği üzere, sosyal medya platformlarında bilgiyi paylaşma konusunda evrensel bir standart yoktur. Bu durum bilgilerin çarpıtılmasına, sahte haberlerin sanal ortamda dolaşmasına, gerçeğe ulaşmanın önünün kapanmasına yol açmaktadır.

Sosyal medyada dezenformasyon çok çeşitlidir. Sosyal medya platformlarının çeşitliliği ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gün geçtikçe şekillendiği de görülmektedir. Bunlar arasında hâlihazırda, Twitter botları, sosyal medya trolleri, asılsız bilgi paylaşan art niyetli kişiler bulunduğu gibi, ülkelerin seçim kampanyalarına müdahale edebilecek derecede güçlü veri manipülasyonları ve yalan haberler de kullanılabilir. Bu çok ciddi bir meseledir. Yaşanmış örneklerde de görüldüğü üzere demokrasileri tehdit edebilecek boyutlara ulaşabilmekte ya da toplumda anlık krizlere yol açıp endişe ve korkuyu tetikleyebilmektedir. Bu noktada önemli bir kavramdan daha söz etmek gereklidir. “Post-Truth” olarak bilinen bu kavram, ABD’de 2016’da yapılan başkanlık seçimleri ile İngiltere’nin Brexit kararının gündem olduğu dönemde, gerçeklerden uzak sahte haberlerin yaygınlaşması ile ortaya çıkmıştır. Post-Truth kavramı “Nesnel gerçeklerin yerini duyguların ve inançların aldığı durumlara işaret eden, hakikat ile yalanın iç içe geçtiği bir dönem”i ifade etmektedir. Ayrıca Oxford sözlüğü tarafından yılın kelimesi olarak seçilmiştir.⁶

Post-Truth dönem, esasında tam da yaşadığımız dönemi ifade etmektedir. Çünkü kitle iletişim faaliyetlerinin her haneye girmesi ile bu dönemin başladığı belirtilmektedir. Bu kavramın getirdiği en önemli sorun ise, konumuz ile ilgili olarak yalan haberlerin üretilmesi ve önceki dönemlerden çok daha hızlı yayılmasıdır. Dolayısıyla sosyal medya platformlarında dezenformasyon post-truth dönemde artmıştır. Bunun bir sorun olduğunun göstergelerinden biri de, yine internet ortamında hem ülkemizde hem de dünya ülkele-

⁶ Ali Fikret Aydın, “Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci,” *Asya Studies* 4, no. 12 (Haziran 2020): 77, <https://doi.org/10.31455/asya.740420>.

rinde doğruluk platformları adı verilen bazı sitelerin kurulmuş olmasıdır. Bu siteler, çeşitli gazetecilik örgütleri ile çalışmakla beraber kamu hizmeti amacıyla sivil toplum kuruluşları tarafından da kurulmaktadır. 2015 yılında bu bağlamda bir ağ oluşturmak amacıyla firstdraftnews.com kurulmuş, çeşitli medya kuruluşları ile çok sayıda kurum üye olmuştur. Ayrıca haber ve makalelerin doğruluğunun teyidi için 2017 yılında Google da bilgi doğrulama hizmeti vermeye başlamıştır.⁷

Bu veriler de göstermektedir ki, dezenformasyon kişi ve kurumların mücadele etmeye çalıştığı bir sorundur. Sebep olacağı durumlar da göz önüne alındığında, bu mücadelenin bağımsız kuruluşlara bırakılması yeterli değildir. Zira bu tip kuruluşların yaptırım yetkisi bulunmamaktadır. Neticede bireylerin doğru habere ulaşma özgürlükleri sekteye uğramakta, kamu düzeninin bozulması ihtimali ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla dezenformasyonun önlenmesi için hukuki düzenlemelerden bahsetmek gerekecektir.

B. Avrupa Komisyonunun Dezenformasyon Tanımı ve Kapsamı

Avrupa Komisyonu, 2018 yılında internet ortamındaki sahte haberlere ve dezenformasyonlara ilişkin bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda iletişim ve sosyal medya şirketlerinin üst düzey yetkililerinin de (Facebook, Twitter, Google, Wikipedia vb. şirketlerden yönetici pozisyonundaki kişiler) görüş ve kanaatleri alınarak günümüzde internet ortamındaki dezenformasyon sorununa farklı çerçevelerden çözüm bulunmaya çalışılmıştır.⁸ Rapora göre dezenformasyon çok yönlü bir problem olup tek bir kaynağı bulunmadığından belirli bir çözümü yoktur. Ayrıca dezenformasyonun bazı çeşitleri ise sadece sosyal medyadan kaynaklanmaktadır.

---

⁷ Aydın, "Post-Truth Dönemde," 80.

⁸ "Uzmanların Sahte Haberler ve Çevrimiçi Dezenformasyon Hakkındaki Nihai Raporu," Avrupa Komisyonu, erişim tarihi Temmuz 1, 2020, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.

Rapor, sosyal medyada dezenformasyonun çeşitli kaynaklarının olabileceğini belirtmiştir. Bunlardan birincisi politik aktörlerdir. Örneğin, yabancı hükümetler veya bir ülkedeki gruplar medyadaki bütünlüğü zayıflatmak için aktif olarak çalışıp bazı dengeleri değiştirebilmekte, sahte haberler çıkartıp bunları yayabilmektedirler. İkincisi, medyadaki aktörlerdir. Medyadaki haber sağlayıcıların hepsi aynı standartlarda çalışmamaktadır. Doğru ve güvenilir haberi ulaştırmaları gerekirken çeşitli sebeplerle bu da her zaman mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla dezenformasyona medyanın kendisi de sebep olabilir. Üçüncüsü ise sivil toplum örgütleridir. Bunlar arasında kar amacı gütmeyen gazeteciler, toplum yararına çalışan kuruluşlar örnek verilmiştir. Asılsız bilgi paylaşımlarında, bu kuruluşlar da rol oynayabilirler. Bununla birlikte elbette ki bireylerin kendileri de dezenformasyonun baş aktörü olabilirler. Çünkü teyit edilmemiş bir bilgiyi, güvenilir olmayan bir haberi paylaşmak bir anda bireylerden topluma yayılmasına sebep olmaktadır. Dördüncüsü ise dijital medyanın rolüdür. Sosyal ağlar ve mesajlaşma uygulamaları bir taraftan bilginin paylaşılması için kolaylık getirirken, diğer taraftan teyit edilmemiş bilginin yayılmasında da rol oynamaktadır.

Raporda dezenformasyonun kaynakları incelendikten sonra tehditlerin ne kadar büyük ve karmaşık olabileceği üzerinde durulmuştur. Buradan varmak istediğimiz sonuç ise şudur: asılsız bilgi paylaşımları ve dezenformasyon hem ülkelerin, hem toplumların hem de uluslararası kuruluşların gündemine girmiş ciddi bir meseledir.

C. Dezenformasyonun Ortaya Çıkış Şekilleri

Dezenformasyon, asılsız bilgi paylaşımları ve sahte haberler kasıtlı yapıyorsa çeşitli stratejiler doğrultusunda yapıldığı da araştırmalarda yer almaktadır.⁹ Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

---

⁹ Chris Uchenna Agbedo ve Ebere Celina Krisagbedo, "Lying Honestly for Government: Linguistic Manipulation as Disinformation Strategy in Nigeria," *Innovare Journal of Social Sciences* 2, no. 4 (2014): 19.

- Hedef alınan kesime yanıltıcı bilgiler sunarak olumsuz yorumlara neden olmak,

- Hedef alınan kesime, gerçek bilgiyi destekliyor ve savunuyor imajı çizerek daha sonra o bilgiyi geçersiz kılacak, hedeften uzaklaştırarak yorumlarda bulunmak,

- Hedef alınan kesime fazladan çarpıtıcı bilgiler eklemek.

Bu sayılanlar kasıtlı olarak yapılan dezenformasyonda izlenen yollardır.

Sosyal ağlar kişiler arası iletişim ve etkileşimi sağlayan online ortamlardır. Facebook, Twitter veya Youtube platformlarının toplumsal olaylarda yardım amaçlı bilginin yayılması için kullanıldığı da görülmektedir. Bununla birlikte bu durum avantaj gibi gözükse de, paylaşılan her bilgi asıl haberden uzaklaşıp asılsız bilgi paylaşımlarının ortaya çıkmasına, sahte haberlerin yayılmasına yol açmaktadır. Bu durum da zaman zaman toplumda algının değişmesine, duruma göre endişe ve korku uyanmasına, tepki için gruplar oluşmasına yol açmaktadır.¹⁰

Sosyal medyada dezenformasyonun çeşitlerini ve hangi şekillerde ortaya çıkabileceğini görmek için Covid-19 süreci çok güncel bir örnek olmuştur. Tüm dünya ülkeleri kendi sağlık sistemlerine odaklanıp bu meseleyi kendi içinde çözmeye çalışırken, birçok ülkede binlerce asılsız haber yapılmış, hükümetler bir de bu haberlerle mücadele etmek durumunda kalmıştır. Örneğin Türkiye’de Covid-19 vakaları görülmeye başlandığı günlerde Sağlık Bakanlığı’nın kaşe, imza ve logoları kullanılarak asılsız bazı belgeler Twitter’da yayınlanmış,¹¹ Covid-19 şüphelisi bir hastaya ait olduğu ileri sürülen bir fotoğraf birçok şehirde farklı hastanelerde farklı hikâyelerle pay-

¹⁰ Necla Toprak, “İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Misinformasyon ve Dezenformasyon” (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2015), 45.

¹¹ “Coronavirüs sahteciliği deşifre oldu,” Sabah Gazetesi, son değiştirilme Mart 16, 2020, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/16/corona-virus-sahteciligi-desifre-oldu-sahte-belgelere-inanmayin>.

laşılmıştır.¹² Sağlık Bakanlığı tarafından her gün yayınlanan vaka tablosunun sahte bir versiyonu yapılarak sosyal medyada dolaşıma sokulmuştur.¹³ Neticede kimin hangi saikle hareket ettiğini anlamak çok güç bir hale gelmektedir.

Bu durumun önüne geçebilmek için önlemlerin ivedilikle alınması gerekmektedir. Aşağıda da inceleyeceğimiz üzere birçok ülke son 3 yıl içerisinde bu durumları engelleyebilmek adına hukuk sistemlerinde bu alanda önemli değişiklikler yapma yoluna gitmiş ve dezenformasyonla mücadele etmek için yeni kanunlar çıkarmıştır.

D. Dezenformasyona Yönelik Türkiye’de Uygulanan Yaptırımlar

Birçok ülkede dezenformasyona yönelik hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Türkiye’deki düzenlemelere bakıldığında dezenformasyona yönelik bir cezai yaptırım bulunmamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yalan haber yaymaya yönelik yalnızca bir madde bulunmakla beraber, söz konusu madde yalnızca savaş durumlarını kapsamaktadır.¹⁴ Özel hukuk bağlamında incelendiğinde

¹² “Bir şüpheli vaka nasıl yedi farklı kenti gezdi,” Teyit.org, son değiştirilme Mart 20, 2020, <https://teyit.org/bir-supheli-vaka-nasil-yedi-farkli-kenti-gezdi/>.

¹³ “Sosyal medyada sahte koronavirüs tablosu dolaşıma sokuldu,” Yeni Akit Gazetesi, son değiştirilme Nisan 20, 2020, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sosyal-medyada-sahte-koronavirus-tablosu-dolasima-sokuldu1193918.html>.

¹⁴ Söz konusu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 323. maddesi şu şekildedir:

Savaşta yalan haber yayma:

(1) Savaş sırasında kamunun endişe ve heyecan duymasına neden olacak veya halkın maneviyatını sarsacak veya düşman karşısında ülkenin direncini azaltacak şekilde asılsız veya abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yayan veya nakleden veya temel milli yararları zarar verebilecek herhangi bir faaliyette bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Eğer fiil;

a) Propagandayla,

b) Askerlere yönelik olarak,

c) Bir yabancı ile anlaşma neticesi,

İşlenmişse, verilecek ceza on yıldan yirmi yıla kadar haptistir.

(3) Fiil, düşmanla anlaşma neticesi işlenmişse müebbet hapis cezası verilir.

ise bu tip haberler sebebiyle mağdur olanların cevap ve düzeltme haklarının saklı olduğu ve maddi ve manevi tazminat davaları açabilecekleri düzenlenmiştir. Bununla birlikte bunların etkinliği tartışmalıdır. Çünkü bireyler kendi mağduriyetleri, kişilik hakkı ihlalleri için haklarını arayabilirler. Fakat asılsız bir haberi teyit etmeden toplumda infial uyandırma maksatlı paylaşım yapan birinin sorumluluğuna gitmek için yeterli düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum sorumluluğa gidip ceza tesis etmek adına değil, bireyleri bir paylaşım yaparken iki kez düşünmeye sevk etmek açısından önemlidir. Aksi takdirde doğru ve güvenilir habere ulaşmakta gün geçtikçe zorlaşacaktır.

Bu konuda 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” da yapılan değişiklikleri içeren ve 31 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7253 sayılı Kanun önemli bir adımdır. Zira bu kanun ile sosyal ağ sağlayıcısının tanımı yapılmış, sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’de temsilci bulundurma zorunluluğu getirilmiş, erişimin engellenmesinden önce “içeriğin çıkarılması” yolu düzenlenmiş, sosyal ağ sağlayıcısının “içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” ile “özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesini” gerektirecek başvurulara 48 saat içinde cevap vermekle yükümlü olacağı belirtilmiştir. Ayrıca kanunda geçen düzenlemelere muhalefet halinde sosyal ağ sağlayıcılarına yönelik para cezaları ile internet trafiği bant genişliğine yönelik müdahaleler dahil bir çok yeni müeyyide de düzenlenmiştir.

Mevzuatımızdaki büyük bir boşluğu gidermek üzere yapılan bu değişiklikler incelendiğinde, kişilik hakları ve özel hayatın gizliliğini

---

(4) Savaş zamanında düşman karşısında milletin direncini tehlikeyle karşı karşıya bırakacak şekilde yabancı paraların değerini düşürmeye veya itibarı amme kağıtlarının değeri üzerinde etki yapmaya yönelik hareketlerde bulunan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası verilir.

(5) Dördüncü fıkrada yazılı fiil, bir yabancı ile anlaşma sonucu işlenmişse ceza yarısı; düşmanla anlaşma sonucu işlenmiş ise bir katı oranında artırılır.

ihlal eden eylemlere karşı yapılacak başvurularda hızlı bir sonuç alınarak söz konusu ihlalin engellenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Çünkü bu şekilde sosyal ağ sağlayıcıları ile kurulan temsilcilikler vasıtasıyla doğrudan bir iletişim kurulabilecek ve içeriğin çıkarılması veya duruma göre erişimin engellenmesi sağlanabilecektir. Diğer yandan, yeni düzenlenen raporlama yükümlülüğü gereğince sosyal ağ sağlayıcılarının faaliyetleri ile ilgili istatistiksel ve kategorik bilgileri içeren raporları altı aylık dönemlerle hazırlamaları ve yayınlamaları gerekmektedir.

Söz konusu yasa kapsamlı olmakla beraber, internet ortamındaki asılsız bilgi paylaşımlarının önlenmesi yani dezenformasyonun engellenebilmesi açısından özel bir hüküm içermemektedir. Yasanın gerekleri yerine getirildiğinde kurulacak sistemde muhatap bir temsilci bulunması ve kişilik hakkı ihlallerine yönelik etkin bir şikâyet sistemi kurulması beklenmekle beraber asılsız bilgi paylaşımları için henüz kesin bir çözüm getirilmemiştir.

Esasında geç kalınmış bir düzenleme olarak kabul edilecek bu yasa, aşağıda incelenecek diğer ülke örneklerinde görülebileceği üzere ülkemize has bir durum olmayıp, bilakis birçok ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde hazırladıkları yasalara benzemektedir. Bu düzenlemeler her ülkenin kendi siyasi ve sosyo-kültürel yapısı ile kendi tecrübeleri doğrultusunda hazırlanmış olup, farklılıklar içermektedir. Konumuz mukayeseli hukuk olduğundan ülkemizdeki bu yeni ve önemli yasanın içeriği ile ilgili yalnızca bu öz bilgilere yer verilmiştir.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SAHTE HABERLER, DEZENFORMASYONLAR VE ASILSIZ BİLGİ PAYLAŞIMLARINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Bu bölümde son yıllarda yukarıda da tanımını incelediğimiz sosyal medyada dezenformasyona ilişkin olarak ülkelerin hukuk sistemlerinde yapmış oldukları değişikliklerden dikkat çekici olan bazı örnekler yer verilmiştir. Söz konusu değişiklik yapan ülkeler incelendiğinde, 2017 yılından sonra yani yaklaşık 3 yıllık bir süreç içerisinde bu değişiklikleri yaptıkları görülmüştür. Bunun en büyük

sebebi ise, Rusya'nın ABD seçimlerine yönelik sosyal medyada manipülasyon yaptığı iddialarıdır. Avrupa Ülkeleri dahil olmak üzere, bir çok ülke aynı duruma maruz kalmamak için ivedilikle önlem mahiyetinde bazı tedbirler almışlardır. Aşağıda bu düzenlemelere yer verilecektir.

A. Almanya

Almanya'da İnternet Ortamındaki faaliyetlere ilişkin olarak öncelikle 2007 yılında Telemedya Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunda faaliyet yürüten aktörler, sorumluluklar ve erişimin engellenmesine dair konular ele alınmıştır. 2017 yılında ise Almanya, The Network Enforcement Act (NetzDG-Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun¹⁵) kanununu çıkararak sosyal medya sitelerindeki yasadışı içeriklerin, sahte haberlerin ve özellikle nefret söylemlerinin hızlı bir şekilde ortadan kaldırılmasını amaçlamıştır. Hemen belirtmek gerekir ki bu kanun her ne kadar sosyal medya platformlarındaki birçok hukuka aykırı içeriğin ortadan kaldırılmasını amaçlasa da, doğrudan asılsız bilgi paylaşımını veya dezenformasyonu engellemeye yönelik olarak çıkarılmamıştır. Kanunun gerekçesi incelendiğinde; sosyal medyada ırkçılık ve nefret söylemleri içeren paylaşımlara hızlı bir müdahale edilmesinin gerekliliğinin ön planda olduğu görülmektedir.¹⁶ Diğer yandan sosyal medya sitelerinin sorunların ortadan kaldırılması noktasında yetersiz kaldığına da dikkat çekilmiştir. Youtube'un suç teşkil eden içeriği %90 oranla kaldırdığı, Facebook'un sadece %39'una müdahale ettiğini, Twitter'ın ise %1'de kaldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla burada sosyal ağ işletmelerinin sorumluluk alması gerektiği, mevcut sistemin sorunları çözemediği, yeni hukuk kurallarının ve cezai so-

---

¹⁵ Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (Haziran 2020): 2.

¹⁶ "FAQ: Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks (NetzDG)," Federal Ministry of Justice and Consumer Protection, erişim tarihi Haziran 2, 2020, <https://www.bmjv.de/SharedDocs/FAQ/EN/NetzDG/NetzDG.html>.

rumluluğun internetteki suçlara karşı düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁷

Kanunda gösterilen hukuka aykırı içerikler tespit edildiğinde, söz konusu içeriğin yayından kaldırılması için sosyal ağ işletmelerine 24 saat süre tanınmıştır. Aksi takdirde 50 milyon Euro'ya kadar cezalar verilmesi öngörülmüştür. Kanun ile Alman vatandaşlarının, kanuna aykırı bir paylaşımı tespit edilenler hakkında ihbarda bulunması mümkün hale gelmiştir. Ayrıca "uyar-kaldır" şeklinde işleyecek bir şikâyet sistemine dair düzenleme getirilmiştir. Yargı yolunu kullanmadan önce herhangi bir şekilde kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünen kişi, doğrudan sosyal medya işletmesine başvurarak hukuka aykırı içeriğin engellenmesini ya da çıkartılmasını talep edebilmektedir.¹⁸ Kanunun "minimum 2 milyon" kayıtlı kullanıcısı olan sosyal medya siteleri için geldiği de belirtilmiştir.

Alman Sosyal Medya Kanunu, devletlerin sosyal medya platformları ile iletişimde en önemli sorunlarından biri olan "muhatap bulma" hususuna da bir çözüm getirmiştir. Buna göre sosyal medya platformları Almanya'da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemek zorundadır. Ayrıca bir de irtibat kişisi belirlemeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda Almanya'da Facebook yüzlerce kişiyi işe almak zorunda kalmış, böylece Almanca bilen moderatörler istihdam edilerek "paylaşım silme birimleri" oluşturmuştur. Bu şekilde hukuka aykırı paylaşımlara müdahale imkânı sağlanmıştır. Aynı şekilde Twitter'ın da Almanca bilen ve hukuk geçmişi olan kişileri istihdam ettiği fakat Avrupa'daki merkezi olan Dublin'den bu paylaşımları takip ettikleri rapor edilmiştir.¹⁹ Burada sosyal medya sitelerinin hukuka aykırılık denetimini yapmadıkları, fakat Alman yasalarını bilmeleri gerektiği, çünkü Alman yasalarına aykırı bir paylaşım varsa o zaman müdahale etmeleri gerektiği, yani bir nevi bunu bilmelelerinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Böylece Almanya esasında

¹⁷ "FAQ: Act to Improve."

¹⁸ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 43.

¹⁹ "Tough new German Law Puts tech firms and free speech in spotlight," The Guardian, son değiştirilme Ocak 5, 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/05/tough-new-german-law-puts-tech-firms-and-free-speech-in-spotlight>.

sosyal medya sitelerine önemli bir sorumluluk getirmiş ve hukuku bilmesi gereken kişileri istihdam etmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumun sağladığı bir diğer kolaylık ise, Alman kolluk ve adli makamlarının taleplerini karşılayacak bir muhatabın hazır bulunacak olması ve kurumlar arasında işbirliği imkânlarının artmasının sağlanacak olmasıdır.²⁰

Kanunda ayrıca hukuka aykırı içerik kavramı kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve Alman Ceza Kanunu'na atıf yapılarak, kanunda sayılan çeşitli suçların bu kapsama gireceği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda atıf yapılan suçlardan herhangi birisi internet ortamında paylaşırsa, hakkı ihlale uğrayan kişi herhangi bir mahkemeye başvurmadan, doğrudan sosyal ağ işletmesine başvurabilecek ve söz konusu içeriğin kaldırılmasını talep edebilecektir. Burada dikkat çekici bir husus ise, sosyal ağ işletmecisi böyle bir talep ile karşılaştığında haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ya da özgürlüklerin kısıtlandığı savunmasını yapamayacaktır.²¹

Alman Sosyal Ağ Kanunu ile bir raporlama yükümlülüğü de getirilmiştir. Buna göre "Bir yıl içerisinde hukuka aykırı içerikten dolayı yüzden fazla şikâyet alan sosyal ağ işletmeleri, platformlarında kanuna aykırı içerikle ilgili şikâyetlerin ele alınması hakkında her 6 ayda bir Almanca rapor hazırlamakla" yükümlü kılınmışlardır. Bu şekilde, sosyal ağ işletmeleri hem hukuka aykırı içeriklerle kendileri etkin mücadele etmeye çalışacak ve daha az şikâyet almayı hedefleyecekler, hem de şikâyet eden kullanıcı hukuki olarak kendini güvende hissedecektir.²²

Kanun elbette tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle kişilerin bilgiye ulaşması ve ifade özgürlüğü noktasında bazı kısıtlamalar getirdiği, adli bir denetimin olmadığı şeklinde tartışmalar ortaya çıkmıştır.²³

---

²⁰ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 39.

²¹ Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 20.

²² Kent, "Alman Sosyal Ağ Kanunu," 21.

²³ "Germany: Flawed Social Media Law," Human Rights Watch, son değiştirilme Şubat 14, 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>.

Dezenformasyon ile mücadele her ne kadar bu Kanunun içeriğinde belirtilmese de özellikle suç teşkil edecek bir boyutu varsa dezenformasyonu kapsadığı da anlaşılmaktadır. Gerekçesinde sahte haberlerin zaman zaman “zararlı söylentiler”e sebep olduğu,²⁴ yeni Kanunun bu tip dezenformasyonları da kapsadığı belirtilmektedir.

Almanya'nın bu kanunu, hükümetlerin sosyal medya platformlarının hukuka uymasını sağlamaktaki en önemli örneklerinden biri olarak görülmektedir.

B. Bangladeş

Bangladeş 2018 yılı Eylül ayında 48 Sayılı “Digital Security Act”²⁵ ismini verdiği kanunu kabul etmiştir. Siber suçlarla mücadele amacıyla²⁶ çıkartılan kanun dijital ortamdaki suçların tanımlanması, önlenmesi, engellenmesi ve diğer konuları içermektedir. Cezai yaptırım olarak hem para hem de hapis cezaları içermektedir. Ayrıca bu konularda Kanuna uyulup uyulmadığını takip etmek amacıyla bir dijital güvenlik birimi kurulacağı da yine Kanunda belirtilmektedir.

Bangladeş'in bu Kanunu esasında dezenformasyon sorunu ile de mücadeleyi kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Kanun birçok suç tipini tanımlamış olmakla birlikte 25. maddesi çalışmamız için özel bir önem arz etmektedir. Zira söz konusu maddenin 1. fıkrasının b

²⁴ “FAQ: Act to Improve.”

²⁵ “President signs digital security bill into law,” Dhakatribune, son değiştirilme Ekim 8, 2018, <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/2018/10/08/president-signs-digital-security-bill-into-law>.

²⁶ 48 Sayılı Bangladeş Dijital Güvenlik Kanununun giriş bölümünde kanunun amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “The Act is enacted to ensure National Digital Security and enact laws regarding Digital Crime Identification, Prevention, Suppression, Trial and other related matters” (Kanun, ulusal dijital güvenliği sağlamak için yapılmış ve Dijital Suçları Tanımlama, Önleme, Engelleme, Kovuşturma ve ilgili konulara ilişkin diğer düzenlemeleri yürürlüğe koymak için çıkarılmıştır.). Bkz. “Bangladesh Digital Security Act,” Bangladesh Government's e-Government Computer Incident Response Team, erişim tarihi Haziran 15, 2020, <https://www.cirt.gov.bd/wp-content/uploads/2018/12/Digital-Security-Act-2018-English-version.pdf>.

bendi²⁷ geniş bir tanıma yer vererek; *“herhangi bir bilgiyi ülkenin imajına zarar verecek şekilde veya karmaşa çıkarmak amacıyla yaymak veya yayınlamak, yanlış olduğunu bilmesine rağmen bir bilginin tamamını veya bir kısmını aynı amaçlarla yaymak veya yayınlamak”* şeklinde dezenformasyonun önemli bir şeklini ele almıştır. Bu doğrultuda 3 yıla kadar hapis cezası veya para cezası öngörülmüştür. Ayrıca tekerrür söz konusu olduğunda cezalar artırılmaktadır.

Kanunun yapılmasına Bangladeş’te 2018 yılında bir seçim mitinginde yaşanan bir olay sebep olmuştur. Üst düzey bir hükümet danışmanı, iktidar partisindeki bazı siyasi aktivistleri, hem gerçek hem de sahte isimler kullanmak suretiyle sosyal medyada hesaplar açarak daha aktif olmaya teşvik etmiştir. Hükümetin daha sonra bu şekilde bilgi dezenformasyonunun yayılmasını önlemek için bir izleme mekanizması kurması gerekmiştir. Kanunun çıkarılmasının akabinde birçok kişinin yasaya aykırılıktan tutuklandığı ve soruşturma açıldığı, bu durumun ifade özgürlüğünü engellediği belirtilmektedir.²⁸

---

²⁷ Bangladeş Dijital Güvenlik Kanununun 25 maddesinin tam metni;

25) Publishing, sending of offensive, false or fear inducing data-information, etc.:-

(1) If any person in any website or through any digital medium-

a. Intentionally or knowingly sends such information which is offensive or fear inducing, or which despite knowing it as false is sent, published or propagated with the intention to annoy, insult, humiliate or denigrate a person or

b. Publishes or propagates or assists in publishing or propagating any information with the intention of tarnishing the image of the nation or spread confusion or despite knowing it as false, publishes or propagates or assists in publishing or propagates information in its full or in a distorted form for the same intentions, Then, the activity of that person will be an offense under the Act.

(2) If any person commits any offense mentioned within sub section (1), the person will be penalized with imprisonment for a term not exceeding 3(three) years or fine not exceeding 3(three) lacs taka or with both.

(3) If any person commits the offense mentioned in sub-section (1) for the second time or recurrently commits it then, he will be punished with imprisonment for a term not exceeding 5(five) years or with fine not exceeding 10 (ten) lacs taka or with both.

²⁸ “Freedom on the Net 2019 Bangladesh,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 17, 2020, <https://freedomhouse.org/country/bangladesh/freedom-net/2019>.

C. Belarus

Freedom House tarafından Basın Özgürlüğünün “bulunmadığı” ülke olarak tanımlanan Belarus’un internet kısıtlamaları da oldukça orantısız ve keyfi olarak işletilmektedir. Belarus Medya Yasası’nın 38. maddesine göre bir siteyi engellemek için hiç bir hukuki işlem gerekmemekte, yalnızca idari otoritenin kararı yeterli olmaktadır.

Çalışmamızın konusu ile ilgili olarak yine 2018 yılında Belarus Hükümeti Medya Kanunu’nda önemli bazı değişiklikler yapmıştır. Öncelikle Enformasyon Bakanlığı’nın (Ministry of Information) içeriği engelleme ve filtreleme yetkileri genişletilmiş, siteleri herhangi bir şekilde uyarmadan, hukuki bir sürece tabi tutmadan engellemesi ve kapatması sağlanmıştır. Hatta daha ileri gidilerek ulusal çıkarlara zarar verici, lekeleyici veya hukuka aykırı içerik bulundurmaları durumunda sosyal medya platformlarını engelleme ve web site sahiplerini doğrudan sorumlu tutma yetkisine sahip olmuştur. Ayrıca anonim kişilerin bıraktıkları yorumlardan dahi site sahibi sorumlu tutulabilmektedir.²⁹

D. Çin

Çin, dezenformasyon ve asılsız bilgi paylaşımları konusunda dünyadaki en katı kurallara sahip ülkelerden biridir. Çin Hükümeti son 10 yıl içerisinde birçok internet sitesini ve sosyal medya platformunu yasaklamıştır. Google dünyada en çok kullanılan arama motoru iken Çin’de erişilememektedir. Bunun temel sebebi ise Çin Hükümeti’nin politikaları ile ilgili olup, Çin Hükümeti’nin Google’dan kullanıcıların çeşitli bilgilerini kendileri ile paylaşmasını istemesi, Google’ın ise bu teklifi kabul etmemesidir.³⁰

²⁹ “Belarus Media Law Could Get Even More Repressive,” Reporters without Borders (RSF), son değiştirilme Mayıs 2, 2018, <https://rsf.org/en/news/belarus-media-law-could-get-even-more-repressive>.

³⁰ “Çin’de 7 yıldır yasaklı olan Google tekrar hizmete açılabilir,” Webtekno, son değiştirilme Haziran 16, 2020, <https://www.webtekno.com/cin-de-7-yildir-yasakli-olan-google-tekrar-cin-de-hizmete-acilabilir-h26495.html>.

Instagram, Twitter, Google, Facebook, Snapchat ile birlikte birçok internet sitesine erişim Çin’de yasaktır. Çin’de nüfusun %59.6’sine tekabül eden yaklaşık 829 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır.³¹

Dezenformasyon konusu ise Çin’de son derece dikkat edilen bir konudur. 2015 yılındaki bir düzenleme ile sosyal medyada asılsız haber paylaşmaya 7 yıla kadar hapis cezaları öngörülmüştür. Öyle ki; internet ortamındaki asılsız haberlerin tespiti için 2018 yılında yapay zeka kullanan ve otomatik olarak bu tip sahte haberleri saptayabilen mobil bir uygulama geliştirmiştir.

Hukuki düzenlemelere dayanarak Çinli otoriteler, sosyal medya şirketlerine her türlü dezenformasyon ve sahte haber paylaşımlarına karşı da doğrudan soruşturma başlatabilmektedirler. 2018 yılında siber ortamı denetleyen yetkili Çin Birimleri, Çin’de en popüler olan sosyal medya platformlarından Wechat, Weibo, Baidu Tieba’ya “şiddet, terör, sahte haberler, müstehcenlik” gibi gerekçelerle soruşturma açmışlardır. Bu şirketler soruşturma sonucunda hem özür dilemişler, hem de şirket politikalarını gözden geçireceklerini ve çok daha sıkı düzenlemeler yapacaklarını belirtmişlerdir. Çin’in tüm bu denetimleri sonucunda ise tam bir başarı elde edemediği belirtilmektedir. Çünkü aynı rapora göre, sahte haberler yayılmaya ve internet ortamını işgal etmeye devam etmektedir. Ayrıca 2018 yılında 180.000 Wechat kullanıcısı dezenformasyon yaptıkları gerekçesiyle ceza almışlardır.³²

Çin ayrıca konu ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip ederek denetimi genişletmektedir. Bunun en güncel ve somut örneği Çinli Otoriteler tarafından hazırlanan ve 2020 yılı Ocak ayında yürürlüğe giren bir düzenleme ile yapay zeka veya sanal gerçeklik ile oluşturulan sahte haberlerin yayınlanması ve paylaşılmasına ilişkin getirilen

³¹ “Freedom on the Net 2019 China,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 17, 2020, <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-net/2019>.

³² “How WeChat fights fake news with artificial intelligence?,” The Wechat Agency, son değiştirilme Ocak 2, 2018, <https://www.thewechatagency.com/wechat-fights-fake-news-artificial-intelligence/>.

kurallardır.³³ Bu düzenleme ile söz konusu teknolojiler kullanılarak yapılan asılsız ve kurgusal paylaşımların yaptırımı tabi olacağı belirtilmektedir. Günümüzde daha çok “deepfake”³⁴ olarak bilinen ve son 2 yıl içerisinde gittikçe yaygınlaşan bazı teknolojiler esasında dezenformasyonun ve siber suçların ciddi örneklerinden birisi haline gelebilecektir. Söz konusu teknoloji ile Cyberspace Administration of China (CAC) (Çin Siber Ortamlar Ofisi) tarafından belirtildiği üzere yapay zeka tarafından oluşturulan hiper gerçeklik seviyesinde bir kişinin görünümünü ve sesini oluşturan videolar oluşturulabilmektedir.³⁵ Ayrıca CAC tarafından yayınlanan bir açıklamada deepfake teknolojisinin “ulusal güvenliği tehlikeye düşürebileceği, sosyal istikrarı bozabileceği, sosyal düzene halel getirebileceği ve kişilerin meşru hak ve menfaatlerini ihlal edebileceği” dahi ifade edilmiştir.³⁶

Çin’in Deepfake teknolojisinin suistimaline yönelik spesifik bir düzenleme yapması esasında geleceğe yönelik bir yatırımdır. Çünkü gerçeğinden ayırt etmesi çok güç olan bu videoların politik liderler, kanaat önderleri veya toplumun önem verdiği herhangi bir kişi adına oluşturulması halinde, kısa sürede sosyal medya platformları üzerinden yayılması ve kaos oluşturabilmesi ihtimali bulunmaktadır.

³³ Söz konusu kurallar “Cyberspace Administration of China (CAC) Deepfakes Policy – Çin Siber Ortamlar Ofisi Deepfakes Prensipleri” olarak geçmektedir. Bkz. “Deepfakes,” Belfercenter for Science and International Affairs, erişim tarihi Haziran 18, 2020, <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-10/tappfactsheets/Deepfakes.pdf>.

³⁴ “2020’yi bekleyen büyük tehlike Deepfake,” Habertürk, son değiştirilme Ocak 3, 2020, <https://www.haberturk.com/2020-yi-bekleyen-buyuk-tehlike-deepfake-2555490-teknoloji>.

³⁵ “China Seeks Out to Root Out Fake News and Deepfakes with new Online Content Rules,” Reuters, son değiştirilme Kasım 29, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-china-technology/china-seeks-to-root-out-fake-news-and-deepfakes-e-content-rules-idUSKBN1Y30VU>.

³⁶ “China is trying to prevent deepfakes with new law,” Business Insider, son değiştirilme Kasım 30, 2019, <https://www.businessinsider.com/china-making-deepfakes-illegal-requiring-that-ai-videos-be-marked-2019-11>.

E. Mısır

2017 yılında, Mısır İletişim ve Bilgi Teknolojileri Komitesi tarafından yapılan incelemede, iki aylık bir süre içerisinde 53.000 sahte haberin Mısır'da yayıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Üstelik bu haberlerin neredeyse tamamı sosyal medya platformları üzerinden yayılmıştır. Bu durumla mücadele etmek için Mısır parlamentosu, ilk etapta sadece beyanlarda bulunmuştur. 2018 yılı Eylül ayında ise, 500 internet sitesinin dezenformasyon yaptıkları gerekçesiyle engellendiği bildirilmiştir. Ayrıca, yine bu mücadelenin bir parçası olarak, Facebook ve Twitter'dan sahte haberler paylaşan bazı bireylere soruşturmalar açılmıştır.³⁷

2018 yılı Şubat ayında, BBC'nin hazırladığı Mısır'daki insan hakları ihlalleri raporuna istinaden, Mısır Başsavcılığı tarafından, *"kamu düzenliğine zarar veren, bireylerde endişe ve korku oluşturan"* dezenformasyon içerikli bilgiler ve sahte haberlere karşı yeni bir ihbar hattı kurulmasına karar verilmiştir. Neticede, artık vatandaşlar resmi ihbar kanalları olan Whatsapp hesabı üzerinden dahi bu tarz sahte haberleri bildirebilmektedirler.³⁸

Mısır hükümeti, söz konusu sahte haberlerin ve internet ortamındaki dezenformasyonun önlenmesi için durumun ciddiyetine istinaden ayrıca 3 hukuki düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemelelerin amacı; sosyal medya platformları da dahil olmak üzere basılı ve her türlü çevrimiçi medyada bilgi paylaşımı ve bilgilerin doğruluğunun teyit edilebilmesi olarak açıklanmıştır. Söz konusu düzenlemeler; 2018 yılında çıkarılan 175 Sayılı Siberle Mücadele ve Bilgi Teknolojisi Suçları Kanunu, 180 Sayılı Basın ve Medyanın Düzenlenmesi Kanunu ile 1937 tarihli 58 Sayılı Ceza Kanunu'nda yapılan çeşitli değişikliklerdir.

³⁷ "Initiatives to Counter Fake News: Egypt," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

³⁸ "Freedom on the Net 2019 Egypt," Freedom House, erişim tarihi Haziran 23, 2020, <https://freedomhouse.org/country/Egypt/freedom-net/2019>.

180 Sayılı Basın ve Medya Kanunu incelendiğinde, 4. maddesi, *“basın kurumlarının, medya kuruluşlarının ve haber sitelerinin Anayasa’da belirtilen ilkeleri ihlal eden herhangi bir bilgiyi yayınlamamasını”* şart koşmaktadır. Aynı madde Yüksek Medya Konseyi’ne, *“ulusal güvenliği tehdit ettiği varsayılan bilgiler içeren yayınların, gazetelerin, medya kuruluşlarının veya reklam malzemelerinin dağıtımını, yayınlanmasını veya işletilmesini yasaklama veya askıya alma yetkisi verir”* şeklinde devam etmektedir.

Kanunun 19. maddesi ise; doğrudan çalışmamızla alakalıdır. Zira söz konusu maddeye göre; Yüksek Medya Konseyi, takipçisi 5000’i geçen her türlü internet sitesi, blog veya sosyal medya hesabını, eğer sahte haberler yayınlıyorsa veya herhangi bir yasayı ihlal edip şiddeti teşvik ediyorsa, engelleme veya yayını durdurma yetkisine sahip olacaktır.³⁹ Burada kullanıcı sayısının belirtilmesi, belli bir popülerliğe sahip hesapların takip edilerek kontrolünü kolaylaştırabilecektir. Fakat özellikle Twitter göz önüne alındığında, zaman zaman çok daha az sayıda takipçisi olan hesapların dahi dezenformasyon içeren bilgileri yayabildiği ve kitlelere ulaştırabildiği bir gerçektir. Bununla birlikte paylaşılan bilginin yüksek kullanıcı sayılı hesaplar tarafından da paylaşılması durumunda müdahale imkânını kolaylaştırabileceği kanaatindeyiz.

Kanunun 22. maddesi; medya kuruluşlarının web sitelerinde yayınlanan herhangi bir asılsız bilgiyi, maddi bir tazminata gerek kalmaksızın düzeltmelerini şart koşmaktadır. Bu maddenin amacı belirtildiği üzere, medya kuruluşları tarafından yayınlanan sahte haberlerin, bu haberleri kaldırmak / düzeltmek bağlamında koşul olarak bir ödeme talep etmelerini engellemeye yöneliktir. Ayrıca yine bu madde çerçevesinde, sahte haber paylaşan internet sitesine kullanıcı tarafından bildirim yapıldıktan sonra, üç gün içinde söz konusu düzeltme veya kaldırma işlemini yapmak durumundadır.

Kanunun 101. maddesi ise; gereken tedbirleri almayan medya kuruluşlarına veya internet sitesi sahiplerine yönelik para cezalarını

³⁹ “Law 180 of 2018 Regulating the Press and Media,” Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

düzenlemektedir. Belirtildiği üzere cezalar 50.000 ile 100.000 Mısır Lirası arasında değişmektedir.

Mısır'ın 2018 tarihinde çıkarılan 175 Sayılı Siberle Mücadele ve Bilgi Teknolojisi Suçları Kanunu incelendiğinde ise öncelikle 7. madde uyarınca soruşturma makamına; ulusal güvenliği veya ekonomik istikrarı tehdit ettiği düşünülen içerikleri barındıran yerli veya yabancı web sitelerini engelleme veya askıya alma yetkisi vermektedir.⁴⁰

14. maddesinin 2. paragrafında ise; bir web sitesindeki bilgileri değiştirmek için "hack"leyen ya da bir bilgiyi değiştirip tekrar paylaşan kişilere verilecek hapis cezasının en az 2 yıl olacağını, 100.000 ile 200.000 Mısır Lirası para cezası da verilebileceğini düzenlemektedir. Kanununun 20. maddesinin 3. paragrafı, hükümete ait bir web sitesinde yayınlanan bilgileri silen, değiştiren, değiştirdikten sonra tekrar yayınlayan kişilere verilecek hapis cezasını ve 1 milyon ile 2 milyon Mısır Lirası arasında değişen para cezasını öngörmüştür.

Kanununun 9. maddesi ise, 175 sayılı kanunda suç sayılan herhangi bir eylemi gerçekleştirdiği düşünülen kişilere uygulanabilecek seyahat yasağını düzenleyen maddedir.

Mısır'ın konumuz ile alakalı 3. düzenlemesi ise, Mısır Ceza Kanunu'nda 2018 yılında yapılan değişikliktir. Buna göre, kanununun 80. maddesinin d bendinde, ülkenin mali güvenilirliğini zayıflatabilecek, ulusal çıkarlarına zarar verebilecek şekilde kasıtlı olarak asılsız bilgi paylaşan veya sahte haberler yayanlara 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası verileceğini belirtilmektedir.⁴¹

Neticede, Mısır'ın sahte haberlerle savaşmak adına birçok sıkı tedbiri son 3 yıl içerisinde almış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 2019 Nisan ayında, Anayasa referandumu sürecinde Mısır'da engellemeleri genişleten iki yeni mevzuatın daha eklendiği görülmektedir.⁴²

⁴⁰ "Egypt Law 175 of 2018, art. 7," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

⁴¹ "Egypt Penal Code art. 80(d)," Library of Congress, erişim tarihi Haziran 23, 2020, https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.

⁴² "Egypt tightens restrictions on media, social networks," Apnews, son değiştirilme Mart 19, 2019, <https://apnews.com/1540f1133267485db356db1e58db985b>.

Bu tür düzenlemeler nedeniyle internet özgürlüğünün daha da düştüğü Freedom House'un 2019 raporunda belirtilmektedir.⁴³

F. Fransa

Fransa Hükümeti, 2018 yılı içerisinde iki yeni kanun kabul ederek sahte haberlere karşı savaş açan bir diğer devlettir.⁴⁴ Fakat belirtmek gerekir ki bu kanunlar Fransa'da seçim dönemlerinde ve seçime 3 ay kala yapılan bilgi dezenformasyonunu engellemeye yöneliktir. Hükümetin resmi sitesinde bu kanunların yapılış gerekçesi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:⁴⁵

“Demokrasiye yeni bir tehdit olarak kabul edilen sahte haberlerin yayılmasıyla mücadele etmek için İngiliz Parlamentosu bir Soruşturma Kurulu oluşturmuştur, Almanya Parlamentosu bu doğrultuda kanun kabul etmiştir, İtalyan otoriteler ise sahte haberleri bildirmek için bir platform oluşturmuştur. Fransa'nın bu konuda eylemsiz kalması beklenemezdi.”

Söz konusu kanunlar; 772 sayılı Bilgi Manipülasyonuna Karşı Teşkilatlanma Kanunu ile 799 Sayılı Bilgi Manipülasyonu ile Mücadele Kanunu'dur. Bu kanunların her ikisi de oldukça tartışmalı bir şekilde kabul edilmişlerdir. Kanunların hükümetin kullanabileceği siyasi bir araç olarak kullanılabilmesi görüşüyle ağır eleştirilere tabi tutulmuşlardır. Hatta söz konusu kanunlar kabul edilmeden önce iki kez parlamento tarafından reddedilmiştir.

Bu Kanunların öngördüğü değişiklikler arasında çalışmamızla ilgili olarak 2 önemli nokta vardır.⁴⁶ Birinci olarak; yeni bir ara muhakeme işlemi başlatmaktadır. Seçimlere 3 ay kala bir bilgi manipülasyonu söz konusu olduğunda, görevlendirilen hâkimler, bilginin

⁴³ “Freedom on the Net 2019 Egypt.”

⁴⁴ “Fransa Yalan Habere Savaş Açtı,” NTV, son değiştirilme Kasım 21, 2018, <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransa-yalan-habere-savas-acti,uA5aLzz6UE2TaBQxKo51bw>.

⁴⁵ “Against Information Manipulation,” Gouvernement Français, erişim tarihi Haziran 25, 2020, <https://www.gouvernement.fr/en/against-information-manipulation>.

⁴⁶ “What does the future hold for French anti fake news laws,” Bird&Bird LLP, son değiştirilme Ocak 3, 2019, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2bd6dde0-6e3c-4055-bce5-fcf3a31b868a>.

yanlış olup olmadığına 48 saat içinde haberin içeriğine göre karar verecek, orantılı ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacaklardır. İkincisi ise, internet sunucuları ve hizmet sağlayıcılarına ve kullanıcılarına yalan haberleri yayınlamamaları konusunda uyarılarına ve gerekli ihbarlarda bulunulmasına dair bir yükümlülük getirmektedir. Ayrıca sahte haberlerin yayılmasının durdurulması için bir ihtiyati tedbir kararı vermek üzere görevlendirilen bir hâkim aşağıdaki üç kritere göre ihtiyati tedbir karar verebilecektir:⁴⁷

- Sahte haber açıkça ulaşılabilir ve görülür olmalı,
- Kitlelere ulaşması amacıyla hareket edilmiş olmalı,
- Barışın bozulmasına veya seçim sonuçlarını tehlikeye atma ihtimali bulunmalıdır.

Fransa seçim dönemindeki dezenformasyonlar sebebiyle seçim güvenliği ve demokrasiyi belirterek bu dönemlere yönelik bir kanun çıkarmıştır.⁴⁸ Bu durum ise, yapılan düzenlemelerin her ülkenin kendi siyasi ve sosyo-kültürel yapısının ve tecrübelerinin farklı olması ile ilgilidir. Çünkü Fransa, seçim döneminde Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'ı hedef alan birçok sahte haber ile uğraşmak durumunda kalmıştır.

G. Endonezya

Endonezya dezenformasyonla savaş konusunda en sıkı tedbirleri alan ülkelerden bir diğeridir. 2018 Ocak ayında, Endonezya'da yapılacak olan seçimlerde dezenformasyona yol açan bilgileri ve sosyal medyada sahte haberlerin paylaşımını engelleyebilmek ve bu doğrultuda istihbarat teşkilatına ve kolluk kuvvetlerine yardım edebilmek için Ulusal Siber Güvenlik Ajansı kurulmuştur.⁴⁹ Diğer yan-

⁴⁷ Gouvernement Français, "Against Information Manipulation."

⁴⁸ "Fransa yalan haberle mücadele yasası için harekete geçti," Euronews, son değiştirilme Ocak 4, 2018, <https://tr.euronews.com/2018/01/04/fransa-yalan-haberle-mucadele-yasasi-icin-harekete-gecti>.

⁴⁹ "Indonesia launches cyber agency to combat country's extremism and fake news," Southeast Asia Globe, son değiştirilme Ocak 5, 2018, <https://southeastasiaglobe.com/indonesia-cyber-security/>.

dan, sosyal medya şirketleri de hükümetle işbirliği yapmış ve sahte haberler ile birlikte pornografinin önlenmesi için çalışmaya başlamıştır. Endonezya Hükümeti ayrıca, yapay zeka ile çalışan ve çeşitli anahtar kelimeleri takip ederek sahte haberleri tespit etmeye yarayan bir sistem de kurmuştur.⁵⁰ Bilgi ve Teknoloji Bakanlığı pornografik içerikleri tespit edip engellemeye yarayan, yine yapay zeka ile çalışan bir yazılım kullanmaktadır.

Endonezya Hükümeti bu gelişmelerle yetinmemiş ve çalışmalarının konusu olan asılsız bilgi paylaşımlarını takip etmek üzere İletişim Bakanlığı bünyesinde bir birim kurarak 70 mühendis istihdam etmiş, bu mühendisler ile sosyal medya trafiğini 7/24 izleyerek dezenformasyonu tespit etmeyi amaçlamıştır. “Savaş Odası” olarak tabir edilen bu birim, 2018 yılı yazında seçimlere giden ülkede, dezenformasyonları engellemesi için oluşturulmuştur. Ayrıca hükümet bir web sitesi kurmuş, vatandaşların her türlü sahte haberi ihbar edebilecekleri bir ortam oluşturmuştur.

2019 Haziran ayında ise, “Müslümanların Siber Ordusu” isimli oluşumun bir üyesi nefret söylemleri ve sahte haberler nedeniyle tutuklanmıştır.⁵¹ Sebebi ise; anılan şahsın “Endonezya Hükümeti’nin Çin tarafından yönlendirildiği” sahte haberini sosyal medyada paylaşması ve toplumda korkuya yol açması olarak açıklanmıştır.

Yasal Düzenlemeler incelendiğinde ise öncelikle Endonezya’daki 2008 tarihli ITE (Electronic Information and Transaction) Kanunu ön plana çıkmaktadır. 2016 yılında revize edilip değişikliklere uğrayan bu kanun, internet ortamındaki yasakları, cezai ve hukuki sorumlulukları düzenlemektedir. Kanunda öncelikle kapsamlı

⁵⁰ “Government deploys artificial intelligence to combat internet hoaxes,” The Jakarta Post, son değiştirilme Ocak 31, 2018, <https://www.thejakartapost.com/news/2018/01/31/govt-deploys-artificial-intelligence-to-combat-internet-hoaxes.html>.

⁵¹ “Indonesia Arrests Muslim Cyber Army Member For Spreading Fake News And Hate Speech,” International Business Times, son değiştirilme Haziran 30, 2019, <https://www.ibtimes.com/indonesia-arrests-muslim-cyber-army-member-spreading-fake-news-hate-speech-2803728>.

olarak e-bilginin tanımı yapılmıştır.⁵² 27-37 arasındaki maddeleri ise yasak fiillere ilişkin hükümler getirmektedir.⁵³

Kanunun son halinde de çeşitli genişletmeler görülmektedir. Örnek olarak 27. maddesinin 3. fıkrası, hakaret/iftira kapsamını genişletmiştir. Buna göre, yine örnek vermek gerekirse, Facebook'ta gönderilerin başka bir kullanıcının adıyla etiketlenmesi durumu kanunda suç kabul edilmiştir. Ayrıca, özel sohbet mesajları, hakaret suçunun sanal ortamda işlenmesi için yeterli kabul edilmiştir.⁵⁴

H. İrlanda

İrlanda 2017 yılında kabul ettiği bir kanun ile birden fazla sahte hesap oluşturup sahte haber yayanlara dair cezalar getirmiştir.⁵⁵ Daha çok politik dezenformasyonların önüne geçmek için çıkarılan bu Kanun ile sosyal medyada 25 veya daha fazla hesap açan botlar kullanan şahıslar için 5 yıla kadar hapis ve 10.000 Euro'ya kadar para cezaları öngörülmüştür. Kanun; ABD seçimlerinin Rusya tarafından manipüle edildiği iddiasından sonra çıkarılmıştır.

İrlanda'nın dezenformasyonla mücadele için bunun haricinde henüz bir yasal düzenlemesi bulunmamaktadır.

---

⁵² "Law Of The Republic Of Indonesia No. 11 of 2008," Indonesian Legislation Translations, erişim tarihi Haziran 27, 2020, http://www.flevin.com/id/lgsso/translations/JICA%20Mirror/english/4846_UU_11_2008_e.html.

⁵³ Kanunun 1. maddesinin 1. Fıkrasında E-Bilginin tanımı şu şekildedir: "Electronic Information is one or a set of electronic data, including but not limited to text, sounds, images, maps, drafts, photographs, electronic data interchange (EDI), electronic mails, telegrams, telex, telecopy or the like, letters, signs, figures, Access Codes, symbols or perforations that have been processed for meaning or understandable to persons qualified to understand them."

⁵⁴ "Freedom on the Net 2019 Indonesia," Freedom House, erişim tarihi Haziran 27, 2020, <https://freedomhouse.org/country/indonesia/freedom-net/2019>.

⁵⁵ "In Ireland, lawmakers are trying to criminalize the use of bots to spread political misinformation," Poynter, son değiştirilme Aralık 8, 2017, <https://www.poynter.org/fact-checking/2017/in-ireland-lawmakers-are-trying-to-criminalize-the-use-of-bots-to-spread-political-misinformation/>.

I. Filipinler

2017 yılında Filipinler de, sahte haberle mücadeleyle ilişkin kanun çıkaran devletler arasına girmiştir.⁵⁶ “Yanılıcı İçerik ile Mücadele Kanunu” olarak adlandırılan düzenleme diğer ülkelerde olduğu gibi seçim zamanında çıkarılmıştır. Bununla birlikte 2019 yılında kanun daha kapsamlı bir hale getirilmiş, sahte veya yanılıcı bilgileri internet ortamında yayanları, bunu yaparken sahte hesap kullananları, “bilerek” kullanmaları veya “kasten yaptığına dair makul bir gösterge” bulunması durumlarında cezalandırma yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda söz konusu sahte ve yanılış içerikleri yayanlara altı yıla kadar hapis cezası ve para cezaları verilmesi öngörülmüştür. Diğer yandan bu tür içeriklerin yayılmasını finanse edenlere 20 yıla kadar hapis cezaları ve daha ciddi para cezaları getirilmiştir.

Filipinler’de 2017 yılında yürürlüğe giren bu kanunun içeriği daha yakından incelendiğinde; Kanunun tam isminin 1. maddede belirtildiği üzere, “Anti-Fake News Act of 2017 (Sahte Haberlerle Mücadele Kanunu)” olduğu görülmektedir.⁵⁷ 2. maddede Kanunun amacı; “ülkedeki internet ortamının ve iletişim kanallarının sahte haberlerden, her türlü dezenformasyondan ve kurgulanmış asılsız bilgi paylaşımlardan uzak tutularak demokrasinin korunması ve doğru, açık, net bilgiye zamanında ulaşılmasının planlandığı” şeklinde belirtilmektedir. 3. maddesi tanım maddesi olup, sahte haberlerden ne anlaşılması gerektiği ve sosyal medya platformları gibi anahtar kavramları açıklamaktadır. 4. madde yasaklanmış eylemleri madde madde belirtmekte, her türlü sahte haber ve dezenformasyonun sosyal medya ortamında yapılmasını yasaklamakta, hem kullanıcılar hem de sosyal medya ağları için çeşitli düzenlemeler getirmektedir. 5. madde ise verilecek cezaları düzenlemektedir.

Güncel bir örnek olarak, Covid-19 pandemisi sürecinde Filipinler’de 32 kişi sahte haber paylaşmaktan dolayı tutuklanmıştır. Bu

⁵⁶ “Freedom on the Net 2019 Philippines,” Freedom House, erişim tarihi Haziran 28, 2020, <https://freedomhouse.org/country/philippines/freedom-net/2019>.

⁵⁷ “Anti-Fake News Act of 2017,” Republic of the Philippines House of Representatives, erişim tarihi Haziran 28, 2020, http://www.congress.gov.ph/legisdocs/basic_17/HB06022.pdf.

tutuklamalardan biri, Facebook üzerinden yaptığı bir paylaşımında “General Santos Şehri’nde erzakların azaldığını” belirterek dezenformasyona sebep olan kişiye ilişkindir.⁵⁸

J. Rusya

Rusya, özellikle 2016 yılında ABD seçimlerinde manipülasyona sebep olduğu iddialarından sonra dünya çapında sosyal medya platformları üzerinden asılsız ve çarpıtılmış bilgi yaymadaki rolü ile kötü bir üne sahip olmuşken, 2019 yılında kendi dezenformasyon kanununu yürürlüğe koymuştur.⁵⁹ Söz konusu Kanuna göre bireyler veya kurumlar sahte haber paylaşımında bulunurlarsa, 24 saat içerisinde bu paylaşımı kaldırmaları gerekmektedir. Aksi takdirde failler 1.5 milyon ruble para cezasına çarptırılacak, eğer söz konusu içeriği silmezlerse web siteleri engellenecektir. Ayrıca failler topluma, hükümete, Rusya Anayasasına veya hükümet organlarına açıkça saygısızlık gösteren bir bilgi paylaşımında bulunurlarsa 15 gün hapis cezası öngörülmüştür.

Kanunda yalan haberi yapanlar için 30 ila 100 bin ruble, yayınların sorumlusu şahıslar için 60 ila 300 bin ruble, yayıncı şirket için 200 ila 500 bin ruble para cezaları öngörülmüştür. Kanuna göre eğer yalan haber; hayati önem taşıyan sükeler, toplu taşıma araçları, sosyal altyapı tesisleri, iletişim, enerji, sanayi, kredi kuruluşlar gibi kurumlarla ilgili olursa cezalar katlanarak 1 milyon rubleye kadar çıkabilecektir. Yalan haberlerin sonucu olarak can kaybı, kamu malına zarar, kitlesel kalışmalar, kamu güvenliğinin tehlikeye düşmesi gibi olaylar söz konusu olursa cezalar 1,5 milyon rubleye kadar çıkabilecektir.⁶⁰

Rusya ayrıca Covid-19 pandemisi sırasında yaşanan sahte haberler için de sıkı tedbirler alma yoluna gitmiştir. Buna göre 2020 yılı

---

⁵⁸ “Philippines arrest 32 people for fake Coronavirus News,” Infosecurity Magazine, son değiştirilme Nisan 7, 2020, <https://www.infosecurity-magazine.com/news/philippines-arrests-32-on-fake/>.

⁵⁹ “Russia Passes Legislation Banning 'Disrespect' of Authorities and 'Fake News,’” The Moscow Times, son değiştirilme, Mart 7, 2019, <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/07/russia-passes-legislation-banning-disrespect-of-authorities-and-fake-news-a64742>.

⁶⁰ “Rusya’da yalan haber yasası,” Medya Günlüğü, son değiştirilme Mayıs 20, 2019, <http://medyagunlugu.com/haber/rusyada-yalan-haber-yasasi-45254>.

Nisan ayında Rusya Hükümeti tarafından yürürlüğe konan kanun ile Koronavirüs ile ilgili yalan haberler paylaşan kişiler üç yıla kadar, söz konusu bilgi herhangi birinin ölümüne yol açarsa beş yıla kadar hapis cezası alabileceklerdir.⁶¹

K. Singapur

Singapur, internet ortamında dezenformasyonu engellemeye yönelik bir kanun kabul eden son ülkelerden biri olup, İnternetteki Asılsız Bilgi Paylaşımlarını ve Manipülasyonları Önleme Kanunu'nu, 2019 Mayıs ayında onaylamıştır.

Söz konusu Kanun 9 bölüm ve 62 maddeden oluşan, kapsamlı bir kanundur.⁶² Kanunda Singapur'un güvenliğine, kamu düzenine veya kamu sükûnetine zarar verecek ya da Singapur'un diğer ülkelerle olan dostane ilişkilerini zedeleyebilecek asılsız bilgi paylaşımları yaymak ve sahte haberler yapmak suç haline gelmiştir.⁶³ Buna göre böyle bir paylaşım tespit edildiğinde ilgili birim tarafından paylaşımın kaldırılmasına veya düzeltilebileceğine karar verilebilecektir. Ayrıca hükümet Facebook ve Google gibi şirketlerden paylaşımı yapan hesapları ve siteleri engellemesini talep edebilecektir. Kanunda dikkat çekici başka maddeler de bulunmaktadır:

- İnternet Ortamında asılsız bilgi paylaşımlarında bulunanlara 50.000 Singapur Doları ceza ve/veya 5 yıla kadar hapis cezası,
- Asılsız paylaşımlar yetkisiz hesaplar veya botlar tarafından kontrol edilen hesaplardan yapılırsa 100.000 Singapur Doları ve/veya 10 yıla kadar hapis cezası,

⁶¹ "Russians Face up to 5 Years in Jail for Spreading False Coronavirus News," The Moscow Times, son değiştirilme Mart 31, 2020, <https://www.themoscowtimes.com/2020/03/31/russians-face-up-to-5-years-in-jail-for-spreading-false-coronavirus-news-a69808>.

⁶² "Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019," Singapur Statutes Online, erişim tarihi Haziran 29, 2020, <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/18-2019/Published/20190625?DocDate=20190625#pr62->.

⁶³ "Singapur Fake News Law," Techcrunch, Son değiştirilme Mayıs 9, 2019, <https://techcrunch.com/2019/05/09/singapore-fake-news-law/>.

- Söz konusu paylaşım bir şirket tarafından yapılır ve haberin sahteliği kanıtlanırsa 1 milyon Singapur Dolarına kadar para cezası öngörülmüştür.

SONUÇ

Son dönemde özellikle sosyal medyadan kaynaklı asılsız bilgi paylaşımları ve sahte haberler büyük bir problem haline gelmiştir. Özellikle Avrupa'da seçimlerin manipüle edileceği endişesi ile birçok ülkenin farkına varmaya başladığı bu problem, hükümetleri bilgi kirliliği ile mücadeleye zorlamaya başlamıştır. Bu durumun farkına varan ülkelerden bazıları caydırıcı sayılabilecek çeşitli hukuki düzenlemeler yapmış, cezalar öngörmüştür.

Çalışmamızda incelediğimiz üzere basın ve düşünce özgürlüğünde önde gelen ülkelerden sayılan Fransa dahi yalan haberlere karşı hukuk sisteminde değişikliğe gitmiş, bu mücadele bağlamında kısıtlayıcı yasal düzenlemeler yapmıştır. Salt bu durum dahi yalan haberlerin ülkelerin güvenliğini tehdit ettiğini göstermektedir. Bu durum Fransa ile sınırlı kalmamış birçok ülkede asılsız bilgi paylaşımları ile mücadeleye dair yasal düzenlemeler son üç yıl içerisinde devletlerin hukuk sistemlerinde yerini bulmaya başlamıştır. Diğer önemli bir örnek olan Almanya'yı incelediğimizde Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanunu 2017 yılında yürürlüğe koyarak sosyal ağ işletmelerine birçok yükümlülük getirmiştir. Vatandaşlarının sosyal medyada hak mağduriyetlerine konu olmaması için önemli bir konu olan "muhatap bulma" sorununu, sosyal medya platformlarının Almanya'da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemesi yükümlülüğü getirerek çözmüştür. Böylece Almanya'da kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünen bir kişi doğrudan temsilciye başvurup kısa sürede müdahale etmesini isteyebilecektir. Diğer ülkeler ise incelememizde gördüğü üzere kendi ihtiyaçlarına göre hukuki düzenlemeler yaparak ciddi tedbirler almışlardır.

Covid-19 pandemisi süreci de göstermiştir ki, kimlerin hangi niyetle paylaştıkları bilinmeyen birçok sahte haber sosyal medyada dolaşmıştır. Bu durum zaman zaman toplumu demoralize etmiştir. Toplumda endişe ve korkuya sebep olmuştur. Yalnızca ülkemiz özelinde değil, tüm

dünyada söz konusu paylaşımlar benzer şekilde yayılmaya devam etmektedir. İnternet kullanıcısı olan her birey basit bir paylaşımı kitlelere ulaştırıp algı yönlendirmesi yapabilmektedir. Ya da profesyonel kişi veya şirketler tarafından organize eylemler yapılarak kamu düzenini bozmaya yönelik ciddi dezenformasyonlar ortaya çıkarılabilmektedir.

İşte bu sebeplerle, sanal dünyada da sosyal medya platformlarının ve sosyal medya kullanıcılarının sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir. Bu bilinci uyandırmak için öncelikle sosyal ağ işletmelerinin buldukları ülkelerde temsilcilik açmaları gerekmektedir. Böylece Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiler doğrudan bu işletmelere ulaşarak hızlı bir şekilde işlem yapmalarını talep edebileceklerdir. Bu hem hukuki işlemlerin etkin bir şekilde yapılmasını sağlayacak hem de mahkeme kararlarının daha hızlı bir şekilde uygulanabilmesini sağlayacaktır. Topluma ise sosyal medya platformlarında hassasiyetle hareket edilmesi gerektiği anlatılmalıdır. Bu doğrultuda kamu spotları yapılmalıdır. Çünkü sosyal medya kullanımı her geçen gün toplum tarafından daha çok benimsenmekte ve kullanıcı sayısı arttıkça suistimaller de artmaktadır. Ayrıca kapsamlı bir hukuki düzenleme yapılarak hukuka aykırı fiilleri yaptırıma bağlamak önem arz etmektedir. Bu yöntemlerle hem internet ortamında ve sosyal medyada paylaşım yaparken bireyler sorumluluk sahibi olmaya başlayacak, hem de asılsız bilgileri kasıtlı bir şekilde ve teyit etmeden paylaşırlarsa sorumluluğunun doğacağını bileceklerdir. Bu noktada tavsiyemiz ise, sosyal ağlardan yapılan bilgi paylaşımlarındaki dezenformasyonun önlenmesi için gerekli tedbirlerin ileriye dönük ve kapsamlı bir şekilde alınmasıdır. Aksi takdirde toplumu ilgilendiren önemli olaylar, seçimler, krizler vb. durumlarda boyutları tahmin edilemeyen dezenformasyon gün geçtikçe artmaya devam edecek, yeni krizlere, hak mağduriyetlerine, kişilik hakkı ihlallerine ve kamu düzeninin bozulmasına kadar gidebilecek çeşitli istenmeyen olaylara yol açabilecektir. Elbette yürürlüğe giren sosyal medya yasası bu doğrultuda önemli bir adım olmuştur. Fakat özellikle dezenformasyon konusu ile ilgili olarak bireylerin sorumlulukla hareket etmesini gerektirecek müeyyidelerin olması da ayrı bir önem teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Agbedo, Chris Uchenna ve Ebere Celina Krisagbedo. "Lying Honestly for Government: Linguistic Manipulation as Disinformation Strategy in Nigeria." *Innovare Journal of Social Sciences* 2, no. 4 (2014): 16-27.
- Apnews. "Egypt tightens restrictions on media, social networks." Son değiştirilme Mart 19, 2019. <https://apnews.com/1540f1133267485db356db1e58db985b>.
- Avrupa Komisyonu. "Uzmanların Sahte Haberler ve Çevrimiçi Dezenformasyon Hakkındaki Nihai Raporu." Erişim tarihi Temmuz 1, 2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.
- Aydın, Ali Fikret. "Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci." *Asya Studies* 4, no. 12 (Haziran 2020): 76-90. <https://doi.org/10.31455/asya.740420>.
- Belfercenter for Science and International Affairs. "Deepfakes." Erişim tarihi Haziran 18, 2020. <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/2020-10/tappfactsheets/Deepfakes.pdf>.
- Bird&Bird LLP. "What does the future hold for French anti fake news laws." Son değiştirilme Ocak 3, 2019. <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2bd6dde0-6e3c-4055-bce5-fcf3a31b868a>.
- Business Insider. "China is trying to prevent deepfakes with new law." Son değiştirilme Kasım 30, 2019. <https://www.businessinsider.com/china-making-deepfakes-illegal-requiring-that-ai-videos-be-marked-2019-11>.
- Dhakatribune. "President signs digital security bill into law." Son değiştirilme Ekim 8, 2018. <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/2018/10/08/president-signs-digital-security-bill-into-law>.
- Dijilopedi. "2019 yılı İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri." Son değiştirilme Şubat 1, 2019. <https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>.
- Ethem, Yusuf Erhan. "Sosyal Medyada Dezenformasyon." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Euronews. "Fransa yalan haberle mücadele yasası için harekete geçti." Son değiştirilme Ocak 4, 2018. <https://tr.euronews.com/2018/01/04/fransa-yalan-haberle-mucadele-yasasi-icin-harekete-gecti>.

- Fallis, Don. "A Functional Analysis of Disinformation." IDEALS. Son değiştirilme Mart 1, 2014. https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/47258/278_ready.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Federal Ministry of Justice and Consumer Protection. "FAQ: Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks (NetzDG)." Erişim tarihi Haziran 2, 2020. <https://www.bmjv.de/SharedDocs/FAQ/EN/NetzDG/NetzDG.html>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Bangladesh." Erişim tarihi Haziran 17, 2020. <https://freedomhouse.org/country/bangladesh/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 China." Erişim tarihi Haziran 17, 2020. <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Egypt." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. <https://freedomhouse.org/country/Egypt/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Indonesia." Erişim tarihi Haziran 27, 2020. <https://freedomhouse.org/country/indonesia/freedom-net/2019>.
- Freedom House. "Freedom on the Net 2019 Philippines." Erişim tarihi Haziran 28, 2020. <https://freedomhouse.org/country/philippines/freedom-net/2019>.
- Gouvernement Français. "Against Information Manipulation." Erişim tarihi Haziran 25, 2020. <https://www.gouvernement.fr/en/against-information-manipulation>.
- Habertürk. "2020'yi bekleyen büyük tehlike Deepfake." Son değiştirilme Ocak 3, 2020. <https://www.haberturk.com/2020-yi-bekleyen-buyuk-tehlike-deepfake-2555490-teknoloji>.
- Human Rights Watch. "Germany: Flawed Social Media Law." Son değiştirilme Şubat 14, 2018. <https://www.hrw.org/news/2018/02/14/germany-flawed-social-media-law>.
- Indonesian Legislation Translations. "Law Of The Republic Of Indonesia No. 11 of 2008." Erişim tarihi Haziran 27, 2020. http://www.flevin.com/id/lgso/translations/JICA%20Mirror/english/4846_UU_11_2008_e.html.
- Infosecurity Magazine. "Philippines arrest 32 people for fake Coronavirus News." Son değiştirilme Nisan 7, 2020. <https://www.infosecurity-magazine.com/news/philippines-arrests-32-on-fake/>.

- International Business Times. "Indonesia Arrests Muslim Cyber Army Member For Spreading Fake News And Hate Speech." Son değiştirilme Haziran 30, 2019. <https://www.ibtimes.com/indonesia-arrests-muslim-cyber-army-member-spreading-fake-news-hate-speech-2803728>.
- Kent, Bülent. "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu." *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (Haziran 2020): 1-46.
- Lexico. "Disinformation." Erişim tarihi Haziran 29, 2020. <https://www.lexico.com/definition/disinformation>.
- Library of Congress. "Egypt Law 175 of 2018, art. 7." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Egypt Penal Code art. 80(d)." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Initiatives to Counter Fake News: Egypt." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Library of Congress. "Law 180 of 2018 Regulating the Press and Media." Erişim tarihi Haziran 23, 2020. https://www.loc.gov/law/help/fake-news/egypt.php#_ftnref8.
- Medya Günlüğü. "Rusya'da yalan haber yasası." Son değiştirilme Mayıs 20, 2019. <http://medyagunlugu.com/haber/rusyada-yalan-haber-yasasi-45254>.
- NTV. "Fransa Yalan Habere Savaş Açtı." Son değiştirilme Kasım 21, 2018. <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransa-yalan-habere-savas-acti,uA5aLzz6UE2TaBQxKo51bw>.
- Poynter. "In Ireland, lawmakers are trying to criminalize the use of bots to spread political misinformation." Son değiştirilme Aralık 8, 2017. <https://www.poynter.org/fact-checking/2017/in-ireland-lawmakers-are-trying-to-criminalize-the-use-of-bots-to-spread-political-misinformation/>.
- Reporters without Borders (RSF). "Belarus Media Law Could Get Even More Repressive." Son değiştirilme Mayıs 2, 2018. <https://rsf.org/en/news/belarus-media-law-could-get-even-more-repressive>.

- Republic of the Philippines House of Representatives. "Anti-Fake News Act of 2017." Erişim tarihi Haziran 28, 2020. http://www.congress.gov.ph/legisdocs/basic_17/HB06022.pdf.
- Reuters. "China Seeks Out to Root Out Fake News and Deepfakes with new Online Content Rules." Son değiştirilme Kasım 29, 2019. <https://www.reuters.com/article/us-china-technology/china-seeks-to-root-out-fake-news-and-deepfakes-e-content-rules-idUSKBN1Y30VU>.
- Sabah Gazetesi. "Coronavirüs sahteciliği deşifre oldu." Son değiştirilme Mart 16, 2020. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/16/coronavirus-sahteciligi-desifre-oldu-sahte-belgelere-inanmayin>.
- Singapur Statutes Online. "Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019." Erişim tarihi Haziran 29, 2020. <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/18-2019/Published/20190625?DocDate=20190625#pr62->.
- Southeast Asia Globe. "Indonesia launches cyber agency to combat country's extremism and fake news." Son değiştirilme Ocak 5, 2018. <https://southeastasiaglobe.com/indonesia-cyber-security/>.
- Techcrunch. "Singapur Fake News Law." Son değiştirilme Mayıs 9, 2019. <https://techcrunch.com/2019/05/09/singapore-fake-news-law/>.
- Teyit.org. "Bir şüpheli vaka nasıl yedi farklı kenti gezdi." Son değiştirilme Mart 20, 2020. <https://teyit.org/bir-supheli-vaka-nasil-yedi-farkli-kenti-gezdi/>.
- The Guardian. "Tough new German Law Puts tech firms and free speech in spotlight." Son değiştirilme Ocak 5, 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/05/tough-new-german-law-puts-tech-firms-and-free-speech-in-spotlight>.
- The Jakarta Post. "Government deploys artificial intelligence to combat internet hoaxes." Son değiştirilme Ocak 31, 2018. <https://www.thejakartapost.com/news/2018/01/31/govt-deploys-artificial-intelligence-to-combat-internet-hoaxes.html>.
- The Moscow Times. "Russia Passes Legislation Banning 'Disrespect' of Authorities and 'Fake News.'" Son değiştirilme, Mart 7, 2019. <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/07/russia-passes-legislation-banning-disrespect-of-authorities-and-fake-news-a64742>.
- The Moscow Times. "Russians Face up to 5 Years in Jail for Spreading False Coronavirus News." Son değiştirilme Mart 31, 2020.

<https://www.themoscowtimes.com/2020/03/31/russians-face-up-to-5-years-in-jail-for-spreading-false-coronavirus-news-a69808>.

The Wechat Agency. "How WeChat fights fake news with artificial intelligence?." Son değiştirilme Ocak 2, 2018. <https://www.thewechatagency.com/wechat-fights-fake-news-artificial-intelligence/>.

Toprak, Necla. "İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Misinformasyon ve Dezenformasyon." Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2015.

TÜİK. "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2019." Son değiştirilme Ağustos 27, 2019. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2019-30574).

Webtekno. "Çin'de 7 yıldır yasaklı olan Google tekrar hizmete açılabilir." Son değiştirilme Haziran 16, 2020. <https://www.webtekno.com/cin-de-7-yildir-yasakli-olan-google-tekrar-cin-de-hizmete-acilabilir-h26495.html>.

Yeni Akit Gazetesi. "Sosyal medyada sahte koronavirüs tablosu dolaşıma sokuldu." Son değiştirilme Nisan 20, 2020. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sosyal-medyada-sahte-koronavirus-tablosu-dolasima-sokuldu1193918.html>.